

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM İLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İLE EĞİTİM KURUMLARI İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Murat ÇAKIR

Danışman
Prof. Dr. R. Cengiz AKÇAY

Çanakkale-2006

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM İLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İLE EĞİTİM KURUMLARI İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Murat ÇAKIR

Danışman

Prof. Dr. R. Cengiz AKÇAY

Çanakkale-2006

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM İLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İLE EĞİTİM KURUMLARI İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Murat ÇAKIR

Danışman

Prof. Dr. R. Cengiz AKÇAY

Çanakkale-2006

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Murat ÇAKIR' a ait "Sivil Toplum Kurumları İle Eğitim Kurumları İlişkisi"
isimli çalışma Jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan:.....
Prof. Dr. Remzi Y. KINCAL

Üye:.....
Prof. Dr. R. Cengiz AKÇAY

Üye:.....
Doç. Dr. Halil IŞIK

Üye:.....
Yrd. Doç. Dr. Selçuk UYGUN

Üye:.....
Dr. Mustafa Aydın BAŞAR

ÖZET

Bu araştırma Sivil Toplum Kuruluşları ile Eğitim Kurumları arasındaki ilişkinin saptanması amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada STK'ler ile kamu kurumlarının şu andaki ilişkilerinden yola çıkılarak, STK'lerin hangi kamu kurumlarıyla ne tür bir ilişki içerisinde oldukları, eğitim kurumları ile ilişki içinde bulunup bulunmadıkları ortaya konularak, eğitime yaptıkları katkıların ne durumda olduğu irdelenmiştir.

Araştırmada, STK'ler ile eğitim kurumlarının ilişkilerini ortaya koyan temel etkenlerden biri olan kamu yönetimi, özel-kamu ilişkisi, sivil toplumun ve STK'lerin tarihi gelişimi, STK'lerin devlet/birey/sivil toplum/kamu bağlamındaki ilişkileri, STK sayıları ve eğitime dolaylı olarak ve doğrudan etki eden STK'ler gibi konular incelenmiştir. Tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada çalışma evreni Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) çatısında 2000 yılında düzenlenen "Türkiye Üçüncü Sektör II. Ulusal Deklerasyonu" adlı sempozyuma katılan STK'lerdir. Anket, 117 STK'den 21'ine uygulanmış ve elde edilen veriler frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma istatistiksel işlemleri ile SPSS (Sosyal Bilimler için İstatistiksel Paket Programı) kullanılarak analiz edilmiştir.

STK'ler ile eğitim kurumları ilişkisini belirlemeye ilişkin cevaplar üç temel boyutta ele alınmıştır. Birinci bölümde sorgulanan STK'lerin demografik özelliklerinde amaçları, hedef kitleleri ve çalışma alanlarındaki çeşitlilik, eğitim düzeyi yüksek kurucu veya kurucular, yüzde 92,9'luk orandaki yüksek çalışan sayısı bulunmaktadır. İkinci bölümde, kamu kurumları (özellikle MEB ve üniversiteler) ile toplamda %61,9 oranında orta düzeyde ilişkide oldukları ve ilişki türü olarak belirlenen başlıklar altında genel ortalama 14. soruda "hiç", 12., 13. ve 15. soruda "az", 16. ve 17. soruda "orta" düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Son bölümde ise, eğitime yaptıkları katkı ile ilgili olarak anketin 25., 26., 28. sorularında "orta"; 33. ve 37. sorular ile ilgili "hiç"; geriye kalan sorularla ilgili olarak "az" düzeyde katkı yaptıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationship between non-government organizations and educational institutes. Additionally, in this study, through the present relationships between non-government organizations and educational institutes, the further relationships with public institutions have also been analyzed. Their contributions to education were found. At the same time, the importance of these contributions was examined in the present educational system.

In this research, public administration which can be one of the fundamentals in determining the relationship between non-government organizations and schools, the historical development of non-government organizations, the bond between non-government organizations and government, individual, community, the number of non-government organizations, direct and indirect influence of them on education have been inspected. This study which is in the form of survey includes as its population non-government organizations which participated in Turkey 3. Sector 2. National Declaration", organized by Turkey Third Sector Union in 2000. The questionnaire was given to 21 non-government organizations among 117 and the results were analyzed through descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, standard deviation and SPSS.

The answers which aim at determining the relationship between non-government organizations and educational institutions were evaluated in three parts. In the demographic information of non-government organizations, which was examined in the first part, aims and target population of them, variety in their field of study, their educated and wealthy founders, the number of staff (95, 3%) and the number of branches (38, 1%) were found. A medium relationship (61, 9%) with public institutions especially with Ministry of Education and universities mentioned in the second part was found. Additionally, under the headings which have been determined as the type of relationships, averagely, in the 6. question, a strong; in the 1. and 5. questions, a medium; in the 2. and 4. questions, a weak; and, in the 3. question, no relationship was found. In the last part, related to the contributions to

education, in 25., 26., 28., 30., and 31. questions a medium; in 33. and 37. questions no relationship was observed. The rest of the questions revealed their contribution to be weak.

İÇİNDEKİLER

ÖZET

ABSTRACT

İÇİNDEKİLER

SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

TABLolar DİZİNİ

BÖLÜMİ : GİRİŞ

1. Türk Kamu Yönetimi-Kamu Kurum ve Kuruluşları	1
1.1. Kamu-Özel Sektör İlişkisi	4
1.2. Birey-Devlet- Sivil Toplum-STK İlişkisi	7
2. Sivil Toplum ve Tarihi Gelişim Süreci	17
2.1. Türkiye’de Sivil Toplum	20
3. Sivil Toplum Kuruluşları (STK’ler)	22
3.1. Türkiye’de STK’lerin Genel görünümü	26
3.2. STK’lerin Özellikleri	30
3.3. STK’lerin Yapılanmaları	31
3.4. STK Türleri	34
3.5. STK Olabilme Koşulları	39
3.6. STK’lerin Yasal Dayanakları	40
4. AB Ülkeleri (İngiltere, Almanya, Fransa), Amerika ve Japonya’da STK’ler	41
5. Problem Cümlesi	45
6. Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçlar	48
7. Araştırmanın Önemi	49
8. Araştırmanın Sayıtları	50
9. Araştırmanın Sınırlıkları	51

BÖLÜM II : STK'LER VE EĞİTİM

2. STK'lerin Eğitime Olan Etkisi	54
2.1. Eğitimi Konu Alan STK'ler	55
2.2. Vakıflar ve Eğitim Hizmetleri	57
2.3. Dernekler ve Eğitim Hizmetleri	57
3. Eğitime Doğrudan Etki Eden STK'ler	57
4. Eğitime Dolaylı Olarak Etki Eden STK'ler	71

BÖLÜM III : YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	81
3.2. Çalışma Evreni ve Örneklem	81
3.3. Verilerin Toplanması	87
3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu	89

BÖLÜM IV : BULGULAR ve YORUM

4.1. STK'lerin Demografik Özelliklerine Dair Bulgu ve Yorumlar	91
4.2. STK'ler ile Eğitim Kurumları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgu ve Yorumlar	99
4.3. STK'lerin Eğitime Olan Katkılarına Dair Bulgu ve Yorumlar	106
4.4. STK'lerin Eğitime Yaptıkları Katkılarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	107

BÖLÜM V : ÖZET, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Özet	129
5.2. Sonuç	131
5.3. Öneriler	134

KAYNAKÇA	137
----------	-----

EKLER	156
-------	-----

EK 1 : Anket Formu

EK 2 : Resmi İzin Yazısı

SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
STÖ	: Sivil Toplum Örgütü
NGO	: Non-government Organisation
KIT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TED	: Türk Eğitim Derneği
EGİT-SEN	: Eğitim-Sen
MEV	: Milli Eğitim Vakfı
TEGV	: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
ÇEV	: Çağdaş Eğitim Vakfı
AÇEV	: Anne-Çocuk Eğitim Vakfı
GED	: Gönüllü Eğitimciler Derneği
VAKSA	: Hacı Ömer Sabancı Vakfı
VKV	: Vehbi Koç Vakfı
ÇYDD	: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
ALEV	: Alarko Eğitim-Kültür Vakfı
İKGV	: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
TZV	: Türkiye Zekâ Vakfı
CRS	: Congressional Research Service
DB	: Dünya Bankası
TUSEV	: Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
UNICEF	: The United Nations Children's Fund
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
f	: Frekans
%	: Yüzde
S	: Standart Sapma
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama

ÇİZELGE VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Çizelge No	Sayfa No
1- Kamu-Özel Kesim Ayırımı	6
2- Yönelimlerine –Amaçlarına ve Etki-Uygulama Alanlarına Göre STK’ler	25
3- 2004 Yılı İtibariyle Türkiye’de STK’lerin Durumu	28
4- 2005 Yılı İtibariyle Derneklerin Durumu	28
5- 2005 Yılı İtibariyle Türkiye’de Dernek Sayıları Bakımından İllerin Durumu (İlk Beş İl)	29
6- 2005 Yılı İtibariyle Türkiye’de Dernek Sayıları Bakımından İllerin Durumu (Son Beş İl)	29
7- Türkiye’de Eğitimi Konu Alan STK’ler (Dernek ve Vakıflar)	30
8- Tezin Çalışma Evreni	87
9- STK’lerin Amaçları	92
10- STK’lerin Hedef Kitleleri	93
11- STK’lerin Buldukları İller	94
12- Çalışan Sayısı	95
13- STK’lerin Çalışma Konuları	97
14- Şubeler	98
15- Şube Sayıları	98
16- Kamu Kurumları ile İlişkiler	100
17- İletişim-Komünikasyon Desteği	102
18- Bürokratik Destek	103
19- Parasal Katkı	103
20- İşgücü Desteği	104
21- Teknik Katkı	105
22- Ortak Çalışma ve İşbirlikler	105
23- Yapılan Okul Sayısı	108
24- Tamir Edilen Okul Sayısı	109
25- Ek Bina Yapımı	110
26- Nakit Yardımlar	111

27- Mal Bağışı Yardımları	111
28- Kurslara Katılan Sayısı	112
29- Düzenlenen Kurs Sayısı	113
30- Yapılan Yurt Sayısı	114
31- Yurtiçi Eğitim Bursu Verme	115
32- Yurtdışı Eğitim Bursu Verme	116
33- Eğitim Projesi Hazırlama ve Proje İşbirlikleri Sayısı	117
34- Eğitim Programı Hazırlama Sayısı	117
35- Toplum ve Kültür Merkezleri Kurma Sayısı	118
36- Örgün Eğitime Tamamlayıcı Destek Faaliyetleri	119
37- Yetişkinlere Yönelik Eğitim Programları Sayısı	119
38- Eğitim Amaçlı Çocuk Klüpleri/Merkezleri Sayısı DÖS	120
39- Eğitim Amaçlı Yaz-Kış Okulları Sayısı	121
40- Spor Salonları Sayısı DÖS	121
41- Kitaplık Sayısı	122
42- Eğitim Amaçlı Gezi Sayısı	123

Şekiller

Şekil No	Sayfa No
1- Evren Oluşturma Süreci	83
2- Veri Toplama Aracı Geliştirme Süreci	88

ÖNSÖZ

Günümüz dünyasındaki baş döndürücü değişme ve gelişmelerden en fazla ülkelerin eğitim sistemleri etkilenmiş ve. ülkeler kendi eğitim sistemlerini, meydana gelen yeni gelişmelere göre yeniden düzenlemek zorunda kalmışlardır. Bugün Türk Eğitiminde demokratik ve çağdaş bir eğitim sisteminin oluşması, eğitimde niteliğin yükseltilmesi ve sorunların çözümlenmesi için sadece Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaptıklarının yeterli olmayacağı anlaşılmıştır. Bunun için toplumun her kesiminin ortak işbirliği gerekmektedir. Sosyal ve ekonomik olduğu kadar politik bir girişim olan eğitimi, özellikle düzenli çıkar grupları etkilemek istemektedir. Günümüzde bütün dünyada ve Türkiye'de etkisi her geçen gün daha da artan baskı grupları, gönüllü kuruluşlar, üçüncü sektör kuruluşları vb. gibi pek çok isimlerle anılan Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK'ler) eğitimdeki problemlerin çözülmesi ve eğitimi daha iyi hale getirmede faydalı olabileceği düşüncesi Türkiye'de giderek yaygınlaşmaya başlamıştır.

Bu araştırma, Sivil Toplum Kuruluşları ile Eğitim Kurumları arasındaki ilişkiyi mevcut haliyle ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde; problem durumu, araştırmanın amacı ve alt amaçlar, araştırmanın önemi, sayıltıları, kapsam ve sınırlılıklarına yer verilmiştir. İkinci bölümde; STK ve Eğitim konusu yer almaktadır. Üçüncü bölümde; araştırmanın modeli, evreni, verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması hakkında bilgiler sunulmuştur. Dördüncü bölümde; evren hakkında bilgi, bulgular ve alt amaçlara yönelik bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Araştırmanın beşinci bölümünde ise, araştırmada ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara bağlı olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

Başta yüksek lisans öğrenimim boyunca bana kazandırdığı değerler ve araştırma konusunun oluşumundan itibaren araştırma süreci içindeki fikirleri, sabrı, bilgisi ve vizyonu ile sürekli olarak yol gösteren, her zaman yolumuza ışık tutan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. R. Cengiz AKÇAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmalarım esnasında değerli zamanından benim için vakit ayırarak, verdiği geri bildirimlerle araştırmanın gelişmesine yardımcı olan Öğr. Gör. Dr. Mustafa Aydın BAŞAR'a, araştırmanın çeşitli aşamalarında bana değerli fikirleri ve tavsiyeleriyle her zaman destek olan Yrd. Doç. Dr. Halil Işık'a, değerli hocalarım Doç. Dr. Ahmet AYPAY'a ve Yrd. Doç. Dr. Haydar DURUKAN'a teşekkür ediyorum. Yüksek lisans öğrenimim boyunca her zaman moral ve destek veren her zaman yardım eden değerli arkadaşım Hükümran SÜMER, yardımlarını ve güler yüzlerini eksik etmeyen değerli arkadaşlarım Gülşah Hocaoglu ÖZKAYA, Mustafa TÜRKMEN, Yasemin UZUN, İsmail İŞLEYEN ve Adil ÇORUK'a teşekkürü bir borç bilirim. Uygulama yaptığım bütün STK'ler ile anketi içtenlikle dolduran STK'lere özellikle teşekkür ediyorum. Yüksek lisans öğrenimim boyunca her zaman desteğini esirgemeyen ve değerli tavsiyeleri ile araştırmanın gidişatı konusunda çeşitli yönleri görmemi sağlayan her zaman saygı duyduğum değerli hocam Prof. Dr. Mete TUNCOKU'na teşekkürü bir borç bilirim. Her zaman tavsiye, öneri ve yardımlarını eksik etmeyen arkadaşım Gürol BABA'ya ve gölgesiyle desteğini her zaman hissettiğim sayın Yukiko KONDO'ya çok teşekkür ediyorum. Özellikle tez aşamasında zor zamanlarda her zaman değerli fikirleri, tavsiyeleri, yardımları ve yaptığı önemli eleştirileri ile çalışmanın iyi yönde ilerlemesine yardımcı olan değerli arkadaşım Öğr. Gör. Ahmet GÜLMEZ'e çok teşekkür ediyorum. Son olarak fedakârlıkları ve destekleri ile her zaman yanımda olan sevgili babam Mustafa ÇAKIR, canım annem Fatma ÇAKIR, sevgili kardeşim Serap ÇAKIR, Suat ve Vedat ÇAKIR'a canı gönülden teşekkür ediyorum.

Murat ÇAKIR

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın giriş bölümünde, önce yönetim sürecinin işbirliği ve eşgüdüm gereklilerinin bir sonucu olarak, özel sektör ve sivil toplum ile ilişkisi, bu ilişkinin tarihsel gelişimi incelenmiş; daha sonra ise Türkiye’de Sivil Toplum kuruluşlarının özellikleri, türleri, yasal dayanakları ve yapıları ele alınmıştır. Türkiye’de ve AB Ülkeleri (İngiltere, Almanya, Fransa), Amerika ve Japonya’da STK’lerin genel görünümü ortaya konulmuştur.

1. Kamu Yönetimi, Kamu Kurum ve Kuruluşları

Günümüzde, küreselleşmenin etkisiyle yönetim anlayışı önemli ölçüde değişmiştir. Güçlü merkeziyetçi yapıdan daha yerelci ve esnek yönetime, dışa kapalılıktan şeffaf yönetime, hantal bürokratik yapıdan etkileşimli ve işlevsel yapıya, yurttaşı dışarıda bırakan karar alma süreçlerinden katılımcı yönetimlerin yaygınlaştırılması v.b gibi önemli anlayış değişimleri yaşanmaktadır.

Bu gelişmeler bireyin her alanda olduğu gibi, yönetim alanında da daha fazla bilgi sahibi olmasına neden olmuştur. Bu yeni dönemde devlet ile toplum arasında yeni etkileşimsel ilişkiler gelişmiş ve sivil toplumda önemi bir güç haline gelmiştir. Modern bilgi ve iletişim teknolojileri farklı gruplara seslerini duyurma fırsat verirken, vatandaşların ihtiyaçlarının daha az maliyetle ve daha iyi karşılanmasına yönelik şeffaf ve hesap verilebilir kamu hizmeti talepleri de hızla

büyümektedir. Bu sebeple yönetimler, vatandaş talep ve ihtiyaçlarına cevap verme yönünde her geçen gün daha da artan baskılarla karşılaşmaktadırlar. Bu baskılar ağırlıklı olarak; yönetim tarafından bilgilendirilme, kamu politikaları ve hizmetlerinin sunumu ile ilgili karar alma süreçlerine katılma ve bu süreçte belirleyici olma, ihtiyaçlara uygun kamu hizmetlerinden yararlanma ve kalite-maliyet unsurları dikkate alınarak seçim şansına sahip olma şeklindeki taleplerden kaynaklanmaktadır. Böylece, hizmet üretiminin, kıt kaynakların sınırları çok fazla zorlanmadan sağlanması yolları tartışılmaya başlanmıştır. Bu da bireyleri ve sivil toplum örgütlerini, yönetimi paylaşmaya yöneltmiş ve günümüzde yönetim, sadece siyasal iktidara ve bürokratlara bırakılacak bir iş olarak görülmemektedir (Çukurçayır ve Sipahi, 2005).

Anayasa'nın 123. maddesine göre idarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır (Yıldırım, 2002: 26). Kamu kurumu kavramı, Anayasa'nın 108. maddesinde yer almaktadır. Yerel yönetimler ve merkezi idare, kamu idaresi olarak nitelendirilirken, belirli kamu hizmetlerini yerine getirmek üzere kurulan kamu tüzel kişileri kamu kurumu olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım, 2002: 27-9).

Kamu yönetimi ile sivil toplum arasındaki önemli temas noktalarından biri, kamu hizmetlerinin niteliğini ve miktarını belirleme süreçleridir. Devletin kamu yararına gerçekleştirme ilkesine dayanarak üstlendiği üretim faaliyetlerinin çoğu zaman özel çıkarlarla çatışması, kamu hizmeti kavramının anlamı ve içeriğinin belirlenmesini demokrasi tartışmalarının içine sokar (Tosun, 2001:169).

Dolayısıyla, siyasal iktidarın belirleyici rolü yanında güçlü ve etkin bir sivil toplumun alanının varlığı gerekmektedir.

Yıldırım (2002: 186-8), kamu kurumlarının özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

1- Kamu tüzel kişisi olmalarının sonucu olarak, kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulmaları gerekir.

2- Kamu kurumlarının görev ve yetkileri yasalarda ve yasaların uygulanması için çıkarılan düzenleyici işlemlerle belirlenir.

3- İdari özerklik, kamu kurumlarının başka bir özelliğidir. Özerklik, görevli oldukları hizmet alanında mevzuatla tanınan yetkileri serbestçe kullanmayı ifade eder.

4- Kamu kurumları, görevlerini yerine getirebilmeleri için gereken personele ve merkezi idareden ayrı mal varlığına sahiptirler. Ancak, ayrı bir bütçe ve mal varlığına sahip olmalarına rağmen, merkezi idarenin, kamu kurumlarının bütçe uygulamaları üzerinde yetki kullanabilmesi mümkündür (Yıldırım, 2002:188).

Kamu Kurumlarının Türleri.- Kamu kurumlarını sınıflandıran herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde, çeşitli ölçütler kullanılarak ayırım yapılması yoluna gidilmiştir (Yıldırım, 2002:188). Genelde kullanılan ölçütler ise üç türdedir:

Birincisi *faaliyet alanı ve ilgili oldukları kamu idaresine göre*, Kamu kurumları, genel ve özel olarak ikiye ayrılırlar. Bütün ülke içinde ve hatta dışında çalışan, devlete bağlı olanlara, genel (milli) kamu kurumları; belli bir yerde faaliyet gösteren ve yerel yönetimlere bağlı olanlar ise özel (mahalli) kamu kurumları olarak adlandırılmaktadırlar. İkincisi, *yönetim biçimlerine göre* kamu kurumları kamusal yönetim biçimi uygulayan ve özel yönetim biçimi uygulayan olmak üzere iki bölüme ayrılır. Üçüncü olarak *faaliyet konularına göre* ise kamu kurumları; idari (klasik), iktisadi, sosyal, bilimsel, teknik ve kültürel kamu kurumları olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca, mali yapılarına göre katma bütçeli ve özerk bütçeli kamu kurumları ayırımı da yapılabilir (Yıldırım, 2002:189).

1990'lar ve 1970'lerde Yeni Kamu Yönetimi akımı içinde sosyal adalet ve halkın güçlendirilmesi tartışmaları çerçevesinde, günümüzde ise kamu sektörü girişimlerinin sivil toplum üzerindeki etkileri ve eleştirisi çerçevesinde tartışıldığı gözlenmektedir. Bugün sivil toplumla iş birliği içinde olan, yurttaşı bir ortak olarak gören kamu yönetimi anlayışı yaygın kabul görmektedir (Tosun, 2003: 246).

1.1. Kamu-Özel Sektör İlişkisi

Karma ekonomi modelinde “kamu kesimi” ile “özel kesim” beraberce ve yan yana, aynı ortamda fakat ayrı ayrı üretici ve tüketici olarak bulunmakta, ayrı ayrı karar ve tercih imkânlarına sahip olmaktadır. Kamu kesimi ile özel kesim ayırımı hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için çok büyük bir öneme

sahiptir. Bu ayırımı bir taraftan siyasi yönelimi ortaya koyarken bir taraftan da kalkınma yolunda en avantajlı tercihi seçebilme kaygısıyla da yakından ilgilidir.

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de kamu kesimi-özel kesim ayrımı Cumhuriyetin ilk yıllarından beri tartışılan bir konudur. Devletin ekonomi ağırlığı ve sınırları konusunda devletin hedefleri zamanla değişebilmiştir. Türkiye’de 1990’lardan sonra peş peşe yaşanan ekonomik krizler, Avrupa Birliği’nin demokrasi ve yaşam standartlarına ulaşma isteği, devlerin kamu hizmetleri anlayışında değişmeye neden olup, pek çok hizmetin kamu kuruluşları tarafından verilmesinden vazgeçilerek, özel sektör yöneticilerinin de katıldığı yeni bir yönetim anlayışı benimsendi (Bayraktar ve Arkadaşları, 2003: 4-5).

Sivil toplum (ST) kavramı, “kamu alanı” ve “özel alan” kavramlarıyla yakından ilgilidir. Kamu alanıyla anlatılmak istenen en yalın anlatımla “ortak alan” , özel alanla ise “özel birikim”dir (Arendt, 1998: 74-97; Akt: Güneş ve Güneş, 2003:119). Kamu alanında etkinliklerin niteliği siyasaldır ve tam da bu nedenle kamu alanı-siyasal alan; özel alandaki ilişkiler ise ekonomik olup tam da bu nedenle özel alan ile ekonomik alan kavramları yan yana kullanılabilir.

ST ise, “kamu” ve “özel” arasında tamamen yeni bir ilişkiyi oluşturmakla kalmaz, daha belirgin bir “kamu”nun varlığı, farklı bir iktidar-egemenlik yapısı ve sistemsel mantığı ile birlikte tamamiyle yeni bir “özel” dünya oluşturur (Wood, 2005).

Çizelge 1. STK, Kamu ve Özel Kuruluşların Güçlü ve Zayıf Yönleri

	Kuvvetli Tarafları	Zayıflıkları
STK'ler (NGO)	<ul style="list-style-type: none"> • Bilgi alanı ve uzmanlık • Sorumluluk ve ilgilenme • Araçlar • Örgütlenme özellikleri 	<ul style="list-style-type: none"> • İdeolojik önyargılar • Şeffaflık ve sorumluluktan yoksunluk • Sermaye-birikim • Sınırlı kapasite • Birbirine benzeme-ölçek yakalama sorunu • Otoriteden yoksunluk • Temsil yeteneğinde eksiklik
Kamu Sektörü	<ul style="list-style-type: none"> • Güç-İrk • Genel bakış açısı • Yasa/düzenleme yapma, yasama ve yürütme • Seçmenlerini temsil etme 	<ul style="list-style-type: none"> • Rüşvet ve politikalara karışma • Etkinsizlik ve esneksizlik • Kaynak yetersizliği/bütçe kısıtı • Finansal dönüşlerde sorunlar • Katılım yaklaşımı eksikliği • Uzmanlık/kalifiye eleman eksikliği • Hızlı teknik uyum için araştırma eğilimi
Özel Sektör	<ul style="list-style-type: none"> • Fonların kullanımı • Potansiyel kapasite ve teknik uzmanlık • Rekabete yatkınlık 	<ul style="list-style-type: none"> • Maliyetlerin geriye çekilmesinin üzerinde durma/kar odaklılık • Toplumsal gelişmeden yoksunluk • Finansal şeffaflıktan yoksunluk/ kayıt dışılık, bilgilendirme, yönlendirme • Rekabette yaşanan genel samimiyetsizlik • Katı ve hiyerarşik yönetim biçimi

Kaynakça: (Caplan and Payne, 2000: 27-28; Akt: Güneş ve Tekgül, 2005: 334)

Her üç kesimin olumlu ve güçlü yönlere baktığımızda; kamu sektörü tüm ülkeyi kapsayan örgütlenme yapısının sağladığı genel bakış açısı, yasama ve yürütme gücü ile anlamını bulan geniş erk ve vatandaşları temsil etme fonksiyonu ile öne çıkarken; STK, uzmanlaşmış bilgi alanlarına sahip olması, sorumluluk ve ilgi açısından sahip olduğu araçların esnek olması, hızlı ve zincirleme örgüt yapısı bir avantaj olmaktadır. Buna karşın özel sektörde ise, plan ve proje uygulamalarında fonların etkili kullanımı, potansiyel kapasite ve teknik uzmanlık ile rekabete yanıt verebilirlik önemli özelliklerdir (Güneş ve Tekgül: 2005: 335).

Tüm olumlu ve olumsuz özellikler dikkate alınarak STK, Yerel Yönetimler ve Özel Kuruluşlar arasında uygun işbirliği olanaklarının geliştirilmesinin sağlayacağı faydalar sadece ekonomik açıdan yarar sağlamayacak, sosyal ve siyasal açıdan da katkıda bulunarak, toplum psikolojisini olumlu yönde etkileyebilecektir (Güneş ve Tekgül, 2005: 336).

1.2. Birey, Devlet, Sivil Toplum ve STK İlişkisi

Bu bölümde devlet-birey, devlet-kamu, devlet-sivil toplum, devlet-STK ilişkileri, Türkiye'deki STK'lerin genel görünümü, AB Ülkeleri (İngiltere, Almanya, Fransa), Amerika, Japonya'daki STK'ler adlı başlıklar incelenmiştir.

Devlet, Birey İlişkisi.- Tarihsel süreçte devlet tanımlarının iki ana eksen etrafında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Birinci kutupta devleti mutlak anlamda aşkın ve soyut bir değer olarak gören anlayış yer alırken, karşıt grupta ise, devleti

liberal ve faydacı felsefenin aracı devlet anlayışı yer almaktadır (Dursun, 2002: 141-3).

Devlet, ortak bir hayatı ve kültürü paylaşan bir toplumda, toplumu düzenleme, güvenlik, refah, huzur sağlama amacını güden ve bu amaca yönelik olarak kanun koyma, bu kanunları uygulama, yargılama, cezalandırma gibi güçlere sahip olan kurumdur. Hakkında bilgi sahibi olabildiğimiz en eski medeniyetlerin hepsinde, güçlü devlet mekanizmaları bulunduğu ortaya çıkmıştır. Devlet, toplumun ve toplumu oluşturan bireylerin ayrı veya bir araya gelerek sağlayamayacakları ihtiyaç ve isteklerin gerçekleştirilebilmesi ve toplumsal faydayı sağlayabilmesi amacıyla görevli bir kamu kuruluşudur (Pelin, 1945: 1; Akt: Onaran, 2005: 271). Diğer bir tanımda da devlet; egemen sınıfın diğer sınıflar üzerindeki egemenlik aracı olarak ifade edilmiştir (Konuk, 2005).

Devlet, toplumsal hayatta mevcut diğer kurum ve örgütlerden oldukça farklı özelliklere sahiptir. Her şeyden önce devlet, diğer tüm toplumsal kurum ve örgütlerin en kapsamlısı olup, onları da kapsamına almaktadır. Hiç bir kurum veya örgüt devlet egemenliğinin üzerinde olamaz; en üstünü ancak devlettir. Bu bakımdan devlet en yüksek yaptırım gücüne sahiptir. Bu gücün bir takım sınırlar dahilinde işlemesi onun üstünlüğünü ortadan kaldırmaz. Devlet bu egemen özelliğinden hareketle meşru cebir kullanma, emirlerini direnmeye rağmen zorla yaptırabilme özelliğine sahiptir (Dursun, 2002: 144). Devlet, esasen bireylerin kendi aralarında anlaşarak oluşturdukları bir kurumdur. Devletin doğuşunda bir

“gönüllü sözleşme” yatmaktadır. Devlet, toplumu oluşturan bireylerin imzaladıkları bir “sözleşme” ile ortaya çıkmıştır (Aktan, 2005).

Tam da bu noktada dikkatlerin çekileceği odak “birey” kavramıdır. Birey demokrasinin temel unsurudur. Bireyin varlığı sınıf, halk gibi total bütünlerin varlıklarından daha gerçektir. Mistik bir sisle kaplı halk kavramından, bireylerin oluşturduğu "vatandaşlar topluluğu"na geçiş, batı siyasal süreçlerinin sancılı gelişimine işaret eder. Bu noktadan itibaren bireyin özneleşmesi ile demokrasinin meşruiyet kazanması birbirini besleyerek gelişmiştir. Bireyin özneleşmesi süreci sosyal, siyasal, hukuksal, bilimsel ve iktisadi bir süreç olarak devletle olan ilişkisindeki değişimi açık olarak bize göstermektedir (Balta, 2005)

Küreselleşme süreciyle birlikte devletle birey arasındaki ilişkiler sorgulanmakta, vatandaşlık statüsü yeniden oluşturulmakta (Mahçupyan, 1997: 50-51; Aktel, 2003: 68), devletin küçültülmesi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yerinden yönetim ilkesinin öne geçirilmesi, devletin temel kamusal hizmetleri yerine getirmekte sorumlu tutulması, insan haklarının ve temel özgürlüklerin dikkate alınması, bireylerin devletten özerk ve sivil alanlarının mümkün olduğunca geniş tutulması gibi yeni değerler ve yapılar tartışma gündemine getirilmektedir (Dursun, 1998: 158; Kurtulmuş, 1998: 151; Akt: Aktel, 2003: 68).

Küreselleşme sürecinin öne çıkardığı diğer bir kavram ise “sivil toplum”dur. Bu kavramla devletin müdahalesi dışında birey ve grupların kendi alanlarını düzenlemeleri anlatılmaktadır. Toplumun devlet kurumları dışında kendi

kendini yönlendirmesi ve demokratik bir anlam kavrama yüklenmiş bulunmaktadır. Kavram, birey ile devlet ve toplum ile devlet arasındaki ilişkiyi ve bireyin mi yoksa devletin mi önde olduğunu irdelemektedir (Yılmaz, 1997: 86; Akt: Aktel, 2003: 69).

Devlet-Kamu İlişkisi.- Kamu kavramı ile anlatılmak istenen “halkın tamamı ya da büyük çoğunluğu”dur (Pira, 2005). Kamu ya da kamu kesimi kavramları günümüzde, geniş anlamda devleti ifade etmektedir (Kızıldaş, 2005). Kamu sektörü derken de “devlet eliyle yönetilen ekonomik işler” anlaşılır. Buradaki “kamu” sözcüğü devlet olarak anlaşılmaktadır. Dışardan kamuya bakıldığında devlet ve halk bir ve aynı şey gibi görünüyor. İşte bu nedenle, kamu yönetimi devletin yönetimidir (Konuk, 2005). Dünya Bankası devleti, rekabetçi bir ekonomik yapıyı oluşturmak ve devamlı kılmak üzere maliye ve diğer tüm makro ekonomik politikaların uygulanmasında, ekonomide işgücünün niteliğini arttırmak ve becerilerini geliştirmek için eğitim ve sağlık hizmetlerinin sağlanmasında, piyasanın etkin bir biçimde üretip satamadığı haberleşme ve diğer sosyal sabit altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesinde, yüksek kalitede sivil hizmet sağlayarak yönetimde etkinliğin sağlanmasında, yasal düzenlemelerin, kamu ya da özel çıkarları aşırı gözetmeden, rekabetçi yapıyı koruyacak şekilde düzenlenmesinde ve toplumsal refahın öncelikli yer teşkil etmesinde merkezi bir işleve sahip kamu kurumu olarak tanımlamaktadır. (World Bank, 1997: 41).

Kamu hizmeti ise; devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak,

kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinlikler olarak tanımlanır. Kamu hizmeti tanımına giren hizmetler; eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, ulusal ve yerel savunma, belediye hizmetleri, demiryolu hizmetleri, elektrik, su, gaz, yol, baraj, liman, kanalizasyon, haberleşme, altyapı vb. hizmetlerdir. Bu alanlardaki faaliyet kural olarak devlet tarafından yerine getirilir. Kalkınma sürecinde piyasaların etkinliğini arttırmak için, kamu hizmetlerinin maliyetlerinin, sivil toplumun bir parçası olan tüketicileri de katmak suretiyle düşürülmesi gösterilmektedir (Goetz ve O'Brien, 1995: 22). Ancak devlet tarafından özel girişimcilerin de kamu hizmeti alanını bozmadan devreye sokulması da yaygın olarak görülebilmektedir (www.egitimsen.org.tr).

Devlet- Sivil Toplum İlişkisi.- Küreselleşen dünyada her geçen gün önem kazanan demokratikleşme ve ST kavramlarının, Türkiye açısından da önem kazanmasının bir sonucu olarak, devlet-sivil toplum ilişkileri ve sivil toplumun yeri günden güne artmaktadır (Cicioğlu, 2005: 139). Sivil toplum, çeşitliliğin kaynağı ve taşıyıcısı olan değişik toplum kesimlerinin barış içinde yaşamalarını sağlayan, tersinden bakıldığında, böyle yaşamalarıyla ortaya çıkan bir ortamdır (Yayla, 2002: 163). Giddens (2001:70-77) yeni demokratik devleti, radikal merkez, yeni demokratik devlet (düşmanı olmayan devlet, ya da demokratikleştirilmiş devlet), aktif sivil toplum, demokratik aile, yeni karma ekonomi, dahil etme anlamında eşitlik, pozitif refah, sosyal yatırım devleti, kozmopolit millet ve kozmopolit demokrasi şeklinde üçüncü yolun programı içerisinde tanımlar.

Sivil toplum aynı zamanda hukukun hâkimiyeti ve Anayasal yönetimin var olabilmesinin temel şartıdır. Sivil toplum zayıfladıkça, sistemin hukuk devleti olma vasfı da geriler ve siyasi yönetim demokratik anayasal sınırlarını aşarak despotik devlet olma yoluna gider. Bu tür bir kötüye gidişin önünü kesmeye, Türkiye gibi ST geleneği zayıf olan ülkelerde genellikle sanıldığı gibi, yasal, anayasal düzenlemeler yetmez (Yayla, 2002 :163).

Sivil toplum, devlet ve devlet otoritesi dışındaki ekonomik ve toplumsal alanı nitelemek için kullanılır. Sivil toplum, bu toplumsal alanda kendi ilke ve kurallarına göre işleyen, devlet otoritesi dışında kendi kendini düzenleyen özerk alanlardır (Yılmaz, 1997: 86; Akt: Güneş ve Güneş, 2003: 117-8). Tanımdan da anlaşılacağı üzere, devlet otoritesi dışında bir özerk alandan söz eder. Diğer bir sivil toplum yaklaşımı (Çoban, 2001: 357; Güneş ve Güneş, 2003:118), söz konusu özerk alanı “eşit bireylerden kurulu bir toplum” olarak nitelendirdikten sonra, topyekûn bir toplum ve sivil toplum örgütlenmesini insanların ilgi alanına ve girdikleri kesime göre örgütlenmesi olarak ortaya koyar. Shills ise sivil toplum kavramını (Wedel, 1997: 17), “içerisinde tek tek üyelerinin, gruplarının ve topluluklarının özerkliğinin, bireyler ve gruplar tarafından bir bütün olarak topluma ve onun özel merkezi organlarına ve yasalarına karşı üstlenmiş yükümlülükleri tanımayı içerdiği çoğulcu bir toplumdur” şeklinde tanımlamıştır. Sivil toplum, hukuk üstünlüğünü kabul eden, insanın yurttaş olduğunu kabul eden, dolayısıyla modernist bir akımı içeriyor (Demir, 2000: 15). İşte, sivil toplum, devletten önce gelen, onun içinde yaşayan, ama onunla özdeş olmayan, hatta ona karşı koyabilen bir tür insan ilişkileri yumağıdır (Tunçay, 1998: xiv).

Bugün sivil toplum ile ilgili olarak üç temel kuramdan söz etmek mümkün (Güneş ve Güneş, 2003: 121). Birincisi “Çoğulcu sivil toplum”dur. Toplumda devlet dışı örgütlenmelerin, grupların söz hakkı savunulmaktadır. Sivil toplum devlet faaliyetlerini yönlendirir. İkincisi ise, “Asgari Devletçi sivil toplum”dur. Hükümet toplumu biçimlendirmeye ve bireyin davranışına zarar vermemelidir. Çıkar gruplarının yarar sağlama olanaklarının sınırlanmasını savunur. Üçüncüsü de “Katılımcı sivil toplum”dur. Devlet ve sivil toplum iç içedir ve katılımcı demokrasiye dayanırlar.

Bütün bu kuram denemelerinin ya da kuramların temel amacı, bir yerde sivil toplumun hangi temeller üzerinde oturması gerektiği, varsa ön koşulların neler olduğu yönündeki değerlendirmelere ışık tutmaktır. Gençkaya 'ya göre ST'nin üç boyutu vardır (Güneş ve Güneş, 2003: 122) Sivil toplumun en az bu üç boyutunun üzerinde yükselir, bunlara bir takım koşullar daha ekleyebilir (Çaha, 1997: 31-32):

- 1- Kurumların, örgütlerin ve düşüncelerin çoğulluğuna dayanan kamusal alan.
- 2- “Mahremiyet” (özerklik). Özerk bireysel ahlaki tercihi anlatır.
- 3- Yasallık olarak tanımlanan ve toplumsal alanın korunması ve geliştirilmesi için gerekli bir dizi hakları içeren yasal sistemin varlığı.

Sivil toplum-devlet ilişkisinde belirleyici olan sivil toplumun araçsal bir niteliğe kavuşturulup demokrasinin yerinde işlemesinin, demokratik kültürün ve katılımın kurumlaşmasında önemli işlevlerle donatmaktadır. Demokrasinin olmazsa olmaz koşullarından biri artık, devlet otoritesinin alabildiğine

eleştirisinden geçiyor. Daha geniş bir bakış açısıyla kamusal eleştiri (kamu otoritelerinin açıkça eleştirilmesi) demokrasinin temel taşlarından biridir (Erdoğan, 2001: 2). Sivil toplumun demokrasi açısından üstlenmiş olduğu en önemli işlevi, devleti teknik bir örgüt haline getirmesidir (Çaha, 1997: 31). T

Demokratikleşme süreci içinde devlet- sivil toplum arasındaki etkileşim sonucunda, toplum ile devlet arasındaki uzaklığın ortadan kalkması sağlanırken; devlet açısından toplum, bir korku ve tehdit unsuru olmaktan çıkacak, toplum açısından ise, devlet baskı merkezi olarak görülmekten kurtulacaktır (Cicioğlu, 2005: 148). Çıkar ve baskı grupları olarak STK'ler, devletin yüklenmiş olduğu görevlerin tam anlamıyla yerine getirilmesinde etkin rol oynar.

Dünyada sessiz sedasız oluşan bir başka devrim de “gönüllüleştirme” dir. Gönüllüleştirme ile devletin bir kısım görev ve fonksiyonları “kar amacı gütmeyen özel sektör” (gönüllü sektör=üçüncü sektör)’e devredilmektedir. Gelişmiş ülkelerde çok hızlı bir büyüme içerisinde olan üçüncü sektör, kamu sektörünün yükünü kısmen azaltmıştır. Eğitim, sağlık, yaşlı ve kimsesizlere yapılan yardımlar vs. hizmetlerle üçüncü sektör faaliyetlerinin arttığını gözlemlenmektedir (Aktan, 2005).

Yurttaşlığın sosyal haklarının sosyal sınıflar karşısında bir statü eşitliğini sağlaması ancak yaşam standartları ile sosyal hakları arasında bir ilişki kurulmasıyla mümkündür (Twine, 1994: 102). Bu ilişkiyi STK'lerin kuracağı söylenebilir.

Süreç içinde STK'ler için; bir yandan muhalefet ve protesto grupları olmak, geniş bir sivil toplum hareketi oluşturmak, öte yandan "devletin yapamadığı ya da yapmak istemeyeceği bir çok işlevi de üstlenerek, projeler yoluyla sivil toplum bilincini yerleştirmek için entegre bir program içinde etkinliklere yönelmek" gibi farklı iki düzlem öngörülmüştür (Savran, 2003: v; Akt: Balkır ve Nitelik, 2005: 459). STK'ler, devlet ve toplum arasında bir tampon işlevi üstlendiklerinden, bireylerin, grupların ve sınıfların siyasal yaşama katılımını sağlayan aracı kurumlar olarak da adlandırılabilir. Vatandaşlar STK'lere katılarak sivil bir sorumluluk üstlenmekte, bu da bireylerin kişisel çıkarının ötesinde, toplumsal çıkarı düşünme ihtiyacı hissetmesinden kaynaklanmaktadır (Yıldız, 2004: 87; Akt: Yaprak ve Bacak, 2005: 420).

1999 yılındaki Marmara depremleri sonrası kısa dönemde önemli başarılarla imza atmış sivil toplum hareketi, kendi içinde iki farklı ekole ayrıldı: a) Artık bu devletin sosyal hizmetleri sağlayamayacağını ve bu yetkilerin STK'lere devredilmesi gerektiğini düşünenler; b) devletle ortak çalışarak kurumların, STK'ların deneyim aktarımı ve işbirliğiyle dönüştürülmesi gerektiğine inananlar. Gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımındaki ve bölgeler arasındaki eşitsizliklere, sağlık ve eğitim sorunlarına STK'lerin tek başına çözüm getirilmesi beklenemez. Bunlar sosyal devletin görevidir ve devlet rolünün STK'ler tarafından doldurulmasının olanağı yoktur. Birinci sorumluluk devlettir, ama devlet STK'lere olanak yaratmalı, onlarla ortaklık kurmalı yönetim alanını genişletmelidir (Şenatalar, 2001: 15-16; Akt: Demir ve Yılmaz, 2005: 271-2).

Devlet, STK'lerin her isteğini yerine getirmekle, bir yere varamayacağı gibi, "her şeyi en iyi ben bilirim" havasına büründüğü ve STK'lerin uyarı, teklif ve isteklerini ciddiye almadığı ve karar mekanizmasına dahil etmediği zaman da bir yere varamaz. Bu nedenle, sivil devletle STK'ler arasındaki insani iletişim yani içten pazarlıksız, samimi temaslar, açık yüreklilikle yapılan görüşmeler ve nesnel tartışmalar, arzulanan bir durumdur. Devletin STK'leri da dikkate alarak ve ortak ederek aldığı kararlar, şüphe halinde bile daha adil bir izlenim bırakır ve halk tarafından da bunların hiç yapılmamasından daha fazla kabul edilir (Schönbohm, 2002: V-VI). Dünya Bankası'nın ST'ye yaptığı vurgunun altında, devletin, sosyal harcamaları toplumun yoksul kesimlerine ulaştırmak konusunda daha etkin olması zorunluluğunun olduğu söylenmekte, yoksul kesimlerin STK'ler şeklinde örgütlenmelerine destek verilmesi öngörülmektedir (Robinson, 1994: 38).

Devlet, üzerindeki kamusal bazı görevleri STK'lere aktarırken, bu alana olan güvensizliğini de korumaktadır. Sivil toplum alanındaki tartışmalarda devlet bir taraf olarak, kimi STK'leri doğrudan ya da dolaylı destekleyebilmektedir (Güneş ve Güneş, 2003: 170). Türkiye'de devletle STK'ler arasındaki ilişkilerin çok sağlıklı olmadığı, çeşitli çalışmalarla ele alınmıştır. Devlet kendi denetiminde olmayan, bir anlamda kendi uzantısı niteliğini taşımayan bir takım kuruluşlara aksi kanıtlanıncaya kadar kuşkuyla bakmaktadır. İlişkideki tek taraflılık demokratikleşme adımlarıyla bir nebze de olsa düzeltilse de, gelişmiş olarak nitelendirilen ülkedeki koşullar Türkiye açısından henüz tam olarak sağlanabilmiş değildir (Kutlu ve Usta, 2005: 196). AB'nin 2004 yılı ilerleme raporunda

Türkiye'nin dernekler ve vakıflar kanununda yapılan değişiklikler ve yasal reformlar konusunda belirgin bir ilerleme kaydedildiği belirtilmiş ve uygulamadaki eksikliklerin altı çizilmiştir. Yine bu raporda, devlet görevlilerinin yeni stratejiler geliştirmeleri istenmekte, devlet yetkililerinin STK'ler ile yakın bir işbirliği sağlamaları önerilmektedir (www.tusev.org).

2. Sivil Toplum ve Tarihsel Gelişim Süreci

Sivil toplum kavramına tarihsel ve düşünsel bir pencereden bakmak, kavramın anlaşılabilmesi, tartışılabilmesi bağlamında daha faydalı olacaktır. Sivil toplum kavramıyla ilk kez Aristo'da karşılaşmaktayız. Aristo'nun politika diye tanımladığı, "insanlar için en uygun yönetim (veya rejim) anlamında sivil toplumun kendisidir". Yayla (2002: 159). Sivil toplumu bireylerin, grupların ve çeşitli kurumların birbirleriyle uzlaşan bazen de çelişen, inanç, kanaat, çıkar ve yaşayış tarzlarını koruyarak birlikte varolabildikleri toplumsal vasatın adı şeklinde açıklanmıştır.

17. yüzyıldan itibaren Batı toplumlarındaki değişimler devlet-sivil toplum ayrımında sivil toplum lehine olmuş, devletlerin sözleşme ve mülkiyet kavramı etrafında cereyan eden temel haklar çerçevesinde anayasa ile sınırlandırılmasına neden olmuştur. Halktan gelen istekler çerçevesinde devlet yapılanmalarında değişimler olmuş ve "Daha çok toplum daha az devlet" cümlesi sloganlaşmıştır (Keane, 1993:147).

18.yy Avrupa'sında sivil toplumun "toplum sözleşmesi" teorilerine, kuramlarına dayandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Doğa durumunda yaşarken bir sözleşme ile, bir toplum sözleşmesi ile doğa durumundan kurtulup uygarlık durumuna geçilmiş, işte bu geçişle sivil toplum kavramı kullanılır olmuştur (Güneş ve Güneş, 2003:119).

Hegel, devleti aşkın bir örgütlenme olarak görür ve devleti kutsallaştırmakla birlikte sivil toplumun devlet dışı bir alan olmasına vurgu yapan ilk düşünür olma özelliğine de sahiptir (Ebenstein, 2001: 226). Hegel'in sivil toplum kavramına en önemli katkısı sivil toplumu ilk kez devletten ayırmış olmasıdır. Hegel'e göre sivil toplum, doğal düzenin, doğal yasaların güvencesi altında değildir (Savran, 2003: 99): Bu bağlamda Hegel sivil toplumu, bireysel çıkarların çatıştığı, ailedeki sıcak ilişkilerin olmadığı tikellikler alanı olarak tanımlamıştır (Duman, 2003: 353). Kant, sivil toplumu yurttaşların yaşamaya katıldığı toplum ya da düzen olarak nitelerken Hegel, sivil toplumun devlet ile aile arasında olduğunu ve sivil toplumun devletten sonra ortaya çıktığını iler sürer (Tarih V., 1998:29).

Modern toplumun tanımlanmasında önemli bir işlev gören sivil toplum kavramı, birinci dalga içinde, bireysel hak ve özgürlükleri simgelerken, bu hak ve özgürlüklerin yasal dayanağını gündeme getirmekte, devlet denetimi dışında ve yasal güvence altında bir toplum düşüncesini yaşama geçirmektedir. Birinci dalga içinde ST, *siyaset diline "hak" nosyomunu* sokmaktadır. Böylece de haklara dayalı birey kimliğini nitelemektedir. Tüm bu gelişmeler içinde oluşan ikinci dalga sivil toplum tartışması, *sivil toplum ile demokratikleşme arasında ilişki kurarak*

özgünlük kazanır. Birinci dalgayla benzer olarak sivil toplum bireysel hak ve özgürlüklerle birlikte düşünülürken, ikinci dalga sivil toplum demokrasiye geçişinin merkezine oturarak özgün bir nitelik kazanır. Sivil toplumun sadece modern toplumun değil, gerçekte “demokratik toplum”un gerekli ya da yeterli koşulu olduğu düşüncesi, ikinci sivil toplum dalgasının, sivil toplum tartışmasına yaptığı en önemli katkıdır. Üçüncü dalga sivil toplum tartışması içinde de, sivil toplum ve desteklediği katılımcı demokrasi, küreselleşme süreçleri içinde, toplumsal sorunlara çözüm için önemli ve etkin bir aktör olarak ele alınıyor (Keyman, 2005: 7-9)

Modernite krizi ve postmodernizasyon, küreselleşme, refah devletinin krizi ve neoliberalizm ve üçüncü yol gibi süreçler, Avrupa’da katılımcı demokrasiyi savunan, aktif vatandaşlık anlayışını yaşama geçirmeye çalışan ve kendisini siyasi ve ekonomik toplumların dışında tanımlayan bir sivil toplumun gelişmesine katkıda bulundular. Sivil toplumu katılımcı demokrasi temelinde devlet-toplum-birey ilişkilerinin düzenlenmesinin önemli bir aktörü olarak algılayan üçüncü dalga sivil toplum tartışması da bu süreçler içinde gelişti. Daha da önemlisi, sivil toplumu özellikle 1990’lı yıllardan itibaren sadece ulusal ya da bölgesel bir hareket alanı içinde yer almadı, aksine küreselleşerek (Keyman, 2005: 10), kalkınmada ve işbirliğinde kaynak transferi ve bununla birlikte işbirliği hükümetlerden çok sivil topluma kayma şeklinde iki ana hat belirginleşmiştir (Corsino, 2001: 43)

2.1. Türkiye’de Sivil Toplum

Türkiye’de sivil toplumun, bir taraftan hem bireysel hak ve özgürlüklerin yaşama geçirilmesi, hem demokrasiye geçiş, hem de katılımcı demokrasi taleplerini seslendiren örgütlerden oluştuğu söylenilebilir. Türkiye’de sivil toplumun bugünkü yapısından konuşurken, bir taraftan çoğulculuktan ve çok boyutlu bir yapıdan konuşurken, diğer taraftan da sivil topluma atfedilen anlamın taşıdığı “tanımsal muğlaklık” sorunundan da konuşulmaktadır (Keyman, 2005: 11).

1980’lerden bu yana oluşan süreç içinde, STK’lerin toplum içinde yaygınlaştığını, sayılarının giderek arttığını, sivil toplumun önemini arttığını, sivil toplum söyleminin siyasi partiler, tarafından sürekli kullanıldığını görüyoruz. Sivil toplum, bugün farklı aktörler tarafından Türkiye’nin demokratikleşmesinin ön koşulu olarak kullanılıyor. Tüm siyasi partiler kendilerini demokrasinin yanında gösterirken, sivil toplumun önemine referans veriyorlar. Sivil toplum, devletin demokratikleşmesinin, güçlü ekonomi programlarının, Türkiye’nin AB’ye girme sürecinin önemli bir aktörü olarak tanımlanıyor (Keyman, 2005: 11). Türkiye’deki sivil toplumun pek çok sorunu bulunuyor. Sorunlu alanları genel olarak aşağıdaki şekil sıralanabilir:

- Türkiye’deki sivil toplum, Batı’dakine benzer şekilde aşağıdan yukarıya doğru kurulamaması,
- Güçlü devlet-zayıf toplum yapısının olması,
- Demokrasiye geçiş problemleri,

- Ordunun siyasal sistem içindeki etkin rolü ile sivil toplumun gelişmesine engel teşkil etmesi,
- Demokratik bir sivil toplumun varlığı için gerekli koşulların sağlanamaması,
- Devlet- sivil toplum ilişkilerinin demokratikleşme sorunu (Cicioğlu, 2005: 147)
- Türk Anayasa'sının geniş çaplı demokratik ve özgürlük taleplerini karşılayacak bir görünüm sergileyememesi,
- İktisadi politikalar uzun süreli özelleştirme hedeflerine rağmen serbest piyasa ilkelerine tamamen kavuşturulamamış olması,
- Türk siyasal yaşamının diyaloga ve uzlaşmaya dayanmayan çatışmacı görüşler etrafında kutuplaşmış olması (Cicioğlu, 2005: 148).

Bu noktaya kadar yapılan sivil toplum çözümlemesi ışığında, sivil toplum alanını ve işlevlerini üç-boyutlu düşünmemiz gerektiğini önerilebilir. Bu boyutlar örgütsel yaşam olarak sivil toplum, demokratik toplum olarak sivil toplum ve kamusal alan olarak sivil toplum şeklinde adlandırılabilir. Bu boyutlar birbirleriyle ilişkilidir ve sivil toplumun farklı işlevlerini tanımlarlar. Sivil toplum, bu boyutları beraber ve ilişkisel düşündüğü zaman ve bu boyutlardaki işlevlerini bir bütün olarak gerçekleştirdiği zaman, nitel anlamda Türkiye'nin demokratikleşmesi için önemli bir aktör olacaktır (Keyman, 2005: 12-4).

3. Sivil Toplum Kuruluşları (STK)

Devlet-dışı örgüt anlamını taşıyan terimin Türkçe karşılığı olarak kabul edilmiş olan ve sıklıkla kullanılan sivil toplum örgütü (STÖ veya STK ya da NGO) terimi ilk kez, II. Dünya Savaşı sırasında kabul edilen Birleşmiş Milletler (BM) sözleşmesinin 71. maddesinde yer almıştır. Bugün sivil toplum dendiğinde “devlet-dışı, kâr amacı gütmeyen, gönüllü kuruluşlardan” oluşan bir alan ima ediliyor demektir. STK’leri, esnek yapıları ve kendilerine gelen isteklere anında cevap verebilen işleyiş tarzıyla gönüllülük esasına dayalı olarak kamu sisteminin bir parçası olmaksızın ve kar gayesi gütmeyen belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere bir araya gelmiş öz yönetime sahip kuruluşlar olarak ifade edilebilir (Öner, 2003; Akt: Balkır ve Nitelik, 2005: 457; Yaprak ve Bacak, 2005: 420). Kuçuradi (1998:29) ise, STK’lerin “eşit haklara sahip bir yurttaşlık düzeninde, bazı yurttaş gruplarının bazı amaçlarını gerçekleştirmek için kurdukları, devlet organları olmayan ama kar amacı da gütmeyen kuruluşlar” olarak tanımlamaktadır. Yerasimos (2001: 14) da STK’leri, bireylerin eşit katkı ve sorumluluklarla kurdukları, ortak amacın doğrultusunda çalışan yatay örgütlenmeler olarak tanımlar. Başka bir tanımda ise, STK’ler bireylerin demokratik süreçte devleti etkilemek, yönlendirmek, denetlemek, bazı durumlarda tepkilerini net bir şekilde ortaya koymak, hatta kendi hak ve çıkarları doğrultusundaki amaçlarını gerçekleştirmek üzere kurdukları kuruluşlardır (Kapucu ve Arkadaşları, 2005: 249; Çağlar ve Arkadaşları: 2005: 347). Devlet ya da kamu kuruluşları birinci sektör, kar amaçlı piyasa kuruluşları ikinci sektör, kar amacı gütmeyen STK’ler ise, üçüncü sektör olarak nitelendirilmektedir (Göymen, 2004: 67; Akt: Yaprak ve Bacak,

2005: 420-1). ABD başta olmak üzere uluslararası çevreler tarafından sıkça kullanılan bireylerin gönüllü olarak, kamusal alanı oluşturan temel sosyal hizmetlerin gerçekleştirilmesine katılımını sağlayan vakıf, dernek, sivil inisiyatifler gibi STK'lerden oluşan "Üçüncü sektör" kavramı sıkça duyulmaya başlanmıştır (Rifkin ve Heilbroner, 1995: 251). Üçüncü sektör, kamu ve özel sektörler arasında uyum sağlanmasına çalışır, toplumda ortak çıkarları olan insanları biraraya getirip kamusal alanda, dolayısıyla kamu sektörü üzerinde daha etkili olmak üzere örgütleyerek bilinçli ve duyarlı bir kamuoyunun yaratılmasına katkıda bulunurlar (Biggs ve Neame, 1995: 34; Fowler, 1996: 25). Bu bağlamda son yıllarda uluslararası çevrelerin, kamu sektörünün yetersiz kaldığı, etkin bir biçimde üretemediği ancak gerek piyasanın ihtiyaçlarını karşılamak gerekse sosyal devlet anlayışının terk edilmesi ile oluşan boşluğu doldurmak için yerine getirilmesi zorunlu olan eğitim, sağlık gibi temel sosyal hizmetlerin gerçekleştirilmesinde üçüncü sektör ile birlikte çalıştığı görülmektedir (Nelson, 1995: 70). Üçüncü sektör, özel sektörü kamusal alanda örgütleyen sektör olarak da tanımlanmaktadır (Roelofs, 1995: 17).

AB'ye göre, STK kapsamına sendikalar ve konfederasyonlar, yerel birlik ve kooperatifler, ticaret birlikleri, işveren kuruluşları, profesyonel federasyonlar, hizmet ve üretim birlikleri, yerel yönetimlerin bir araya gelerek kurdukları örgütler, politik ilgi grupları, dinsel ilgi grupları ve öğrenci birlikleri girmektedir (Kutlu ve Usta, 2005: 201; Boztekin, 2004: 39). Bunun dışında 1980'ler ve 1990'lardan sonra hızla gelişen kadın toplulukları doğa ve çevre koruma amaçlı toplulukları, bağımsız inisiyatifleri ve çeşitli cemaat temelli örgütlenmeleri de yelpazeye dahil

ettiğimizde içinden çıkılması güç bir kategorik zenginlikle karşı karşıya kalmaktayız. Çok farklı işlevsel etkinlik alanlarına, büyüklüklere ideolojik ve kültürel alt yapılara, yasal statülere sahip olan STK'leri bir tek skalada toplamak imkansızdır (Tosun, 2003: 242-3).

Eskiden sayıları oldukça sınırlı olan STK'lerin, günümüzde hem kuruluş sayıları hem de üye sayıları artmaktadır. STK'ler bilinçli ve eğitilmiş gönüllülerin aynı amaç için bir çatı altında toplanarak, hükümete isteklerini etik çerçevede anlatan, tartışan, fikir üretebilen bir hale gelmiştir. Ülkenin kurumsal yönetim anlayışına paralel olarak demokratikleşme, şeffaflık, katılımçılık, anayasal düzene saygılı faaliyetlerle taleplerini dile getirerek, devlet yönetiminde görünmez ama güçlü bir güç odağı haline gelmişlerdir (Ak, 2005: 185).

STK'ler, bireylerin eşit katkı ve sorumluluklarla kurdukları yatay örgütlenmelerdir. STK'lerde bireysel katkıların birlikteliği ve birbirini tamamlaması gerçekte bireysel sorumluluğu sosyal sorumluluğa dönüştürmektir (Balkır ve Nitelik, 2005: 458). Sivil toplum gelişip büyüdükçe, siyasal toplumun elindeki devlet iktidarının alanı da daralmaktadır (Türköne, 2003: 55). Ancak burada unutulmaması gereken, sivil toplumun her soruna çözüm olmadığıdır (Yıldız, 2004: 90).

Dünya Bankası (DB) tarafından gerçekleştirilen bir atölye çalışmasında yönelimlerine-amaçlarına etki eylem düzeylerine göre STK'ler arasında bir

ayrıma gidilerek sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Aşağıdaki tabloda bu sınıflandırma uyarlanarak aktarılmıştır (Tosun, 2003: 244).

Çizelge 2. Yönelimlerine –Amaçlarına ve Etki-Uygulama Alanlarına Göre

Sivil Toplum Kuruluşları

Yönelimlerine-Amaçlarına Göre STK'ler	Etki-Uygulama Alanına Göre STK'ler
Yardım/hayırseverlik yönelimli STK'ler Yararlanıcıların katılım düzeyi oldukça düşük. Yukarıdan aşağı örgütlenmişlerdir. Fakirlere ilaç, gıda, giyecek dağıtımı gibi sosyal yardım, doğal afet ve kazalarda kurtarma faaliyetleridir.	Cemaat (Topluluk)Temelli Örgütler Bireysel Girişimlerden doğan bu örgütler, spor kulüpleri, kadın örgütleri, komşuluk temelli, dini veya eğitim temelli örgütlerdir.
Hizmet Yönelimli STK'ler Sağlık, aile planlama ve eğitim gibi alanlarda hizmet vermek için kurulmuş STK'lerdir.	Kent Çapında Örgütler Rotary veya Lions kulüpleri, ticaret-sanayi odaları, iş adamı örgütleri, bazı etnik temelli örgütlerle eğitim örgütleri genellikle kent çapında örgütlenirler.
Katılma yönelik STK'ler Yerel düzeyde yurttaşların kendilerine yardım düşüncesi etrafında şekillenen, yurttaşların para, toprak, işgücü v.b.lerini sağlayarak projenin uygulama süresine bizzat katıldıkları örgütlerdir.	Ulusal STK'ler Ulusal düzeyde örgütlenmiş olup, uzmanlık eğilimi taşırlar. Kızıllaç, Kızılay, Türk Hava Kurumu gibi. Bazıları devletle organik bağ içinde olup, yerel STK'lere destek sağlarlar.
Toplum güçlendirmeye yönelik STK'ler Amacı yoksullukla savaşmak, toplumsal, siyasal ve ekonomik faktörlerin yoksulların hayatındaki etkilerini ortaya koymaktadır.	Uluslar arası STK'ler Oldukça geniş bir alanda örgütlenmiş olup, insan hakları, çocuk hakları gibi alanlara kadar çeşitlilik gösterir. Ana faaliyetleri yerel STK'leri, kurumları ve projeleri desteklemektir.

Modernleşmenin bir çeşidi olarak daha çok batıya ait olan STK kavramı, yoksulluk, anti-demokratiklik, işsizlik, eğitimsizlik gibi pek çok sorunun çözümü olarak görülmeye başlanmıştır. STK'leri yoksulluğa yardım, sağlık, eğitim gibi sosyal refah devletinin görevlerini giderek artan bir şekilde üzerine alması dikkati çekmiş ve devletin fonksiyonlarının merkeziyetçilikten uzaklaşmasına yol açacağından devlete tehdit oluşturabileceğini düşünmelerine yol açmıştır. Bu nedenle, devlet tarafından kurulan STK'ler (GONGO) ile bu alanda devlet egemenliğinin korunması yolunu seçmişlerdir (Demir ve Yılmaz, 2005: 266-7).

Her ülkede STK'ler aynı işlevleri yerine getirememektedirler. STK'lerin ülkelere göre farklı iki işlevinden söz edilmektedir. Ekonomik gelişmişlik düzeyi düşük ve demokrasisi zayıf olan ülkelerde STK'ler, hem demokratikleşmeyle hem de ekonomik gelişmeyle ilgili işlevler yüklenmektedir. Gelişmiş ülkelerde ve daha ileri demokrasilerde ise, bu demokratikleşme işlevi birinci derecede önem kazanmakta, demokrasi belirli bir düzeye geldiği için artık pragmatik bir katılım süreci söz konusu olmaktadır (Balkır ve Nitelik, 2005: 458).

3.1. Türkiye'de STK'lerin Genel Görünümü

Yapılan araştırmalarda, kurulan STK'lerin çoğunluğunun 1980 sonrasına ait olduğu belirtilirken, bu kuruluşların en önemli sorunlarının yeterli finans bulamama, yer-mekan, araç-gereç yetersizliği ve bürokrasi olduğunu ortaya çıkarmıştır (Aktel, 2003: 178). Dernekler arasında, ekonomi ve dayanışma; vakıflar arasında eğitim ve kültür; sendikalar ve odalar arasında dayanışma; kooperatif

birlikleri arasında konut; yurttaş girişimleri arasında kadın ve çocuk amaçlı STK'ler ilk planda gelmektedir (Gönel, 1998: 30; Kutlu ve Usta, 2005: 201).

1985 sonrası devletin toplumsal sorunları çözme yeteneğini yitirmesi ve artık gündelik sorunlar dahil tüm sorunlarının örgütlenme ile çözülebileceği anlayışının yaygınlaşması ile birlikte STK'lerde sayıca ve çeşit olarak artış kaydedildiği, ilgi alanlarının çeşitlendiği, çok yetersiz de olsa yurt dışındaki STK'ler ile irtibata geçildiği görülmektedir (Aktel, 2003: 180; Gönel, 1998: 95). Bu farklı yapıların coğrafi dağılımı incelendiğinde, sendika ve yurttaş girişimlerinin, daha çok İstanbul' da toplandığı; dernek, oda ve kooperatif birliklerinin merkezlerinin daha çok diğer illerde yoğunlaştığı; vakıfların ise az çok eşit olarak İstanbul ve diğer illerde yoğunlaştığı görülür (Gönel, 1998: 21). 1938 yılında 205 dernek mevcut iken, 1961 Anayasası sonrası bu sayı 40.000'i geçmiş, 1983'te bu sayı 53.706, 1991'de ise bu sayı 45.950 olurken üye sayısı 3,5 milyon kişiye ulaşmıştır. 1985'den sonra hızlı bir şekilde artmaya devam etmiştir (Arslan, 2001: 175-180).

Dernekleşme sayısında ilk beş ilde (İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Konya) toplam 30 bini aşan dernek bulunuyor. Bu da Türkiye'deki toplam dernek sayısının yüzde 37'sine denk geliyor. Türkiye'nin dernek fakiri ili ise 66 dernek ile Hakkari'dir (Sabah Gazetesi İşte İnsan Eki, 2005: 7; Gönel, 1998: 22). Dernek sayısının fazla olmasını tek başına gösterge olarak almak yanıltıcı bir yaklaşım olur. Çünkü binlerce derneğin önemli bir bölümünü cami ve okul yardımlaşma dernekleri oluşturuyor. Dernek sayısında ilk sırayı hemşeri dernekleri alıyor.

Emekli, esnaf, işçi, işveren, memur, mezun, muhtar, kadın yardımlaşma dernekleri adı altında faaliyet gösteren, 20 bin 51 yardımlaşma derneği bulunuyor. Bunu 15 bin 583 adet okul dernekleri, 14 bin 403 adet cami yaptırma ve Kuran kursu dernekleri izliyor. Yine Türkiye’de faaliyet gösteren 9 bin 881 spor derneği var. Bu alanlar tüm derneklerin yüzde 63’ünü oluşturuyor (Sabah Gazetesi İşte İnsan Eki, 2005: 7).

Çizelge 3. 2004 Yılı İtibariyle Türkiye’de STK’lerin Durumu

Kurum Tipi	Sayı	%
Dernek	80.757	94.2
Vakıf	4.925	5.7
Kamuya Yararlı Dernek	38	0.066
Kamu Kuruluşu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları	14	0.034
Toplam	85.724	100

Kaynakça: www.atonet.org.tr 17.10.2004

Çizelge 4. 2005 Yılı İtibariyle Türkiye’deki Derneklerin Durumu

Kurulan Dernek Sayısı	173.848
Faaliyeti Sona Eren Dernek Sayısı	80.757
Faaliyeti Sona Eren Dernek Sayısı	85.488
Mahkeme Kararı İle Fesh Edilen Dernek Sayısı	30.962
Genel Kurul Kararı İle Fesh Edilen Dernek Sayısı	23.330
Kendiliğinden Dağılan Dernek Sayısı	30.990
Mahkeme Kararı İle Kapatılan Dernek sayısı	206
Toplam	425.581

Kaynakça: www.dernekler.gov.tr 20.10.2005

Çizelge 5. 2005 Yılı İtibariyle Türkiye’de Dernek Sayıları Bakımından İllerin

Durumları (İlk beş il)

İller	Sayı	%
İstanbul	13.179	18,43
Ankara	6.993	9,81
İzmir	3.726	5,15
Bursa	2.808	3,92
Kocaeli	2.058	2,96
Toplam	29.764	40,23

Kaynakça: www.dernekler.gov.tr 20.10.2005

Çizelge 6. 2005 Yılı İtibariyle Türkiye’de Dernek Sayıları Bakımından İllerin

Durumları (Son Beş İl)

İller	Sayı	%
Hakkari	66	0,09
Şırnak	69	0,10
Kilis	80	0,11
Tunceli	81	0,11
Bingöl	97	0,13
Toplam	393	0,54

Kaynakça: www.dernekler.gov.tr 20.10.2005

Çizelge 7. Türkiye’de Eğitimi Konu Alan STK’ler (Dernek ve Vakıflar)

STK’ler	Sayı
Toplam vakıf	4469
Eğitim alanında çalışan vakıf	1969

dernekler@icisleri.gov.tr, mulhak@vgm.gov.tr (15.12.2005)

3.2. STK’lerin Özellikleri

Gerek ulusal tabanlı gerekse uluslararası tabanda faaliyet gösteren STK’lerin özellikleri ve işlevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Kar amacı gütmemesi,
- Gönüllülük esasına dayanması
- Bürokratik olmayan esnek bir yapıya sahip olması
- Karar ve uygulamalarda katılımcı bir yaklaşım sergilemesi (Arslan, 2001: 123; Güder, 2004: 14-5)
- Devletten bağımsız olması
- Kamu yararını gözetmesi
- Ortak değerlere sahip kişilerden meydana gelmesi
- Bir kamu alanına sahip olması
- Yasallık ve şeffaflık (Yıldırım, 2004: 63-4; Güder, 2004: 14-5)
- Kamuoyu oluşturma yoluyla, bireylerin taleplerinin dile getirilmesine ve dikkate alınmasına yardımcı olmak

- Çoğulcu bir toplum yapısının sağlanmasında etkin bir işlev üstlenmek
- Gerek devlet aygıtının gerçekleştirdiği uygulamalara, gerekse pazar ekonomisinin dayattığı bazı mekanizmalara karşı koruyucu tampon olma işlevi görme (Erözden, 2001: 15-16; Güder, 2004: 14-5).

STK'ler toplumsal istek ve düşünceleri siyasal iktidarlara iletirken, hükümetin uygulayacağı ve uygulamayı düşündüğü politikaları topluma duyurma görevini de üstlenmişlerdir (Kutlu ve Usta, 2005: 199). STK'lerin devletle işbirliği düşüncesinde, daha çok birbirinin yerini alma ya da yetki ikamesi olarak ifade edilebilir. 20. yüzyılda, düzenleyici devlet modeli içinde ST'nin etkinlik alanı, daha çok tamamlayıcı hizmetlerin üretimiyle sınırlı kalmıştır (Kapucu ve Arkadaşları, 2005: 253).

3.3. STK'lerin Yapılanmaları

Bu bölümde, STK'lerde yönetim, üyelik, üyeliğin yasal çerçevesi konuları incelenmiştir.

STK'lerde Yönetim.- STK'leri farklı yasalara tabi oldukları için farklı işleyiş kurallarına sahiptir. Yönetimin belirlenmesi de farklı süreçlerde gerçekleştirilir. Yönetim kurulunun seçimi farklı STK tiplerinde şöyledir:

1. Derneklerde, yönetim kurulu beş asıl ve beş yedek üyeden az olmamak üzere genel kurulca gizli oyla seçilir.
2. Vakıflarda, yönetim sadece vakfi kuranın iradesine göre belirlenir.

3. Genellikle müteveli kurulu olarak bilinen yönetim organının oluşumu vakıf senedinde belirtilir. Vakıflarda, genel bir kural olarak, ayrıca irade oluşturacak bir karar organına yer yoktur. Ancak, özellikle son 10 yıl içinde kurulan vakıflarda genel kurul gibi ayrı bir karar organı oluşturulduğu görülmektedir. Bundan başka, özel kanunlarla kurulan bazı vakıflar vardır: TSK Güçlendirme Vakfı, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, çevre koruma vakıfları. Bunların yönetimlerinde kimlerin yer alacağı ilgili kanunlarca belirlenir. Bunlar genellikle merkezi ve/veya yerel yönetimde görev alan kişilerden oluşur.
4. Sendikalarda, yönetim kurulları en az üç, en çok dokuz üyeden; üst kuruluş niteliğindeki konfederasyonlarda ise, en az beş, en çok 29 üyeden oluşur. Yönetim organı genel kurulca belirlenir.
5. Kooperatif birliklerinde yönetim kurulu, birliği oluşturan kooperatif temsilcilerinden oluşan birlik genel kurulunca belirlenir ve en az üç üyeden oluşur.

STK'lerin yönetim kurullarının ortalama üye sayısı yedi kişidir. En kalabalık yönetim kurulu odalarda, en az kalabalık yönetim kurulu ise yurttaş girişimlerinde yer almaktadır (Gönel, 1998: 38-9).

STK'lerde Üyelik:

STK'lerde üyelik farklı kurum tiplerinde farklı anlamlar taşır. Bazı kuruluşlarda üyelik yoktur. Kimi vakıflar kurucular tarafından kurulur, seçtikleri

kişi/kurullar tarafından yönetilir. Bazı kuruluş tiplerinde üyelik derneklerde ve kooperatiflerde olduğu gibi kişisel seçim esasına dayanırken kimi tiplerde, meslek odaları ve barolarda olduğu gibi yasal zorunluluğa dayanmaktadır. Yurttaş girişimlerinde ise, üyelik kavramı yoktur. Belirli etkinliklere destek veren katılımcılardan söz edilebilir. Kooperatiflerde, ortak sözcüğü kullanılır.

STK'lerde üç tür üye vardır. Dikey örgütlenme ölçüğünde en üstte olanlar konfederasyon ve federasyon türü "üst" kuruluşlar, onlara üye olan ama kendi işlerinde bağımsız olan "alt" kuruluşlar ve hiçbir kuruluşa üye olmayan bağımsız kuruluşlar. Dolayısıyla, üyelik kavramı, "üst" kuruluşlar için kuruluşları, "alt" kuruluşlar için ise, gerçek kişileri ifade eder. Dolayısıyla, STK'ların üye sayılarını incelerken, kuruluşları üye kabul eden üst STK'lerle gerçek kişileri üye kabul eden alt ve bağımsız STK'leri birbirinden ayırt etmek gerekir.

Kooperatiflerde, çeşitli örgütlenme düzeylerinde kuruluşlar görülür: En alt düzeyde kooperatifler, üstünde kooperatif birlikleri, onların üstünde kooperatif merkez birlikleri, en üstte Türkiye Kooperatifler Birliği yer alır (Gönel, 1998: 55).

STK'lerde üye olmanın yasal çerçevesine bakıldığında genellikle kurucu üyelerle kurulma sonrası üye olanlar ayrı değerlendirilmiştir. 1983 yılında çıkan Dernekler Yasası ile dernek kurma hakkı kısıtlanmıştır. Anayasa'nın 33. Maddesi'nin değiştirilmesiyle, belediye ve KİT'lerde çalışan kamu görevlileri ile güvenlik görevlilerinin dernek kurma hakkını sınırlandıran ve yasaklanmasına olanak veren kuralın anayasal dayanağı kaldırıldı (Gönel, 1998: 56). Yine aynı

yasa ile derneklere üye olma hakkı kamu görevlileri için izne tabi tutulmuştur. Derneklere tüzel kişiler de üye olamamaktadır (Aslandaş, 1996; Baloğlu, 1994; Serozan, 1990; Toksöz, 1996; Akt: Gönel, 1998: 56). Vakıflarda ise üyelik olmaz.

3.4. STK Türleri

STK'ler, genellikle birey çıkarlarının temsilcisidirler. "Hükümet/devlet dışı örgütler"le özdeş bir kavramdır (Tunçay, 1998: xi). Devletin ağır aksak yürüyen bürokrasisine karşılık vatandaşın problemlerinin çözümüne yönelik esnek olarak ve doğrudan yardımda bulunabilirler. Türkiye'yi sarsan depremde, sayısız yerli ve yabancı STK'lerin girişimleri, bunun bayağı etkili bir örneğini oluşturmuştur (Schönbohm, 2002: V). Türkiye'de yasal olarak biçimsellik kazanmış başlıca sivil toplum kuruluşları; işçi sendikaları, oda ve baro gibi serbest meslek örgütleri, siyasal partiler, spor kulüpleri, çeşitli amaçlar güden vakıf ve dernek şeklinde örgütlenmişlerdir. Bunların dışında, bazen alternatif, platform, inisiyatif (girişim) gibi adlar altında formalleşmemiş gruplar da olmakla birlikte, bunların süreklilikleri de daha azdır (Gönel, 1998: 1; www.ozguruniversite.org; Tunçay, 1998: xiv-xv; Tosun, 2003: 252; Yıldırım, 2000: 20; Yıldız, 2004: 87). Bu bölümde vakıflar, dernekler, meslek odaları, sendikalar ve konfederasyonlar, yerel birlikler ve kooperatifler, yurttaş girişimleri ve diğer gruplar şeklindeki başlıklar altında STK türleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Vakıflar:

Vakıf kökeni hem doğuda, hem de batıda bulunan eski bir kurum türüdür. Eski Türk vakıfların kökeni İslam hukukudur. Vakıf, İslam topluluklarında hayır, sosyal yardımlaşma, dayanışma gibi toplumsal ve dini düşüncelerle teşvik edilmiştir (Gönel, 1998: 5). Türk Medeni Kanunu'nun tanımına göre "Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Ülkemizde yaklaşık 5,000 vakıf bulunmaktadır. Vakıflarda üyelik olmaz. Medeni Kanun'un 101. maddesine göre, Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz." (Güder, 2004:12).

Dernekler:

Anayasa'nın 33. maddesine dayanılarak çıkarılan (1983), daha yasaçık nitelikteki 2908 sayılı yasa yayınlanmıştır. 1980-83 arasında neredeyse durma noktasına gelen dernekleşme, 1984 sonrasında yeniden canlanmaya başladı. Bu dönemde dini derneklerin, çevreci kuruluşların ve kadın kuruluşlarının sayıca arttığı ve aktifleştikleri gözlemlenir. 1970 sonrasında toplumsal ve ekonomik hayattaki dönüşümler sonucunda derneklerin toplumsal tabanı içinde genç, eğitilmiş ve maddi geliri görece yüksek tabakaların ağırlığının arttığı görülür. Bu kesimler derneklerin gereksindiği kalifiye insan ve yeterli mali gücü sağlayacaktır.

Anayasanın 33. maddesinin 1995 yılında değiştirilmesiyle birlikte dernekler yasasının kimi kısıtlayıcı hükümleri anayasal temelini yitirmiştir. Bazı derneklere Bakanlar Kurulu'nun onayıyla "kamuya yararlı dernek" statüsü tanınmıştır. Bu tür derneklere bazı ayrıcalıklar tanınmıştır (Aslandaş,1996; Dinçer, 1996; Toksöz, 1996; Yücekök, 1971; Yücekök, 1972; Yücekök, Turan, Alkan, 1996; Akt: Gönel, 1998: 3-5).

Meslek Odaları:

Meslek odaları, belli bir mesleğe mensup olan kişilerin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunan kuruluşlardır (TMMOB Kanunu, madde 2). Odaların bir araya gelmesi ile kurulan birlikler, uzmanlık kollarına ayırmak ve her kol için bir oda kurulmasına karar vermek; meslek ve çıkarlarıyla ilgili işlerde resmi makamlarla işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak; meslekle ilgili bütün mevzuatı, normları, fenni şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki görüş ve düşünceleri ilgililere bildirmek gibi işlevleri yerine getirmek üzere kurulmuştur. Meslek Odaları ve odalar Türkiye'de ST'nin gelişmesinde önemli rol oynayan kuruluşlardır (Gönel, 1998: 8; Güder, 2004:12).

Sendikalar ve Konfederasyonlar:

Sendikalar, işçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için kurdukları, tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. İşçi sendikaları, iş kolu esasına göre bir iş kolunda ve Türkiye çapında faaliyette bulunmak amacı ile bu iş kolundaki iş yerlerinde çalışan işçiler tarafından kurulur. Konfederasyon ise, değişik iş kollarında en az beş sendikanın bir araya gelerek oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip üst kuruluşlardır. Sendikalar da, meslek odaları gibi ST'nin gelişmesi yönünde çok önemli işlevler üstlenmekle birlikte, belli bir iş/meslek kolunda çalışan kişilerin bir araya gelmesini gerektirdiği, işçi-işveren ilişkisi çerçevesinde odaklandığı için bu araştırmada STK olarak ele alınmamıştır (Gönel, 1998: 6 ; Güder, 2004:13).

Yerel Birlikler ve Kooperatifler:

Kooperatifler Kanunu'ndaki (1163 sayılı) kooperatif tanımı şöyledir: Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan değişik ortaklı ve değişik sermayeli teşekküllere kooperatif denir (Kooperatifler Kanunu, madde 1). AB tanımlarına göre bu grupta, büyük kentler dışında bulunan, köy, kasaba, belde ya da ilçe gibi küçük ölçekli yerleşimlerde kurulan ekonomik ve

toplumsal dayanışma amaçlı kuruluşlar bulunur. Bu kuruluşlar üyelik esasına göre kurulur. Üyelerin hemen tamamı etkin olarak birliğin parçasıdır. Örgütlenme yoluyla, emeğin daha iyi değerlendirilmesi hedeflenir (Gönel, 1998: 8; Güder, 2004:13-4).

Yurttaş Girişimleri:

Özellikle 1990ların ortalarından başlayarak STK kavramı kapsamına giren yeni toplumsal oluşumlar giderek yaygınlaşmaktadır. Platform, sivil girişim, sivil inisiyatif, koza, yurttaş hareketi gibi isimlerle ortaya çıkan bu girişimler, yasal mevzuat kapsamında bulunmamakta, tüzel kişiliğe sahip olmadıkları için resmi makamlar tarafından muhatap kabul edilmemektedir. Bununla birlikte, bu tür girişimler giderek yayılmakta ve etkin bir biçimde çalışabilmekte, resmi makamlara karşı seslerini duyurabilmektedir (Güder, 2004:14).

Diğer Gruplar

AB Sivil Toplum Veri Tabanı ise, yukarıda sayılanlara ek olarak siyasi partilerin dışında şu oluşumları da STK kapsamına almaktadır: Ticaret birlikleri, işveren kuruluşları, profesyonel federasyonlar, hizmet ve üretim birlikleri, yerel yönetimlerin bir araya gelerek kurdukları örgütler, politik ilgi grupları, dinsel ilgi grupları, öğrenci birlikleridir (Güder, 2004: 14).

3.5. STK Olabilme Koşulları

STK'ler, gönüllü kuruluşlar, üçüncü sektör, hükümet dışı kuruluşlar, kar amacı gitmeyen kuruluşlar gibi pek çok kavram, alanyazında en çok rastlanan ve hepsi de ST alanında faaliyet gösteren örgütleri betimleyen kavramlardır. Sivil kuruluşların hiç de kar edemeyeceği ya da her kar eden sivil kuruluşun "sivil kuruluş" sayılamayacağı gibi bir görüş doğru değildir. Burada asıl önemli olan şey, bu kuruluşun yönetiminin gönüllü olması, maddi ya da siyasi herhangi bir çıkar taşımamasıdır (Gümüş, 2002: 6).

Hangi örgütlerin ST'den sayılacağı oldukça zor bir değerlendirmeyi de gerektirebilmektedir (Wedel, 1997: 15). Tekeli'nin (Tarih Vakfı., 2000: 114) ST alanının ortak özellikleri konusundaki değerlendirmeleri, STK tanımı ile ilgili değerli çıkarımlarda bulunmasını sağlar. Buna göre ST alanının dört özelliği ön plandadır:

1. Gönüllülük ve özel alandan fedakârlık:
2. Sonul amaç olarak topluma bir şeyler sunmak ve toplumsal iyiyeye katkıda bulunmak.
3. Alanlarında dikey ilişkiler yerine yatay ilişkilerin geçerliliği.
4. STK'lerin açık ve belli bir konuda uzmanlaşmış olmaları.

Konuyla ilgili uluslararası ölçütlerin veya koşullar da tartışılmaktadır. Üç temel ölçüt-koşuldan söz edilmektedir. Birincisi, nesnellik, ikincisi, tarafsızlık ve üçüncüsü ise seçici olmamak (Tahranlı, 2001: 423). Artık günümüzde bir sivil

kuruluşun uluslararası bir işbirliği için hazır olup olmadığı konusunda bu ölçütlere de başvurulacaktır. STK'lerin genel olarak faaliyet gösterdiği alanlarda aşağıdaki dört başlıkta götürmektedir (Tarih V.,1998: 30; Akt: Güneş ve Güneş, 2003: 128):

1. Kamusal bir ihtiyacı karşılayan ve kamu hizmeti yapan kuruluşlar.
2. Özel ilgi ve özel ihtiyaçları karşılamaya dönük kuruluşlar.
3. Meslek mensuplarının ihtiyaçlarını karşılamaya dönük kuruluşlar.
4. Bazı özel grupların ihtiyaçlarını karşılamak için kurulanlar. Bu gruba en güzel örnek hayırsever dernekleridir.

3.6. STK'lerin Yasal Dayanakları

Türk mevzuatında "STK'ler", "Hükümet Dışı Kuruluşlar", "Gönüllü Kuruluşlar" gibi kavramlar bulunmamasıyla birlikte, bu tip örgütlenmeler vakıf ve dernek gibi hukuksal çerçevede vücut bulmaktadırlar. En yaygın örgütlenme biçimi ise dernek şeklinde gerçekleşmektedir (Erözden, 1997: 20; Ebert, 1993: 5; Ural, 1995: 18; Akt: Aktel, 2003: 176).

STK'ler ile ilgili yasal düzenlemeler, 1982 Anayasası'nın 33. maddesi, STK'lerin temel düzenleyicisi olmuştur. (Parla, 1993: 60-61; Erözden, 1997: 20; Akt: Aktel, 2003: 176). 1995 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliği (RG. 26.07.1995 tarih ve 22355 sayı) ile STK'ler bakımından önemli ölçüde rahatlama getirilmiştir (Atar, 1997: 91). 2001 yılında yapılan değişiklik ile 33. maddede değişiklik yapılmış ve dernek kurmanın önündeki sınırlamalar kaldırılmıştır. Ancak getirilen bu iyileştirmeler, yasaya yansıtılırken sadece kamu yararına olduğu

hükümet kararı ile kabul edilen STK'lerin yararlanacağı şekilde düzenlenmiştir (Aktel, 2003: 177).

Anayasa'da gerçekleştirilen bu değişiklik doğrultusunda ve AB ile uyum çerçevesinde 26.03.2002 tarih ve 4748 sayılı yasa (Yıldırım, 2004: 186; Aktel, 2003: 177) ile (RG. 09.04.2002 tarih ve 24721 sayı) 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4. maddesinde yapılan değişiklikte 18 yaşında ve fiil ehliyetine sahip herkesin dernek kurabilmesine imkan sağlanmıştır (Aktel, 2003: 177).

Dernekler Yasası'nda yapılan diğer bir önemli değişiklik; 03.08.2002 tarihinde AB ile uyum çerçevesinde çıkartılan 4771 sayılı yasa ile gerçekleştirilmiştir. Dernekler Yasası'nın 11. ve 12. maddelerinde yapılan değişiklik ile; Türkiye'de kurulan dernekler ile yurt dışında kurulan derneklerin de Türkiye'deki faaliyetlerini kolaylaştırıcı hükümler getirilmiştir. Dernekler Yasası'nın 15. maddesindeki değişiklik ile kamu görevlilerinin dernek kurmalarının önündeki engeller kaldırılmıştır (Aktel, 2003: 177-8).

4. AB Ülkeleri, Amerika ve Japonya'da STK'ler

Günümüz Batı demokrasileri katılımcı nitelikleri ile ön plana çıkmışlardır. Yurttaşların kendileriyle ilgili konularda söz söyleme, kararlara katılma ve alınan kararları denetleme hakkı belli ölçülerde her aşamada var. Siyasi partilerin çeşidi konularda işlevlerini yerine getirememesi üzerine STK'leri birden öne çıkmaya başlamışlardır. AB'de de STK'lerin örgütlenme hak ve özgürlükleri hukuki düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Sendikalara ilişkin düzenlemelerin sayısı

oldukça çok ve içeriği yine oldukça çağdaştır. AB’de sivil toplum katılımına yönelik hukuksal çerçeve ise şu şekildedir: “Komisyon *yasa tasarıları önermeden önce (sivil topluma) en geniş biçimde danışmalı ve uygun olduğu durumla bununla ilgili belgeleri yayınlamalıdır*” (Amsterdam Anlaşması). Ancak Avrupa yönetimi ile ilgili Beyaz Rapor (2001) karşılıklı danışma ve diyalog kültürünü pekiştirici nitelikteki bu hükmün etkisini bir yerde sınırlamaktadır: “*AB sistemi temsili demokrasiden oluştuğundan, ilgili taraflarla yapılan danışmalar, demokratik meşruiyet içinde işlev gören yasama organlarının usullerini ve kararlarını hiçbir biçimde ikame edemezler, en çok bunları tamamlarlar. Karar sorumluluğu yalnızca Parlamento ve Konseye aittir*” (Braconier, 2005). Bunlardan İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı, Çalışanların Temel Sosyal Hakları, Topluluk Şartı, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Uluslar arası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri ve Sendika Hakları gibi düzenlemeler örgütlenme özgürlüğünü güvence altına almıştır (Yıldırım, 2004: 300-4).

Avrupa’nın gelişmiş ülkelerinin başında gelen Almanya’da faaliyet gösteren dernek sayısı, 2 milyon 100 bin, Fransa’da 1 milyon 470 bindir. Türkiye’de 866 kişiye bir dernek düşerken, Almanya’da bu rakam 40 kişi, Fransa’da 10 kişidir. Almanya’da 1 milyon kişi, Fransa’da 800 bin kişi STK’lerde çalışıyor. İngiltere’de STK’ler hizmet sektörünün %10’u, genel istihdamın %4’ünü kapsıyor. ABD ve Avrupa’daki STK’ların toplam istihdam sayısı 11,8 milyon iken, bu ülkelerdeki 6 büyük şirket olan Daimler-Benz, General Motors, Hitachi, Fiat, AlcatelAlsthom ve Unilever’in toplam istihdamları 2 milyon düzeyinde (Sabah Gazetesi İşte İnsan Eki, 2005: 6).

Almanya'da yurttaşlara siyasi eğitim veren parti ve sendika vakıfları bütçeden muazzam pay alırlar. Bunun denetimi vardır ve kamu fonları tam bir saydamlık içinde kullanılır. STK'lerin kamuya ait bütün mekanlardan yararlanma hakkı vardır. Almanya'da siyasi çalışma yapan dernekler dahil, partiler dahil bütün kamu salonları herkese eşit derecede açıktır (Yıldırım, 2004: 300-4).

Amerika'daki STK'ler, iş hayatı ve devletin dışında yer alarak sürekli büyümekte, binlerce kurumdan oluşan yapısıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hepsinden farklılığını ve yaygınlığını ortaya koymaktadır. Bu kurumlar vergilerle değil, bağışlar ve üyelik aidatlarıyla yaşamakta ve kendi gönüllü ve bağımsız yönetim kurulları tarafından yönetilerek toplumsal işlevler görmekle etkili yurttaşlar topluluğunu meydana getirmektedirler.

ABD'deki STK'ler 1 milyon 200 bin civarındadır. STK başına 15 kişi olarak düşmektedir. ABD'de toplam istihdamın %6,8'i hizmet sektörünün %15,4'ü STK'lerde çalışıyor (Sabah Gazetesi İşte İnsan Eki, 2005: 6). Yetişkin her iki Amerikalıdan birinin toplam 90 milyon kişinin üçüncü sektörde gönüllü olarak çalıştığı tahmin ediliyor. Bu insanların çoğu ayrıca maaşlı işlerde çalışmaktadır (Yıldırım, 2004: 305-6). Amerika'da STK'ler ve devlet arasındaki ilişki ve işbirliği eyaletler düzeyinde farklılık gösterir. Bu da eyalet yasalarında hükümetin vermesi öngörülen hizmetlerin farklı oluşundan ileri gelmektedir. STK'ler devletten alacakları mali destek için epeyce pazarlık da ederler.

Japonya'da kar amaçlı olmayan kuruluşların teşekkülü için bir kurucular listesi ile amaçları ve uygulanacak kuralları belirleyen bir belgenin yönetim birimlerine verilmesi izin almak için yeterli hale getirilmiş, hatta devletin bu tür çalışmalara izin vermesi zorunlu hale getirilmiştir (Higuchi, 2001: 47; Yıldırım, 2004: 304). Japonya'da yaklaşık 1,4 milyon kişi STK'lerde istihdam ediliyor (Sabah Gazetesi İşte İnsan Eki, 2005: 6). Japonya'da eğitim alanında STK'lerin faaliyetlerinde ortaklık şeklindeki çalışmalar çok fazla görülmeye başlanmıştır. Japonya'da okulun problemlerini çözmek için halk, yerel kuruluşlar, emniyet, okul ve araştırmacılar hep birlikte ortak çalışmaktadır (Nakatani, 2004: 10-9).

Japonya'da ilk STK hareketlenmelerinin II. Dünya Savaşı öncesinde ülkede cüzzam hastalarına yardım, kadının toplumdaki yerinin iyilleştirilmesi gibi yardım ve halkı aydınlatma amaçlı olarak kurulmuş yapılanmalardır. 1979'da Avrupa ve Amerika'daki uluslar arası STK'ler Japonya'da şubeler açmaya başlamışlardır. 1980'den sonrada çevreci STK'ler, STK iletişim ağları kurulmuş ve hızlı bir şekilde çoğalmıştır (<http://dakis.fasid.or.jp>). 1990'lı yıllarda sendika sayısına bakıldığında 70.000'ler seviyesinde olup bu sayı bir çok ülkeden oldukça yüksektir. Yine 1990'lı yıllarda STK'ler kendi güçleriyle gelişmenin öneminin farkına varmaya başlamışlardır (<http://www.janic.org/ngo.htm>). Japonya'da STK kavramı, devlet dışı kuruluşlar (Non-governmental Organizations, NGO) ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar (Non-profit Organization NPO) diye ikiye ayrılmıştır. NGO, yurt dışında faaliyet gösteren kuruluşlar, NPO ise, yurt içinde faaliyet gösteren ve kar amacı gütmeyen kuruluşlardır. 1998'de NPO yasası çıkarılmıştır. Bu yasada NPO'ların faaliyet göstereceği halk eğitimi, tıp, sigorta, çevre,

felaketler, barış vb. gibi onyedi alan belirlenmiş ve halkın istediği alandaki NPO'ların faaliyetlerine katılımını kolaylaştırmıştır. Bu yasa ile STK'lerin toplumsal alanda yapılanmaları kolaylaşmış ve daha aktif olmaya başlamışlardır. Bugün ülke içinde tanıtma ve bilgilendirme, devlete ve şirketlere öneri sunma, halk eğitimi, dürüst ticaret gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Ülke içindeki STK faaliyetlerinin önemi her geçen gün artmaktadır (Katsumata ve Sashi, 2004: 6-8).

5. Problem

Sivil Toplum Kuruluşları (STK'ler), Avrupa ve Amerika'da 200 yıl önce başlamış, Türkiye'de ise, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki vakıflar, ahi ocakları gibi kuruluşlardan başlayarak bugüne kadar uzun bir süreç geçirip; Habitat çevre platformu ile uluslararası STK'lerle tanışan ve 1999'daki Gölçük ve Düzce Depremlerinden sonra sayıca ve aktiviteleri bakımından hızlı bir artış göstererek somut bir güç odağı haline gelmiş; yasama, yürütme, yargı ve medyadan sonra beşinci güç olarak toplum yapısındaki yerini almış; devlet ve ekonomi sektörlerinin yanında üçüncü bir sektör olarak meşruiyetini kazanmış; modern toplumlarda da, temsili yönetim yapılarının yanı sıra, toplumsal sorumlulukları gönüllü olarak üstlenmiş, kamusal alan ile özel alanda olmazsa olmaz toplum organlarından biri haline gelmiştir.

Toplumsal bir kurum olan eğitimin formal örgütü okuldur. Okulun ve eğitimin yönünü tüm toplumsal kurumlar belirler. Okulun etkili bir işleyişi gerçekleştirmesi, toplumun tüm işlevlerinin ve sorunlarının eğitimsel yönünü dikkate alması ile olanaklıdır (Aydın, 1998: 169). Okul kavramı, kurumsal amaçları

gerçekleştirmesi beklenen kişilerin işleri ve birbirleriyle olan etkileşimleri tarafından nitelenen toplumsal bir sistem olarak tanımlanmıştır. Tarihsel süreç içerisinde okullar bürokratik yapılara dönüşmüştür (Aydın, 2002: 2).

Okul, özgün bir toplumsal sistem, formal bir örgüttür. Her sistemin bir genel, bir de özel çevresi vardır. Okulun genel çevresi, içinde yaşadığı toplumdur. Toplumun kültürel yapısı, siyasal düzeni, yönetsel birimleri, ekonomik yapısı gibi pek çok değişken dolaylı ve dolaysız olarak okulu etkiler (Başaran, 2000: 45). Okul açısından önemli olan nokta okulun girdisi olan çocukların özelliğidir. Dış çevre izleyicisi bu özellikler konusunda gerekli bilgileri toplar. Öğrencilerin okula gelirken sahip oldukları bilgi ve becerilerin niteliği 've kapsamı okul sistemini ilgilendiren önemli girdi özellikleridir. Okul çatışan değerlerin tam ortasında bulunur. Toplumsal bir düzenleme olan okulda, farklı değerlere sahip bireyler, kasıtlı olarak bir araya getirilir ve her bireye kendi değer yargılarını, inançlarını durulaştırma, netleştirme, bütünleştirme ve gerekçelendirme fırsatı ve olanağı sağlanır. Hazırlanan uygun öğrenme koşulları ile bir yandan bireysel değerlerin rafine edilmesine çalışılırken, öte yandan, bireylerin ortak değerler etrafında bütünleşmelerinin sağlanmasına çalışılır. Ortak değerler vurgulanır ve netleştirilir (Aydın, 1998: 170). Bireyin kişilik hakları ile toplumsal beklentiler arasında mutlaka bulunması gereken duyarlı dengeyi sağlayarak bir yandan dikkatli ve bağımsız yargılı insanlar yetiştirilirken, öte yandan ortak değerler etrafında ulusal bütünleşmenin gerçekleştirilmesine çalışılır (Aydın, 1998: 171). Bütün devletler eğitim sisteminin okullar aracılığı ile gerçekleştirmesini istedikleri beklentileri eğitim yasalarında belirlemişlerdir. Bu amaçlar incelendiğinde temel olarak dört

boyutta ele alınabilir. İyi insan, iyi yurttaş, iyi üretici ve iyi tüketici yetiştirmek (Aydın, 2002: 3).

Okullarda yapılan eğitimin başarılı olması ve amaçlarına ulaşabilmesi için öğrencinin ailesinin ilgi ve yardımına ihtiyaç vardır. Okulda başlayan birçok eğitsel çalışmalar öğrencinin ailesinde ve okul dışındaki çevresinde tamamlanır. Okul yönetimi ailenin katkısını sağlamak üzere öğrenci veli ve ebeveynlerinin bir araya gelerek birlik ve dernek kurmalarına yardımcı olur. Okullarda özel yönetmelikle kurulan okul aile birliği dernekler kanununa göre kurulan okul koruma dernekleri genellikle birlikte çalışırlar. Okul aile iş birliğinin amacı aile ve okul arasındaki ilişkileri güçlendirmek, iş birliğini sağlamak, öğrencilerin daha başarılı olmaları için ortaklaşa önlemler almaktır. Okul aile birliğinin organları, genel kurul, yönetim kurulu ve denetleme kuruludur. Bu organlar yönetmelik hükümlerine göre çalışır (Tebliğler Dergisi, 20.06.1983, Sayı:2141) (Kolay, 2004).

Ülkenin gelişimi için ST'nin ve kuruluşlarının canlanmaya başladığı günümüzde, eğitimin ülke gelişiminde ve kalkınmasında önemli olduğu artık STK'ler tarafından da anlaşılmalıdır. Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Türk Eğitim Vakfı, Çağdaş Eğitim Vakfı, Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Eğitim-Sen gibi kuruluşlar ortaya çıkmış ve bu kuruluşlar tarafından eğitimin önemi konusunda kamuoyunun bilinçlendirilmesi, eğitime katkı ve destek çalışmaları her geçen gün artarak yapılmaktadır.

Bugün Türk Eğitiminde demokratik ve çağdaş bir eğitim sisteminin oluşması, eğitimde niteliğin yükseltilmesi ve sorunların çözümlenmesi için; sadece Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaptıklarının yeterli olmayacağı anlaşılmıştır. Bunu sağlayabilmek için Türkiye'de toplumun her alanında olduğu gibi eğitim alanında da etkililiği her geçen gün daha da büyüyen sivil toplumun STK'lerini bu işe katmak gerektiği açıkça görülmektedir.

Bu araştırmada, "Sivil Toplum Kuruluşları ile Eğitim Kurumları arasında ne tür, ne düzeyde bir ilişki"nin bulunduğuyla ilgili genel durum ve görünüşü saptamak araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

6. Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçlar

Araştırmanın amacı, Sivil Toplum Kuruluşları ile Eğitim Kurumları ilişkisini var olduğu şekliyle ortaya koymaktır. Bu ana amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki alt amaçlara da cevap aranmıştır.

1. STK ile kamu kurumları arasında nasıl ve ne türde bir ilişki bulunmaktadır?
2. STK ile eğitim kurumları arasında nasıl ve ne türde bir ilişki bulunmaktadır?
3. STK'lerin eğitime olan katkıları nelerdir?

7. Araştırmanın Önemi

Eğitim, bir ülkenin geleceğine, gelişimi ve kalkınmasını, insan kaynağına yapılan yatırımı, kültürünün gelecek nesillere aktarılması kısacası ülkenin bundan sonrada varlığını devam ettirmede kullandığı günümüzün en önemli aracı, silahıdır denilebilir. Günümüz dünyasındaki baş döndürücü değişme ve gelişmeler, genel olarak en fazla ülkelerin eğitim sistemlerini etkilemiş ve kendi eğitim sistemlerini meydana gelen yeni gelişmelere karşı yeniden düzenlemek zorunda bırakmıştır. Bugün Türk Eğitimi, bu baş döndürücü değişimlere uyma çabasında iken aşırı hantallaşmış olması, her düzeyde okullaşma oranının düşük olması, yetersiz okul sayısı, araç gereç yetersizliği, eğitim teknolojisi etkin kullanılmaması, mesleki eğitimde öğretmen açığı olması, ezberci eğitim yapılması, iş dünyası için yeterli enformasyon kazandırılmaması gibi daha pek çok problemle de savaşmak zorunda kalmıştır.

Eğitimdeki tüm yenileşme ve gelişme girişimleri toplumun her kesiminin ilgi alanına girmektedir. Bugün Türk Eğitiminde demokratik ve çağdaş bir eğitim sisteminin oluşması, eğitimde niteliğin yükseltilmesi ve sorunların çözümlenmesi için; sadece Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaptıklarının yeterli olmayacağı anlaşılmıştır. Bunun için toplumun her kesiminin ortak işbirliği gerekmektedir. Sosyal ve ekonomik olduğu kadar politik bir girişim olan eğitimi, özellikle düzenli çıkar grupları etkilemek isterler. İşte burada günümüzde bütün dünyada ve Türkiye'de etkililiği her geçen gün daha da büyüyerek artan baskı grupları, gönüllü kuruluşlar, üçüncü sektör kuruluşları vb. gibi pek çok isimlerle anılan Sivil Toplum

Kuruluşları (STK'ler) da eğitimdeki problemlerin çözülmesi ve eğitimi daha iyi hale getirmede faydalı olabileceği düşüncesi Türkiye'de giderek yaygınlaşmaya başlamıştır.

STK'lerle ilgili olarak yapılan çalışmalar daha çok onların kavramsal açıklamaları; demokrasi, devlet, birey, toplum bağlamındaki ilişkileri ile ilgili tartışmalar çoğunlukla olmakla beraber, Türkiye'de eğitimle ile olan ilişkisi konusunda yapılan araştırmalar iki elin parmak sayısını geçmeyecek kadar azdır. Dolayısıyla bu çalışma STK'ler ile eğitim ve eğitim kurumları arasındaki mevcut durumun belirlenmesi, ortaya konması bakımından önemli bir adım olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu ve buna benzer çalışmaların STK'ler ile eğitim kurumları ilişkisini geliştirmede uygulanacak modellerin ortaya atılması, böylece eğitimin gelişmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

8. Sayıtlar

Bu araştırmanın dayandığı sayıtlar şunlardır:

1- Sivil Toplum Kuruluşlarının ankete verdikleri cevaplar var olan durumu yansıtmaktadır.

2- Sivil Toplum Kuruluşları ile Eğitim Kurumları arasındaki ilişkiyi saptamaya yönelik geliştirilen ankete ilişkin alınan uzman kanısı, geçerli ve güvenilirdir.

9. Sınırlılıklar

1- Araştırmada toplanan veriler Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) çatısı altında toplanan STK'lerden oluşturulan çalışma evreni ve internet adresleri faaliyette olan STK'ler ile sınırlıdır.

2- Bu araştırma, veri toplama araçları açısından problemin ortaya konmasında ve anket sorularının hazırlanmasında literatür taraması, STK'lerin cevaplarının alınmasında ise kullanılan anket formu ile sınırlıdır.

3- Bu araştırma, STK'ler ile eğitim kurumları ilişkisinin belirlenmesinde kuruluş demografik özellikleri, kamu kurumları ile olan ilişkileri ve eğitime yaptıkları katkı konuları ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

STK'LER VE EĞİTİM

Gerek Dünya Bankası raporları, gerekse alandaki araştırmalar, eğitimsel yetersizliklerin yoksullukla açık ilişkisini ortaya koymaktadır. Özellikle cinsiyet, kır-kent ve bölgesel eğitim eşitsizlikleri, beraberinde yoksullukları da getirmektedir. Eğitimsel eşitsizliklerin ve yetersiz eğitim görünümlerinin ortaya koyduğu durumun adı “eğitimsel yoksunluk”tur. Afrika’daki açlık ve sefalet örnekleri, eğitimsel yoksunluk göstergelerinin benzerlerinin Türkiye’de de yoğun bir şekilde yaşandığı yadsınamaz (Akçay, 2003).

Eğitim düzeyi yüksek bireylerden oluşmuş baskı ve çıkar grupları mekanizmaların kendilerine yönelik işlemesine etki etmelerine rağmen toplumun, ülkenin, ulusal ve uluslararası çıkarlarının gerçekleşebilmesini göz ardı etmeyeceklerdir. Sorumluluk ve hizmetlerin en verimli şekilde gerekleşebilmesinde yapıcı etki yaratacaklardır. Eğitim, ülke ve toplum açısından en iyi, en yararlı olanın gerçekleştirilmesindeki en önemli unsurlardan bir tanesidir (Onaran, 2005: 273-4).

Türkiye’de sivil toplum alanındaki eğitim ile ilgili etkinlikler ile devletin eğitim politikaları arasında belirgin bir çizgi yoktur. Denebilir ki sivil toplum alanında öngörülen eğitim politikaları (1950’den günümüze) devletin eğitim politikalarıyla örtüşmektedir. Sivil toplum alanında siyasal yapıya ve iktidara ilişkin dinsel taleplerin, 1970’lerden sonra Türk eğitim sisteminde bir devlet

politikasına dönüştürüldüğü görülür. Bu nedenle sivil toplum alanında eğitim ile ilgili gelişmeler yakından izlenmek durumundadır (Güneş ve Güneş, 2003: 1).

Gönel (1998)'in yaptığı "Önde Gelen Sivil Toplum Kuruluşları" adlı çalışmada, önde gelen STK'lerin İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere üç büyük kentte toplandığını ve bu STK'ler içinde dayanışma, eğitim, ekonomi ve kültür amaçlı kuruluşlar öncelikte olduğu belirtilmektedir. "Dernekler arasında ekonomi ve danışma; vakıflar arasında eğitim ve kültür; sendikalar ve odalar arasında dayanışma; kooperatif birlikleri arasında konut; yurttaş girişimle arasında kadın ve çocuk amaçlı STK'ler ön planda gelmektedir. Türkiye'deki STK'lerin daha çok dernekler şeklinde örgütlenmiş oldukları görülmektedir. İlginç olan nokta ise din ve eğitim alanlarındaki STK'lere vakıflar birinci sırada iken bilim, kültür, sosyal hizmet ve politika alanlarında ikinci sırada gelirler (Güneş ve Güneş, 2003: 143-4; Güneş ve Yükselen, 2004: 37-9; Gönel, 1998:23-4, 30). Başka bir ilginç nokta da, eğitim kuruluşları 1961 sonrasında artış göstermiş ve 1981 sonrasında kültür kuruluşları ile beraber ön sıraya geçmiştir (Gönel, 1998: 30).

Türkiye'nin içine düştüğü siyasi ve ekonomik krizlerin temelinde de büyük ölçüde eğitimsiz toplum gerçeği yatmaktadır. Toplumun eğitim seviyesinin düşüklüğü, çeşitli sorun ve olaylara karşı toplumun zamanında duyarlılık gösterememesine neden olmaktadır. Bu duyarsızlık, karşılaşılan çeşitli sorunlarla ilgili ortak bir kamuoyu duyarlığı oluşmasında engel olmaktadır. Bu durum, STK'lerin de gelişmelerinin önünde büyük bir engeldir. STK'ler gelişmediği için

sorunların zaman içerisinde birikmesine ve bir yerde patlamasına sebep olmaktadır (Özsoy, 2003: 38-9).

Türkiye’de sivil toplum alanında STK’ler eğitime, siyasilere, diplomatlara baskı uygulama, okul-yurt yaptırma, burs verme vb. gibi katkılarda bulunma ve kamu (MEB)-Özel sektör (şirketler)-STK’lerin işbirlikleri şeklinde katkıda buldukları ve etki ettikleri görülmektedir. Siyasilere ve diplomatlara baskı konusuna örnek olarak Sabah Gazetesi’nde; İstanbul’da, 199 STK’nin oluşturduğu İstanbul Sivil Toplum Kuruluşları Birliği, DYP milletvekillerine birer faks göndererek, 8 yıllık kesintisiz temel eğitim konusunda RP ile aynı doğrultuda hareket etmemelerini isteyerek baskı uygulamaları (<http://arsiv.sabah.com.tr>); eğitime yapılan katkıları olarak, Fiba Holding Yönetim Kurulu Başkanı Hüsni Özyeğin’in Hüsni Özyeğin’in Vakfı adına eğitime, toplam 30 bin metrekare inşaat alanında, 900 yatak kapasiteli, 6 adet kız öğrenci yurdu, 1 adet genel lise ve 3 adet ilköğretim okulu yapılarak, 2005-2006 öğretim yılı için MEB’e teslim etmesi (<http://arsiv.sabah.com.tr>); Kamu-Özel sektör-STK’ların işbirliğine yine aynı gazetede Hyundai, STK Türkiye’nin en saygın ve etkili eğitim derneklerinden biri olan TED ve MEB’in yaptığı projede maddi durumu yerinde olmayan 52 öğrenciye 3 yıl boyunca TED bünyesinde tam eğitim bursu verilmesi şeklindeki örneklerde bulunmaktadır (Saydam, 2004). Bu örnekler daha da çoğaltılabilir.

2. STK’lerin Eğitime Olan Etkisi

Bu bölümde eğitimi konu alan STK’ler, vakıf ve derneklerin eğitim hizmetleri, eğitime doğrudan etki eden STK’ler (Eğitim-sen, Türk Ülkü Ocakları,

Milli Eğitim Vakfı, Türk Eğitim Derneği, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Çağdaş Eğitim Vakfı, Anne-Çocuk Eğitim Vakfı, Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı, Gönüllü Eğitimciler Derneği) ile eğitime dolaylı etki eden STK'ler (Hacı Ömer Sabancı Vakfı, Vehbi Koç Vakfı, İhlas Vakfı, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Alarko Eğitim-Kültür Vakfı, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, Türkiye Zeka Vakfı) gibi STK ler ele alınmış ve irdelenmiştir.

2.1. Eğitimi Konu Alan STK'ler

Sosyal ve ekonomik olduğu kadar politik bir girişim olan eğitimi, özellikle düzenli çıkar grupları etkilemek isterler. Bunların kendilerine özgü kamu yararı kavramları ve buna dayalı eğitim felsefeleri olur. Böylece, okulu ve amaçlarını, bu felsefeleri çerçevesine sokmaya çalışırlar. Eğer eğitim mesleği, eğitimin amaçları ve bunların kontrolü konusunda kendi sorumluluğu bakımından sağlam bir felsefeye sahip değilse, düzenli yarar grupları karşısında direnemez. Toplumdaki sosyal eylemler genellikle ekonomik, politik, mesleksi, dinsel ve benzeri eksenler etrafında düzenlenmiş güçlü grupların etkileri sonucunda meydana gelmektedir. Halkın çeşitli düzeylerde seçtiği temsilciler, bu güçlü baskı grupları tarafından sürekli olarak mağlup edilmektedir. Durum kamu yararına karşı, özel yararlar sorunu olmuş bulunmaktadır. Başka bir görüşe göre ise baskı grupları genellikle okulun amaçlarını ve çalışma yöntemlerini değiştirmeyi hedef tutmakta ve bu bakımdan okul yöneticilerini olumsuz etkilemektedir (Bursalıoğlu, 2000, 52-53; Akt: Kolay, 2004).

Türkiye’de eğitim alanında çalışan 5287 dernek, 1969 vakıf, 15.583 okul derneği, az sayıda sendika, okul öncesi eğitimden başlayarak örgün eğitim, yaygın eğitim ve yaşam boyu eğitim alanında faaliyetlerini bariz bir şekilde arttırarak etkinlik göstermeye başlamışlardır. AB Komisyon’unun raporunda (European Commission, 2005: 8-10), STK’lerin artık eğitim politikalarının hazırlanmasında, yeni müfredatı hazırlamaya yardım etme veya projelerini sunma gibi eğitim alanında açık bir şekilde faaliyet göstererek katkıda bulduklarını belirtmektedir. Ancak STK’lerin eğitim hizmetleri konusunda bilimsel araştırma verileri yoktur. Bu konuda Türkiye’de pek fazla araştırma yapılmamıştır. Fakat bu örgütlerin bazılarının eğitimsel hizmetlerine genel olarak baktığımızda bu konuda da önemli hizmetler yaptıklarını söylenilebilir. Özellikle vakıflar ve dernek türündeki sivil toplum örgütleri eğitimsel etkinliklere yönelmişlerdir (Tezcan, 2003).

Toplumun sorunlarını çözme işlevini yüklenen en büyük örgütler olan devletin birçok alanda yetersiz kalması sonucunda doğan boşluklar, bireylerin kendi örgütlenmeleri ile doldurulur duruma geldi. STK’ler, Türk Toplumunun modernleşme sürecindeki açığını kapatmasını sağlayacak, hızlı modernleşmeyi gerçekleştirecek bir olanak olarak görülmüştür (Bora, 2002: 346). Eğitim hizmetleri açısından bu görüşün doğruluğu açıkça görülmektedir. Türk Eğitim Vakfı, Türk Eğitim Derneği ve çok sayıdaki dernekler, Türk demokrasinin gelişmesine ve Türk eğitimine katkıda bulunmaktadır (Tezcan, 2003).

2.2. Vakıflar ve Eğitim Hizmetleri

Vakıflar öteden beri çok çeşitli hizmetleri yanında eğitime de yönelmişlerdir. Türk insanının yardımseverliği, bu konuda geniş rol oynamıştır. Başarılı, çalışkan ve muhtaç durumdaki öğrencilere ve bazı eğitim kurumlarına katkı ve yardım, vakıf öğrenci kampları açılması, vakıf- öğrenci yurtları açılması, yine başarılı öğrencilere burslar vermek vb. gibi örnekler vakıfların eğitim hizmetleri hakkında bize fikir verebilir (Tezcan, 2003):

2.3. Dernekler ve Eğitim Hizmetleri

Eğitim amaçlı birçok dernek ülkemizin çeşitli yörelerinde yer almıştır. Bu dernekler de yoksul ve başarılı çocukların okutulmasına katkıda bulunmuşlardır. Ayrıca okul yardımlaşma dernekleri kurulmuş ve bunlar da okulun tüm gereksinimlerini karşılamaktadırlar. Devletin okullara ayırdığı ödenek bugün yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle vatandaşlar çocuklarını kayıtları sırasında dernekler kanalıyla okula maddî yardımda bulunmaktadırlar (Tezcan, 2003).

3. Eğitime Doğrudan Etki Eden STK'ler

Eğitime doğrudan etki eden Eğitim-Sen (EGİT-SEN, 1990), Türk Ülkü Ocakları (1973), Milli Eğitim Vakfı (MEV, 1981), Türk Eğitim Derneği (TED, 1928), Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV, 1995), Çağdaş Eğitim Vakfı (ÇEV, 1994), Anne-Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV, 1993), Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı (YAŞAR, 1974), Gönüllü Eğitimciler Derneği (GED, 2003) gibi STK'ler

eğitim alanında çalışan, bu alanda ciddi çalışmalar yapan kurumlardır. Bu kuruluşların başlıcaları ve yaptıkları hizmetler hakkında bilgiler, tarihsel süreçte aşağıda verilmiştir.

Encümen-i Muallimin.- Eğitim alışanlarının Türkiye'de kurdukları ilk örgüt, 1906 devriminden sonra kurulan Encümen-i Muallimin'dir. İlk başkanlığını kendisi de öğretmen olan Zeki Bey yapmıştır. Örgütün üyelerinin çoğunluğunu ilkokul öğretmenleri oluşturmuştur. On beş günde bir ıkarılan Mir'at Maarif adlı dergilerinde günün eğitim sorunlarına eğilmişler, okulların disiplin içinde yönetimi, pedagoji sisteminin değişmesi ve eğitimin ekonomik yönüne ilişkin sorunları çözmeye çalışıp eğilimciler arasındaki iletişimi sağlamaya çalışmışlardır (Güneş ve Güneş, 2003: 160).

Muallimler Cemiyet-i (1914).- Cemiyet kuruluş amaçlarını, öğretmenler arası ilişkileri geliştirmek ve öğretmenlerin toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak olarak açıklamıştır. Cemiyetin üyeleri, hem öğretmenlerin örgütlenmesinde, hem de ulusal kurtuluş savaşında önemli görevler üstlendi. II. Abdülhamit döneminde bir süre aylıklarını alamayan öğretmenlerin grev kararı almaları üzerine, Cemiyet bu eylemle ilgisi olmadığını açıklayınca, üyesi olan yüzlerce öğretmen istifa etti. Ayrılanlar yeni bir Cemiyet (İlkokul Öğretmenler Derneği) kurdular. Ancak dağınk halde olmaları, sorunlarını çözmeye anlamında onları engelleyince, 7 Mayıs 1921'de Türkiye'de eğitim çalışanlarının ilk merkezi meslek örgütü olan Türkiye Muallimler ve Muallimler Birliği Cemiyeti kuruldu (Güneş ve Güneş, 2003: 160).

Türkiye Öğretmenler Dernekleri Milli Federasyonu (T.Ö.D.M.F,

1946–1965).- 1946 yılında çıkarılan Cemiyetler Kanunu ile örgütlenmenin önündeki önemli bir engel kalktı ve Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyon'u kuruldu. Ancak 15 bin üyesi olmasına karşın iktidara yakın durması nedeniyle bütün eğitimcileri kucaklayamadı.

Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS, 1965– 971).- Türkiye'de ilk eğitim sendikası TÖS, 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlükçü anlayışla 1965 yılında kurulmuştur. Kuruluş gerekçesinde sendikaların demokratik yaşamdaki yerleri vurgulanarak. Türk demokrasisi açısından da sendikaların önemi dile getirilir. Dernekler yoluyla demokrasiye katkı yapmanın sınırlı oluşunun eğitimcileri sendika kurmaya ittiği ileri sürülür (Güneş ve Güneş, 2003:161).

Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER, 1971–1980).- 1971'de TÖS'ün yerine geçmek üzere Türkiye Öğretmenler Birliği (TÖB) adıyla kuruldu. 1972'de adı Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER) olarak değiştirildi. 1978'deki 4. Olağan Genel Kurulunda Tüm Eğitim Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER) adını aldı. Örgüt her öğretim düzeyindeki öğretmenler, memurlar ve müsdahdemlerden 200 bine yakın üyeye sahiptir ve tüm il ve ilçeler ile bazı büyük bucak ve köylerde 660 şubesi vardır. Üyeleri arasında sayısal bakımdan ilkokul öğretmenleri başta gelir (Akyüz, 1980: 5). 1986 yılında ABECE dergisinin çıkması, eğitimcilerin yeniden örgütsel çabalarını destekleyen bir süreç olmuştur (Güneş ve Güneş, 2003:162).

Eğitimciler Derneği (EGİT-DER, 1988).- 1988 yılında bir grup emekli

öğretmenin bir araya gelmesiyle EĞİT-DER kuruldu. Kısa sürede 80 şube ve on bin üye sayısına ulaştı. EĞİT-DER, eğitim çalışanlarının tek örgütü olarak, eğitim sorunlarının grevli-toplu sözleşmeli bir sendikal mücadele olmadan çözülemeyeceği bilinciyle hareket etmiştir. Hareket öğretmenlerin eğitimcilerin sendikal mücadele çerçevesini çizmek için pek çok ilde değişik faaliyetler yürütmüştür. Sendikalaşma sürecinin somut ürünü ise, EĞİTİM-SEN'in doğmasıdır (Güneş ve Güneş, 2003:163).

Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİT-SEN, 1990).- 1990 yılında EĞİT-DER birikimiyle 333 eğitim çalışanının başvurusu ile EĞİT-SEN kuruldu. EĞİT-DER'den EĞİTİM-İŞ ve EĞİT-SEN adlı eğitim örgütlerinin bir araya gelerek EĞİTİM-SEN adı altında bir araya gelmeleri eğitim örgütlülüğü tarihinin önemli mihenk taşlarından biridir (Güneş ve Güneş, 2003: 163-4).

Eğitim-Sen.- Temel hak ve özgürlükler, özellikle eğitim hakkı ve kamusal eğitim hakkı kavramları temel konulardır. Eğitim-Sen, sivil toplum alanında eğitim ile ilgili verilen mücadelenin yalnızca halkalarından biridir. Öğretmen örgütlenmesi konusunda tarihi birikim bize eğitim mücadelesinde, ulusal kalkınmacılık, eğitim üretim ilişkisi ve çağdaş bir kültür birikiminin sağlanıp, kültürel miras ile geleceği birbirine bağlayacak kuşaklar yetiştirmenin önemi açıkça ortaya konur. Eğitim Sen'in geleneğinde de söz konusu tarihi birikim vardır. Bu nedenle bu birikimi ortaya koyan sivil oluşumlara tarihse olarak kısaca bakmakta yarar vardır (Güneş ve Güneş, 2003:158-9).

Türk Ülkü Ocakları.- Türk Ülkü Ocakları Türkiye'de 1973'te kurulup 15

yıl içinde devlet katında yer bulup çabaları siyasal-toplumsal projelere dönüştürülen tek STK'dır (Güneş ve Güneş, 2003:149-150). Türk Ülkü Ocaklarında gençler öncelikli hedef olarak göze çarpar. Bu hedefe ulaşip onu istenildiği yönlendirmenin aracı ise eğitim ve eğitim kurumlarıdır. Ülkü Ocaklarının Sivil toplum alanında önemli olduğunu yeniden tekrar etmekte yarar vardır (Güneş ve Güneş, 2003:149-152):

- Devletin resmi örgütlenmesi dışında, okullarda bu kadar örgütlenen ve güç kazanan başka bir örgüt yoktur. 1000 şube, 20.000 aktif üye ve 100 000 üzerinde üyesi ile örgütlenmenin gücü ortadadır.
- Ülkü Ocakları eğitim kurumları üzerinde bir "taşıyıcı" görevi görmüşler ve görmeye devam etmektedirler.

Millî Eğitim Vakfı (MEV, 1981).- MEV, Resmî Gazete'nin 17 Mart 1981 tarih ve 17282 sayılı nüshasında yayımlanarak yürürlüğe giren resmî senetle kurulmuştur. Kurucuları, Millî Eğitim Bakanlığı, Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığı, Türkiye Halk Bankası Genel Müdürlüğü, T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü, Türkiye İş Bankası Genel Müdürlüğü, Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz , Ticaret Odaları ve Borsaları Birliği, Yapı Kredi Bankası Genel Müdürlüğü, (YÖK) Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, (TÜBİTAK) Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu olmak üzere 9 tüzel kişi (kamu kurumu) ve 30 gerçek kişi (şahıs) tarafından kurulmuştur. MEV, MEB'e bağlı her kademe ve türdeki eğitim kurumlarında, eğitim ve öğretimin; toplum ve kişilerin ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak nitelik ve niceliğe ulaşması için, maddî ve manevî katkıda bulunmak ve bu amaçla yeni kaynaklar sağlamak üzere

kurulmuştur.

MEV, ciddi ve organize bir şekilde yaptığı eğitime olan katkı, destek ve hizmetleri gerçekten çok fazladır. Ancak yaptıkları hizmetlere bir kaç örnek vermek gerekirse;

- 115 okul ile 4 öğrenci yurdu, 4 öğretmen evi ve 1 öğretmen lokali yaptırma
- Çeşitli il ve ilçelerde toplam 360 öğretmen evi ile eğitim merkezi ve sosyal tesisin yapımı, onarımı ve donatımına katkıda bulunma,
- 1995-1998 yılları arasında gerçekleştirdiği projeye 2500 dersliği donattı. Bu derslikler için 50.000 öğrenci sırası, 2500 öğretmen kürsüsü ve sandalyesi ve 2500 yazı tahtasını yapma,
- Ankara, İzmir ve İstanbul'da Millî Eğitim Vakfı Özel Öğretim Kurumları'nı hizmete sunma,
- Ulusal ve uluslararası boyutta düzenlenen sosyal, kültürel ve sportif yarışmalara katılan öğrencilerin yol ve konaklama giderlerine katkı sağlama ve çeşitli ödüller verme,
- 25.183 öğrenciye öğrenim yardımı yapma. Bu bağlamda 16.392 ilk ve ortaöğrenim öğrencisi ile 7.317 yüksek öğrenim öğrencisine karşılıksız burs verilmesi,
- 1.474 öğrenci de MEB'e bağlı yatılı okullarda bütün masrafları karşılanarak okutulması vb.

MEV'in eğitime yaptığı hizmetlerin yanında kültür ve sanat faaliyetleri düzenleme, üçer aylık olarak çıkardığı Milli Eğitim Vakıf Dergisi, ortaklıklar,

sempozyum düzenleme, eğitim işbirlikleri gibi sayısız faaliyetleri ve katkıları bulunmaktadır (<http://www.mev.org.tr>).

Türk Eğitim Derneği (TED, 1928).- Türkiye genelinde eğitime çeşitli yönlerden katkıda bulunan dernekler arasında kuşkusuz Türk Eğitim Derneği başta gelmektedir. 31 Ocak 1928 tarihinde kurulan Türk Eğitim Derneği, Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Türk Tarih Kurumu ile birlikte kurulan ilk dört sivil toplum örgütünden biridir. 74 yıllık geçmişe sahip TED kurucuları arasında İsmet İnönü, Celal Bayar, Fevzi Çakmak, Şükrü Saraçoğlu, Mehmet Akif Ersoy, Dr. Reşit Galip, Dr. Refik Saydam ve Yunus Nadi vardır.

TED'in bugün yurdun her köşesinde 16 okulu, 9 şubesi, 2 yurdu, 12015 öğrencisi ve 1108 öğretmeni eğitime katkıda bulunma, 1600'ün üzerindeki gence karşılıksız eğitim bursu sağlamaktadır. TED'in ulusal eğitime çağdaş katkılarda bulunmak, bilimsel çalışma ve araştırmaları yönlendirip desteklemek, eğitim sorunlarımıza çözümler önermek ve bu yöndeki çalışmaların gerçekleşmesini sağlamak amacıyla kurduğu bir Bilim Kurulu vardır. Atatürkçü, çağdaş TED okullarının açılmasını ve gereksinimi olan başarılı öğrencileri bularak onları okutmayı hedefleyen Türkiye'nin en büyük derneği ve sivil toplum örgütüdür (Tezcan, 2003). TED'nin ilk genel başkanlığını İsmet İnönü yapmıştır. 1939 tarihli Bakanlar Kurulunun kararı ile kamuya yararlı derneklerden sayılmıştır.

Kimsesiz ve parasızlığı dolayısıyla kendi başına okuma olanağı bulamayan ahlâklı, anlayışlı ve çalışkan Türk çocuklarının okumalarını sağlamak amacıyla, kuruluşundan bu yana 45.000 korunmaya muhtaç öğrenciye öğrenim bursları

sağlayarak eğitime ciddi boyutlarda katkı sağlamıştır. 2001 öğretim yılında toplam 1350 öğrenciye karşılıksız burs vermiştir. Öğrenci bursları için kullanılan başlıca kaynaklar, derneğin gayrimenkullerinin kira gelirleri, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan yardım, bağış ve vasiyet kabulleridir. Ayrıca, çeşitli bağışçılar, derneğe düzenli olarak öğrenci bursu bağışında bulunmaktadır. Derneğin yapısında oluşturulan “Bilim Kurulu”, her yıl çeşitli eğitim ve öğretim toplantıları düzenleyerek bunlar yayın haline getirilmektedir. Şimdiye değin eğitim dizisinde 24 öğretim dizisinde ise 18 kitap yayınlanmıştır. Eğitim ve bilim adındaki dergi, 1976 yılından bu yana yayınlanmaktadır. Ayrıca eğitimin çeşitli konularında 6 kitap yayınlanmıştır (Tezcan, 2003).

Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV, 1995).- TEGV, 23 Ocak 1995 tarihinde Suna Kıraç'ın öncülüğünde iş ve eğitim dünyamızın önde gelen isimlerinden oluşan 55 kişilik Mütevelliler Kurulu ile faaliyetine başladı. İlköğretim çağındaki çocukların temel eğitimlerine destek olmak amacıyla özgün bir model oluşturan Eğitim Gönüllüleri, İstanbul'dan başlayarak Türkiye'nin dört bir yanında etkinlik noktaları açmaya başladı. Vakfın varoluş nedeni, devlet tarafından verilen temel eğitime katkıda bulunmaktır. Eğitim Gönüllüleri, bu amaçla oluşturduğu donanımlı eğitim ortamlarına kendi isteğiyle gelen 7-16 yaş grubu çocuklarını gönüllüleriyle eğitir, geleceğe hazırlar. Bağışçıların katkılarıyla sürdürdüğü bu faaliyetleri hakkında kamuoyunu düzenli olarak bilgilendirmektedirler.

İlk Eğitim Parkı, 20 Nisan 1996 günü açılışı gerçekleştirilen İstanbul Fındıkzade Eğitim Parkıdır. İlk Öğrenim Birimleri ise; İstanbul Beykoz, Yeniköy ve Zeyrek Öğrenim Birimleri. 17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin ardından Eğitim Gönüllüleri Vakfı başlattığı “Hayat Mahalleleri” projesini yaşama geçirdi. Marmara Bölgesi'nde toplam 6 Hayat Mahallesi kurulmuştur. İlk Gezici Öğrenim Birimi “Ateşböceği”de 2000 yılında Park ve birimlerinin bulunmadığı bölgelerde çocuklara eğitim desteği vermek üzere Anadolu yollarına çıktı. 23 Nisan 2001 tarihinde NTV'de üç gün süren “Bir Milyon Çocuk Eğitim Kampanyası” bağışçı ve gönüllü sayısının artmasında büyük rol oynamıştır. “Teleton” adıyla da bilinen etkinlik her yıl 23 Nisan’da ulusal televizyon kanallarının katılımıyla gerçekleştirilerek geleneksel hale getirildi. Eğitim Gönüllüleri 2002 yılında kamuoyunda eğitim konusunda duyarlılık yaratmak ve faaliyetlerini en geniş kesimlerle paylaşmak amacıyla Yıldızlar Sınıfı Yıl Sonu Gösterisi etkinliği gerçekleştirerek, bu etkinliği de geleneksel hale getirmiştir. Kısa Mesaj (SMS) Yoluyla Bağış Mekanizmasını Türkiye’de ilk kez uygulayan Vakıf bu sayede Eğitim Gönüllülerine destek olan bağışçıların sayısını arttırarak, kamuoyunun büyük desteğini almıştır (<http://www.tegv.org>).

Çağdaş Eğitim Vakfı (ÇEV, 1994).- Çağdaş Eğitim Vakfı (ÇEV), Türkiye’de eğitimin yaygınlaşmasına ve çağdaşlaşmasına gönül vermiş 155 kurucunun öncülüğünde, çocukların Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı bireyler olarak yetişmesine destek olacak hizmetler verebilmek amacıyla 1994 yılında İstanbul’da kurulmuştur.

ÇEV, 1994'den beri, Türkiye'nin laik, bilimsel, akılcı, özgür ve demokratik nitelik kazanmasını sağlamak; çağdaş, bağımsız düşünen, araştırmacı, yeniliklere açık bireyler yetişmesine destek olmak; eğitim sistemine katkıda bulunacak bilimsel araştırmalar, incelemeler yapmak; bilim ve tekniğin çağdaş olanaklarını sürekli izleyerek bunları eğitim alanında hizmette sunmak; eğitimin her düzeyinde öğretim kurumları, yurtlar, eğitim evleri, aile okulları kurmak ve kurulmuş olanlara destek vermek üzere kamu yararı için çalışan bir STK'dır. Öğrencilerin sosyal gelişmelerine yönelik etkinlikler düzenlenmekte, karşılaştıkları sorunları çözmek için çalışmalar yapmaktadır. ÇEV'in amaçlarını desteklemek üzere ÇEV-PA adıyla bir iktisadi işletme kurulmuştur. (<http://www.cev.org.tr>).

Anne-Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV, 1993).- Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), 1993 yılında, kurucu başkan Ayşen Özyeğin'in öncülüğünde ve kurucu üyeler Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı ve Prof. Dr. Sevda Bekman'ın bilimsel çalışmaları ışığında kurulmuştur.

1982-1986 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi'nde okul öncesi çocukların eğitim durumlarıyla ilgili Prof. Dr. Sevda Bekman, Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı ve Prof. Dr. Diane Sunar tarafından yürütülen bir araştırma projesi, Türkiye'de bu konudaki çalışmaların çok yetersiz olduğunu, birçok çocuğun erken çocukluk döneminde eğitim alamadığını göstermiştir. Bu ihtiyacı karşılamak üzere alternatif bir ev merkezli okul öncesi eğitim programı olan Anne-Çocuk Eğitim Programı geliştirilmiş ve uygulanmaya başlamıştır. Bu programa katılan anne ve çocuklar

üzerinde elde edilen olumlu sonuçlar üzerine ise, programın yaygınlaştırılması konusunda çalışmalar başlatılmıştır. Bir süre proje halinde yürütülen program, 1993 yılında AÇEV'in kuruluşu ile vakıf bünyesinde kurumsal bir yapıya kavuşturulmuştur.

AÇEV'in misyonu, gelişen bir toplum için eğitimin şart olduğu bilinciyle, uzmanlık alanları olan erken çocukluk ve yetişkin eğitimine, programları ve uygulamaları ile katkı sağlamak ve bu konuda ülke genelinde yaygın bir hizmet ağı oluşturmaktır. Bu doğrultuda, AÇEV:

- eğitimde fırsat eşitliği ilkesinin hayata geçirilmesi,
- çocuk kadar, çocuğun yakın çevresinin de desteklenmesi ve
- eğitimin bir yaşam boyu sürekli kılınması

Geliştirdiği programlar ve çeşitli faaliyetleri ile, bir STK olarak alternatif oluşturmaya çalışmaktadır. Türkiye'nin her köşesinde eşit eğitim fırsatı yaratmak ve hizmet verdiği kişi sayısını artırmak amacıyla programlarının yaygınlaşması için AÇEV, çalışmalarını sürdürmektedir (<http://www.acev.org>). Çeşitli üniversitelerin önde gelen akademisyenlerinden program geliştirme, değerlendirme, uygulama, araştırma ve strateji belirleme konularında danışmanlık alınmaktadır. Eğitim ve diğer faaliyetlerimizde 3000'i aşkın gönüllüden destek alınmakta, AÇEV programlarının uygulanması ve yaygınlaşması sırasında gönüllüleri ile işbirliği içinde çalışmaktadır. AÇEV ve MEB arasındaki işbirliğinde, MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü ile Anne Çocuk Eğitim Programı, MEB Okulöncesi Öğretim Genel Müdürlüğü ile Okulöncesi Veli Çocuk Eğitim

Programı ve MEB Yaygın Eğitim ve Çıraklık Genel Müdürlüğü ve Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Baba Destek Programı yürütülmektedir. AÇEV tarafından geliştirilen bu üç program, MEB'in öğretmenleri tarafından uygulanmaktadır.

AÇEV, TRT işbirliğiyle hazırladığı "Benimle Oynar mısın?" adlı televizyon programı ile erken çocukluk ve yetişkin eğitimi alanındaki uzmanlığını televizyon yoluyla geniş kitlelere sunmaktadır. AÇEV, Kanal D ve Posta Gazetesi ile işbirliği içerisinde hazırladığı "Bizim Sınıf" adlı televizyon programı ile okuma yazma bilmeyen yetişkinlere yönelik eğitim hizmeti sunmaktadır.

UNICEF, UNESCO, DB ve UNDP gibi uluslararası destek kuruluşları ile AÇEV proje bazlı ilişkilerini sürdürmektedir. Dünya Bankası tarafından MEB'e verilen kredi sayesinde AÇEV'in yaygınlaşma projesi gerçekleştirilmiştir. Verilen hizmetlerin yurtiçinde ve dışında yaygınlaşabilmesi için Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Sani Konukoğlu Vakfı, Türk Aile Planlaması Vakfı, Lions ve Rotary Klüpleri gibi yerli STK'ler ile işbirliği içinde çeşitli projeler yürütülmüştür. Ayrıca, Spencer Foundation, Averroes Foundation, Bernard Van Leer Foundation ve Open Society Institute gibi yabancı STK'ler ile işbirliği yapılmıştır. Programların ve projelerin geliştirilmesi, uygulanması, yaygınlaştırılması ve destek oluşturulmasında çalışmalar sürdüren tam zamanlı, yarı zamanlı ve proje bazlı görev alan 144 kişilik profesyonel bir kadrosu bulunmaktadır (<http://www.acev.org>).

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı (1974)

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı sosyal dayanışma, manevi değerlere saygı, kamu hizmetlerine katkı ve fertle devlet bütünleşmesini pekiştirme gibi yüce duygu ve düşünceler ile 1974'te İzmir'de Durmuş Yaşar tarafından kurulmuştur. Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı'nın amaçları "Eğitim Hizmetleri" ve "Kültür Hizmetleri" olarak iki ana grupta toplanabilir (<http://www.yasar.com.tr>).

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı'nın önde gelen amacı Türkiye'nin en önemli kaynağı olan gençlerimizin eğitimine katkıda bulunmaktır. Bu kapsamda üniversitelerde, yüksek ve orta öğretim kurumlarında okuyan yetenekli, çalışkan, başarılı ancak maddi olanakları kısıtlı öğrencilere, Vakfın Öğrenci Burs Yönetmeliği çerçevesinde tamamen karşılıksız burs verilmektedir. Bugüne kadar 3496 öğrencinin eğitimine katkıda bulunulmuştur. Vakfı'nın eğitim konusunda bir diğer amacı ise, MEB'in de işbirliğini sağlayarak eğitim yatırımları yapmaktır.

1985 yılında tamamlanan Ege Üniversitesi Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Anaokulu, 3-12 yaş arası 180 çocuğun eğitim gördüğü bir yuvadır. 1993'te Vakıf, seçkin eğitim yatırımlarına, Selçuk Yaşar Alaybey İlköğretim Okulu ile bir yenisini eklemiştir. Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından 1974 yılında yaptırılan Durmuş Yaşar İlkokulu 1998 yılında yenilenip, donanımı ve eksikleri giderilmiş 5 derslikli yeni bir bina ilave edilerek, 14 derslikli Durmuş Yaşar İlköğretim Okulu haline getirilmiştir. Yukarıda yazılanlar gibi eğitime yaptıkları katkılara daha pek çok örnek verilebilir (<http://www.yasar.com.tr>).

Gönüllü Eğitimciler Derneği (2003)

18 Nisan 2003 tarihinde kurulmuş, 07.08.2003 tarihinde faaliyete geçmiştir. Amaçları ise şu şekildedir:

1. Yardıma muhtaç, yetim ve yoksul öğrencilere, eğitimlerini tamamlayabilmeleri için burs temin etmek.
2. İlköğretim 6-7-8. sınıfta öğrenim gören, maddi imkansızlık içinde bulunan öğrencilere derneğimizde etüt imkanı sağlamak.
3. Lise öğrencilerimize, kütüphanemizde bulunan üniversiteye hazırlık test kitaplarından ücretsiz faydalanma imkanı sağlamak.
4. Dernek her yıl, ulusal ve uluslar arası ilk ve orta (lise) öğrencilerine "Araştırma Projeleri ve Buluşlar Yarışması" düzenlemek.
5. Sokak çocuklarının, sokaktan kurtarılarak topluma kazandırılması konusunda çalışmalar yapmak.
6. Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın ve gençlerimizin kendine güvenen, sorumluluk sahibi bireyler olmaları için onlara yardımcı olmak.

Gönüllü Eğitimciler Derneği eğitim alanında faaliyet göstermekte ve dernek yönetici ve çalışanları tamamen gönüllülük esasına göre hiçbir ücret almadan gönüllü olarak çalışmaktadırlar (<http://www.gonulluegitimciler.org>).

4. Eğitime Dolaylı Olarak Etki Eden STK'ler

Eğitime dolaylı etki eden STK'ler, genel amaçları içinde eğitimi de ekleyerek, katkıda bulunmaya çalışan kuruluşlardır. Genel amaçları bakımından benzerlikler gösterebilir de bu kuruluşlar arasında dikkat çekici olan, özel sektör şirketlerinin kurdukları vakıflar aracılığı ile eğitime yaptıkları katkıların azımsanmayacak kadar fazla olduğudur. Eğitime dolaylı olarak etki eden STK'lere örnek olarak Hacı Ömer Sabancı Vakfı (VAKSA, 1974), Vehbi Koç Vakfı (VKV, 1969), İhlas Vakfı (İHLAS, 1975), Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD, 1989), Alarko Eğitim-Kültür Vakfı (ALEV, 1986), İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV, 1988), Türkiye Zeka Vakfı (TZV, 1995) gibi kuruluşları verilebilir. Şimdi bu kuruluşları kısaca açıklamaya çalışalım.

Hacı Ömer Sabancı Vakfı (VAKSA, 1974)

Merhum Hacı Ömer Sabancı'nın sağlığında bir yaşam felsefesi olarak kabul ettiği "*Bu Toprağın Bize Verdiklerini Bu Toprağın İnsanına Geri Vermek...*" ilkesini benimseyen Sabancı Kardeşler (İhsan Sabancı, Sakıp Sabancı, Hacı Sabancı, Şevket Sabancı, Erol Sabancı, Özdemir Sabancı) bu düşünceden yollarına devam ederek hayır işlerini daha düzenli hale getirebilmek amacıyla 1974 yılında VAKSA'yı kurmuşlardır. Bu girişimlerinde de en büyük desteği tüm mal varlığını vakfa bağışlayan anneleri merhume Sadıka Sabancı'dan almışlardır. Sabancı Topluluğu'nun sanayi ve ekonomi alanında eriştiği gücünü, sosyal ve kültürel alanlarda da VAKSA aracılığıyla geniş ölçüde yayması sonucu, bugün

Hacı Ömer Sabancı Vakfı, Türkiye'nin bir aile tarafından kurulan en büyük Vakfı olma niteliğine kavuşmuştur.

Vakfın temel kuruluş amacı halka ve gençliğe yaygın bir hizmet götürmek, ülkenin sosyal ve kültürel yönden gelişmesine katkıda bulunarak, devletin bir kısım yükümlülüklerini üstlenmektedir. Bu genel amaç çerçevesinde Vakfın uğraşı alanları kuruluş senesinde aşağıda özetlendiği gibi;

- Okul, öğrenci yurdu, kültür merkezleri ve spor tesisleri meydana getirmek,
- Başarılı öğrencilere burs vermek,
- Sağlık tesisleri kurmak, mevcutları desteklemek,
- Eğitimi, bilimsel çalışmaları, kültürel ve sanatsal faaliyetlerle, spor ve benzeri alanlarda başarıları teşvik etmek amacıyla. "Sabancı Başarı Ödülleri" vermektir.

1974 Yılında 5 Milyon TL sermaye ile kurulan Vakfın malvarlığı 2004 yılı sonunda 400 Milyon YTL'ye ulaşmıştır. Vakfın belirgin özelliği de, gerçekleştirdiği tesisler ve yaptığı yardımlar için sadece malvarlığından sağlanan gelirlerin ve Sabancı Grubuna dahil şirketlerin bağışlarının dışında başka kaynaklardan gelir ve bağış kabul etmemesidir.

57 yerleşim merkezinde 487.766 m2 kapalı alana sahip 120 kalıcı eserin tesis değeri 2004 yıl sonu rayiç değerleriyle (arsa, inşaat, teçhizat, mefruşat ve işletme v.s.) yaklaşık 1 Milyar 161 Milyon 954 Bin 577 YTL'dir. Bu tesislerde

sağlanan hizmetler; 37 okulda (1'i üniversite olmak üzere) 41.220 öğrenciye eğitim ve öğrenim, 13 öğrenci yurdunda 4.913 öğrenciye barınma, 4 yetiştirme yurdunda 420 çocuğa sıcak bir yuva, 5 kreş ve anaokulunda 700 çocuğa bakım ve eğitim, 2 spastik çocuk eğitimi merkezinde özürlü çocuklar için eğitim ve tedavi olanağı, 8 sağlık tesisinde çeşitli sağlık hizmeti, 13 kültür tesisinde binlerce gence kültür hizmeti ve güzel sanatlarda faaliyet olanağı, (bunların içerisinde 3150 koltuk kapasiteli, 7 tiyatro salonu, kongre, seminer, sergi, sinema ve fuar mekanları bulunmaktadır), 17 öğretmen evinde, eğitim görevlilerine dinlenme ve konaklama olanağı, 1 polis evinde kamu hizmetlilerine sosyal faaliyet olanağı vb. gibi eğitimin yanında sosyal ve kültürel hizmetleri yoğun bir şekilde gerçekleştirmektedir. Vakfın öğrenim bursları, sosyal amaçlı ve karşılıksız olmak üzere iki ana grupta toplanmaktadır.

Mali durumu iyi olmayan üstün başarılı öğrencilerin yüksek öğrenimlerine katkıda bulunmak amacıyla karşılıksız, ancak yeniden başka öğrenciler için burs olarak kullanılmak üzere, faizsiz ve geri ödemeli olarak verilmektedir. 2005-2006 ders yılı için aylık burs miktarı Ekim ayı itibariyle 200 YTL olarak belirlenmiştir. Kuruluşundan bugüne kadar, her yıl burs verilen toplam bursiyer sayısı 24.000'i aşmış bulunmaktadır. Her sene aşağı yukarı 250 öğrenci programa alınmak suretiyle yaklaşık 1.000 öğrenciye burs verilmektedir (<http://www.vaksa.org.tr>).

Vehbi Koç Vakfı (VKV, 1969)

Türkiye’de eskiden beri var olan ancak unutulmaya yüz tutmuş vakıf geleneğini canlandırmak için kurulan ve Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk büyük özel vakfı olan Vehbi Koç Vakfı 17 Ocak 1969’da Vehbi Koç tarafından hayata geçirildi. Çağdaş ve gelişen bir Türkiye için; yaşamın en temel gereksinimleri olan eğitim, sağlık ve kültür alanlarında yoğun faaliyet göstermeye başlayan Vakıf, kuruluşundan itibaren geçen süre içinde çok sayıda hayırsevere örnek olmuştur. VKV kurulduktan sonra bağış ve katkılarıyla çok sayıda okul, yurt, kütüphane ve klinik gibi tesis kurmuş ve bunları işletilmek üzere ilgili kamu kuruluşlarına devretmiştir. Maddi ihtiyacı olan binlerce yetenekli gence eğitimde fırsat eşitliği yaratmak amacıyla burs vermiştir.

Başlangıç olarak Türkiye'nin ilk özel müzesi Sadberk Hanım Müzesi ve Koç Özel Lisesi kuruldu. Ardından, eğitimde bütünlüğe olan inançla, 1988’de Koç Üniversitesi'nin hazırlık çalışmalarına girişildi. Türkiye’de kendi türündeki ilk vakıf üniversitesi olan üniversite 5 yıl gibi kısa bir süre içinde, 1993 yılında öğretime geçmiştir.

Cumhuriyetin 75. yılı kutlamaları çerçevesinde giriştiği İlköğretim Okulları Projesi, VKV tarihinde yeni bir dönüm noktası oluşturdu. Vakıf, 8 yıllık eğitime destek vermek amacıyla Türkiye'nin dört bir yanında 13 ilköğretim okulu inşa etti. Hayırseverlerce okul yaptırılarak MEB’e devredilmesi geleneğine yeni bir boyut

getiren Vakıf, bu çalışmasında "Yap, devret, sahip çık" anlayışını benimsemiştir (<http://www.vkv.org.tr>).

İhlas Vakfı (İHLAS, 1975)

İhlas Vakfı, 1975 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Vakfın amacı şöyle özetlenebilir:

1. Öğrenciler için yurtlar açmak, yiyecek, giyecek ve yatacak yerler temin etmek.
2. Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilere burslar vermek.
3. Özel okullar, dershaneler, kütüphaneler ve eğitim kurumları açmak.
4. Özel hastaneler, dispanserler ve kreşler açmak.
5. Kimsesizleri, düşkünleri, yaşlıları ve küçükleri barındırma yurtları, huzurevleri ve şefkat yuvaları açmak.
6. Türkiye'yi, Türk Milletini ve onun üstün medeniyetini bütün dünyaya tanıtmak için, ilmi, tarihi, edebi ve dini eserlerimizi çeşitli dillere tercüme ettirmek, yurt içinde ve dışında karşılıklı veya karşılıksız dağıtmak.

Türkiye genelinde 27 ilde, üniversitelerde, yüksekokullarda ve liselerde okuyan öğrenciler için büyük şehirlerimizde öğrenci yurtları açmışlardır. Halen yeni yurtlar açmaya devam etmektedirler (<http://www.ihlasvakfi.com>).

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD, 1989).- Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD), 1989 yılında ülkede herkese eşit bir çağdaş

eğitimin sağlanması, böylece bilinçli, eğitilmiş, evrensel insan, çocuk, kadın haklarına saygılı, çevreye duyarlı, Atatürk ilke ve devrimlerinin aydınlığında, çağdaş bir toplum oluşturulması amacıyla kurulmuş, partiler üstü bir dernektir. Üyeleri, toplumun eğitilmiş, ülkesine hizmet etmek isteyen gönüllü insanlarından oluşmaktadır ve ülkenin 96 yerinde örgütlenmiştir. Ayrıca Almanya'da aynı amaçla kurulmuş Çağdaş Yaşam Münster Bölgesi adlı bağımsız bir ÇYDD daha vardır.

ÇYDD, yüksek öğrenim, ilk ve orta öğrenim gençlerine 16 bini aşkın burs vermekte, kırsal kesimde okuma şansı az olan yoksul kızların 5000'ine eğitim desteği sağlamaktadır. ÇYDD, konferanslar, paneller, yarışmalar yoluyla halkın bilinçlenmesi ve bilgilenmesi için çaba göstermekte, yetkin üyelerince çeşitli kitaplar yayınlamaktadır. ÇYDD, gençler ve çocuklar için çeşitli yaz ve kış okulları, geziler ve çocuk kulübü gibi özgün çalışmalar yapmakta, kırsal kesim projeleriyle, okul öncesi eğitim programları, öğretmenlere hizmet içi eğitim, üniversite ve lise hazırlık kursları düzenlemektedir. Çok sayıda üniversite mezunu bursluları, toplumun önemli noktalarında görev almaktadırlar.

ÇYDD, tüm projelerini, MEB ve Sosyal Hizmetler Bakanlıklarıyla ortak protokollar çerçevesinde yürütmekte, bilgi birikimi olan çalışkan, ilkel üyeleriyle, devletin ulaşamadığı, yeterli olamadığı konularda, halka gönüllü ama profesyonelce eğitim, örgütlenme ve bilinçlenme desteği vermektedir. (<http://www.cydd.org.tr>).

Alarko Eğitim-Kültür Vakfı (ALEV, 1986).- 1954 yılında, Türk Sanayine ilk adımını atan Alarko, Türk ekonomisine yaptığı katkılarının yanı sıra, Türk Ulusunun çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması, Milli Kültürün gelişmesi ve Türkiye'nin Milletlerarası düzeyde hak ettiği yeri alması yolundaki gayretlere katkıda bulunmak amacı ile 1986 yılında, Alarko Eğitim-Kültür Vakfı'nı (ALEV) kurdu.

Kuruluşundan bu yana geçen senelerde her düzeyde eğitim alan binlerce gence karşılıksız burs ve para yardımı yaparak onları 21. yüzyıl bilgi çağına hazırlamaya çalışan ALEV, milli kültüre de sahip çıkan projelerle uluslararası platformda Türkiye'nin adını duyurmayı kuruluş amaçları arasına koymuştur. Eğitimin ülke kalkınmasına olumlu etkisini bilen ve bunu bir misyon haline getiren ALEV, bu amaçla eğitim hizmetlerine yardımcı olmak üzere eğitim alanında (<http://www.alarko.com.tr/alevhakkinda.asp>);

- Karşılıksız burs vermek,
- Her eğitim düzeyinde okuyanlara karşılıksız para ve malzeme yardımı yapmak,
- Kanuni usuller çerçevesinde Eğitim Kurumları kurmak veya mevcutlarına katkıda bulunmak,
- Kurs, konferans, sergi, konser ve bilimsel toplantılar tertiplemek veya tertipleyenlere yardım etmek,
- Her türlü bilim dalında araştırma projelerini ve araştırmacıları desteklemek, ödüllendirmek, gerektiğinde araştırma kurumları kurmak ve geliştirmek,

- Gençlerin eğitim süresinde çalışabilmelerini ve meslek içi eğitimlerini geliştirecek çalışma ve uygulamalarda bulunmaktır.

Ayrıca Türkiye'nin çağın gelişmiş toplumları içindeki yerini alabilmesini sağlayacak çalışmalara katkıda bulunmak üzere kültür alanında;

- Tanıtıcı film, kitap, broşür ve benzeri yayınları hazırlamak ve yaymak,
- Türk kültür ve geleneklerini tanıtmaya yönelik uluslararası toplantılar düzenlemek, yurtiçinde veya yurtdışında tanıtmaya faaliyetlerine bizzat katılmak veya katılanları desteklemek.

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV, 1988).- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV), zorunlu toplumsal yaşamın içinde, çeşitli nedenlerle ayakta durmakta zorlanan insana destek olmak için, 1988 yılında bir sivil toplum girişimi olarak kuruldu. Amacı ise, insanın yaşam kalitesinin artırılmasına ve toplumsal gelişimine katkıda bulunmak, insan kaynağının verimliliğini, sorun çözme yeteneklerini ve kendi başına ayakta durma becerisini desteklemek ve güçlendirmektir. Sıcak bir iletişim kurulamazsa saha çalışmalarından etkili sonuçlar alınmasının olanaksızlığı bilincinde, yerel gönüllülerin katkısı sağlandı.

Kent varoşlarında sağlıklı üreme, dolayısıyla aile planlaması eğitimi ve hizmetleri, ardından okuma yazma ve meslek eğitimi etkinlikleri ve bu geniş düzlemdeki diğer çalışmalarıyla İKGV bugün de amacına yönelik proje ve hizmetler üretmeye devam etmektedir. Çalışma yaptıkları alanlar:

- 1- hizmete yönelik çalışmalar
- 2- eğitime yönelik çalışmalar

3- mülteci ve sığınmacılara yönelik çalışmalar

4- deprem bölgesi

5- toplumsal kalkınmaya yönelik çalışmalar

İhsaniye Sosyal Merkezi.- Marmara Depremi'nden sonra özellikle Gölcük'te ağırlıklı olarak birçok çalışma yapan Vakıf, 2001 yılından itibaren Gölcük'e bağlı İhsaniye Belediyesi sınırları içerisinde Kessa Dimitra tarafından yaptırılan bir sosyal merkez binasında etkinliklerini sürdürülmektedir. İhsaniye Sosyal Merkezi'nde dört birim vardır. Bu birimler 4-6 yaş arası çocuklar için gündüz bakım evi, kadın birimi, yaşlılar birimi ve gençler birimidir. Gençler biriminde, İngilizce, bilgisayar ve müzik kursları sürdürülmektedir. Kadın biriminde el sanatları kursu ve İhsaniye Kız Meslek Lisesi öğretmenleri ile işbirliği içinde dikiş kursu verilmektedir. Yaşlılar için de çevre gezileri, sağlık taramaları, okuma-yazma kursları, drama vb. etkinlikleri düzenlenmektedir

Okul Aile İşbirliği Programı.- IKGV, IKGV'nin Carıtas, Türkiye ve Uluslararası Mavi Hilal ile birlikte yürüttüğü ve CRS tarafından desteklenen bu program, deprem bölgesinde önceden belirlenen okullardaki okul-aile birlikleri aracılığıyla bölgede yaşayanların, çocuklarının eğitime, okulların iyileştirme sürecine ve yaşadıkları bölgenin gelişimine katkıda bulunmalarını desteklemeyi amaçlamaktadır. 2001 yılı sonlarına doğru ön çalışmaları tamamlanan programın uygulamaları 2002 yılında Gölcük, Düzce ve Karamürsel'deki toplam 6 okulda sürmektedir. Bu program sayesinde hedef okullarda okuyan 2,600 öğrenciye ve ailelerine ulaşılabacaktır. Programın başlıca üç hedefi vardır. Bu hedefler, okullarda

yapılan düzenli toplantılarla okul aile birliklerinin kapasitelerini geliştirmelerine destek olmak, sıra anne-baba seminerleri ile velilerin çocuklarının büyüme süreçlerinde bilinçli davranmaları konusunda daha donanımlı olmaları sağlamak ve son olarak da çeşitli üniversitelerle kurulan işbirlikleri ile öğretmenlere bilgi tazeleme ve velileri çocuklarının eğitim süreçlerine dahil etme konusunda eğitimler vermek şeklindedir (<http://www.ikgv.org>).

Türkiye Zeka Vakfı (TZV, 1995).- Bilgi toplumunda kitleler önemini bireye, fiziksel güç ise önemini entelektüel güce bırakmıştır. En temel kaynağı zeka olan entelektüel gücün böylesine önem kazanması, zekanın iyi değerlendirilmesi ve geliştirilmesi konusunu gündeme getirmiştir. Bu düşünceler ışığında bilgiye, zekaya, insana ve entelektüel değerlere daha fazla önem verilmesini sağlamak amacıyla Türkiye Zeka Vakfı (TZV) 1995 yılında çalışmalarına başlamıştır. Etkinlik alanları;

- Zekanın Değerlendirilmesi, Zeka Oyunları
- Bilgi Toplumu
- Eğitim
- Yaratıcılık ve Girişimcilik
- Bilim ve Sanat
- Yapay Zeka
- AR-GE
- Yazılım (<http://www.tzv.org.tr>)

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümü; araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanması alt bölümlerinden oluşup bu bölümlerde yapılan çalışmalar ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, gerek problem ile mevcut durumun ortaya konmasında ve açıklanıp tanımlanmasındaki amaçlara uygun olması, gerekse verilerin çözümlenmesinde yararlanılan teknikler açısından tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK'ler) amaca yönelik literatür taraması yapıp kamu ve eğitim kurumları ile olan ilişkileri araştırılmış; internet taraması ile sivil toplum örgütleri hakkında bilgiler toplanmıştır. Daha sonra araştırmanın amacına uygun anket geliştirildikten sonra STK'lerin, eğitime olan katkıları var olduğu şekliyle ortaya konmuştur.

3.2. Evren ve Örneklem

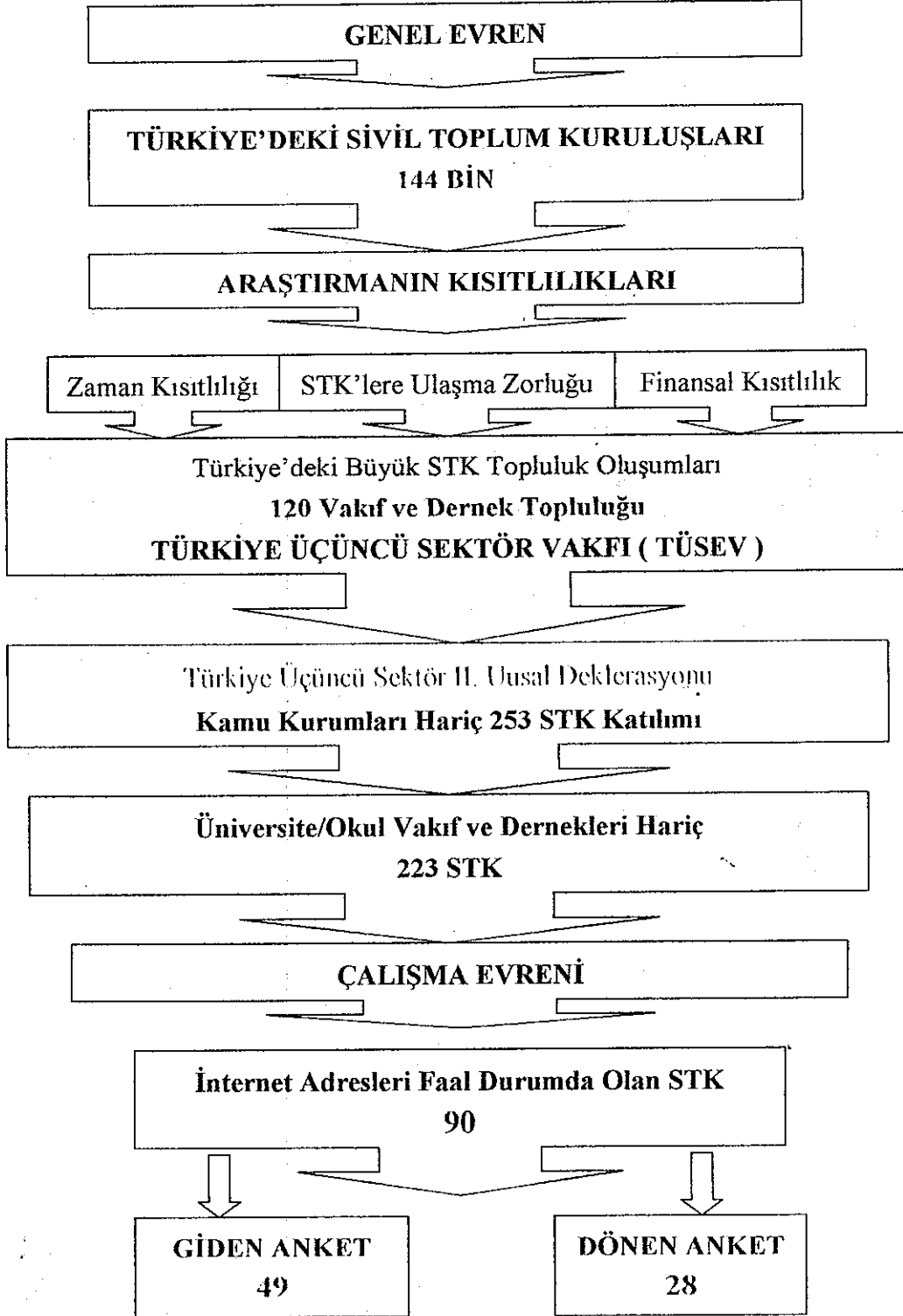
Araştırmanın evreni, Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV)'nin 2000 yılının Ocak ayında düzenlemiş olduğu sempozyuma katılan, üniversite ve diğer eğitim kurumlarının vakıfları dışında ve etkin bir web adresi olan sivil toplum

örgütlerinden oluşmaktadır. Bu niteliklere sahip STK sayısı 90'dır. Evreni belirleme süreci, aşağıda açıklanmıştır.

Araştırma evreni olarak ilk başta Türkiye genelindeki STK'ler olarak düşünüldü. Ancak Türkiye'de şu anda yaklaşık 144 bin STK olduğu, bütün STK'lere bu çalışmanın yapılabilmesi için gerekli olan zaman ve maddi imkanlar olmadığı için evrenin küçültülmesi gerekiyordu. Bunun için de Türkiye'deki STK'leri bünyesinde toplayan oluşumlar içindeki sivil toplum alanında faaliyet gösteren en etkin ve ünlülerden biri olan, bünyesinde dernek, vakıf, birlik gibi STK'leri buluşturan bir topluluk olarak Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) evrenin belirlenmesinde baz alınmıştır. Evren olarak Ocak 2000 yılında TÜSEV'in düzenlemiş olduğu "Türkiye Üçüncü Sektör II. Ulusal Deklarasyonu" adlı sempozyuma katılan STK'ler olarak belirlendi. Bunun sebebi ise, bir STK çatısı altında yapılmış ve Kamu Kurumları da dahil olmak üzere çok geniş bir STK katılımının olduğu bir sempozyumlardan birisi olmasıdır. Bu sempozyuma katılmış STK'lerin isimlerinin listesi ve sayısı çıkarılınca 253 STK'lik bir grup belirlenmiştir. Ancak literatürde üniversite ve okulların vakıfları bir STK olarak görülmediği için bunların sayısı ve isimleri belirlenip 30 STK bu listeden çıkarılmıştır. Belirlenen STK'lere ulaşmanın en kısa zaman içinde ve masrafsız olmasının yolunun internet ortamıyla ulaşmak olduğu düşünüldüğünden geriye kalan 223 STK'nin web adresleri ve iletişim linkleri araştırılıp, 90 STK'nin web adresi ve iletişim linki olduğu belirlendi. Bu 90 STK, 49 vakıf, 28 dernek, üç cemiyet, iki federasyon, iki konfederasyon, iki mesleki kurum, bir birlik, bir komite, bir odadan oluşmaktadır. Bu süreç şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1. Evren Oluşturma Süreci

Örnekleme ise, TÜSEV'in düzenlemiş olduğu "Türkiye Üçüncü Sektör II. Ulusal Deklarasyonu" sempozyumuna katılan katılan 90 STK'nin % 30'undan oluşmuştur. Örnekleme grubu, çalışma evreninden random olarak belirlenmiştir.

Aşağıda anket gönderilen 49 STK yer almaktadır:

- 1- Anne Çocuk Eğitim Vakfı (Açev)
- 2- Beyaz Nokta Gelişim Vakfı
- 3- Darüşşafaka Cemiyeti
- 4- Ege Çağdaş Eğitim Vakfı
- 5- Galatasaraylılar Derneği
- 6- Hacı Ömer Sabancı Vakfı
- 7- İstanbul Kültür Sanat Vakfı
- 8- İstanbul Sanayi Odası
- 9- Müzik Eğitimcileri Derneği
- 10- Sodev – Sosyal Demokrasi Vakfı
- 11- Tema Vakfı
- 12- Türk Eğitim Vakfı
- 13- Türkiye Körler Federasyonu
- 14- Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
- 15- Türkiye Kalite Derneği, Kalder
- 16- Türkiye Kalkınma Vakfı
- 17- Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı
- 18- Türkiye Kızılay Derneği
- 19- Türkiye Çevre Koruma Ve Yeşillendirme Kurumu – Türçek

- 20- Türkiye Esnaf Ve Sanatkarları Konfederasyonu (Tesk)
- 21- Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi
- 22- Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı Tusev
- 23- Saydamlık Vakfı
- 24- Mess Eğitim Vakfı
- 25- AIDS Vakfı
- 26- Türkiye Çevre Vakfı
- 27- Umut Vakfı
- 28- Türkiye Aile Planlaması Derneği
- 29- Sema Yazar Gençlik Vakfı
- 30- Sevda Cenap And Müzik Vakfı
- 31- Tügev Turizm Geliştirme Vakfı
- 32- Türk Böbrek Vakfı
- 33- Cemiyeti Hayriye Vakfı
- 34- Bursa Coşkunöz Eğitim Vakfı
- 35- Yirmibirinci Yüzyıl Eğitim Ve Kültür Vakfı
- 36- Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı
- 37- Atatürk Vakfı
- 38- İhlas Vakfı
- 39- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
- 40- Kadın Dayanışma Vakfı
- 41- Türk Demokrasi Vakfı
- 42- Türk Dış Ticaret Vakfı
- 43- Türkiye Çevre Vakfı

- 44- Türkiye Diyanet Vakfı
- 45- Türkiye Zeka Vakfı
- 46- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
- 47- Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
- 48- Demokratik İlkeler Derneği
- 49- Doğal Hayatı Korma Derneği

Anketi cevaplayıp geri yollayan STK'lerin listesi ise aşağıdadır:

- 1- Anne Çocuk Eğitim Vakfı (Açev)
- 2- Beyaz Nokta Gelişim Vakfı
- 3- Darüşşafaka Cemiyeti
- 4- Ege Çağdaş Eğitim Vakfı
- 5- Galatasaraylılar Derneği
- 6- Hacı Ömer Sabancı Vakfı
- 7- İstanbul Kültür Sanat Vakfı
- 8- İstanbul Sanayi Odası
- 9- Müzik Eğitimcileri Derneği
- 10- Sodev – Sosyal Demokrasi Vakfı
- 11- Tema Vakfı
- 12- Türk Eğitim Vakfı
- 13- Türkiye Körler Federasyonu
- 14- Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
- 15- Türkiye Kalite Derneği, Kalder
- 16- Türkiye Kalkınma Vakfı
- 17- Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı
- 18- Türkiye Kızılay Derneği
- 19- Türkiye Çevre Koruma Ve Yeşillendirme Kurumu – Türçek
- 20- Türkiye Esnaf Ve Sanatkarları Konfederasyonu (Tesk)
- 21- Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi
- 22- Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı Tusev
- 23- Saydamlık Vakfı

- 24- Mess Eğitim Vakfı
- 25- Aıds Vakfı
- 26- Türkiye Çevre Vakfı
- 27- Umut Vakfı
- 28- Türkiye Aile Planlaması Derneği

Çizelge 8. Çalışma Evreni

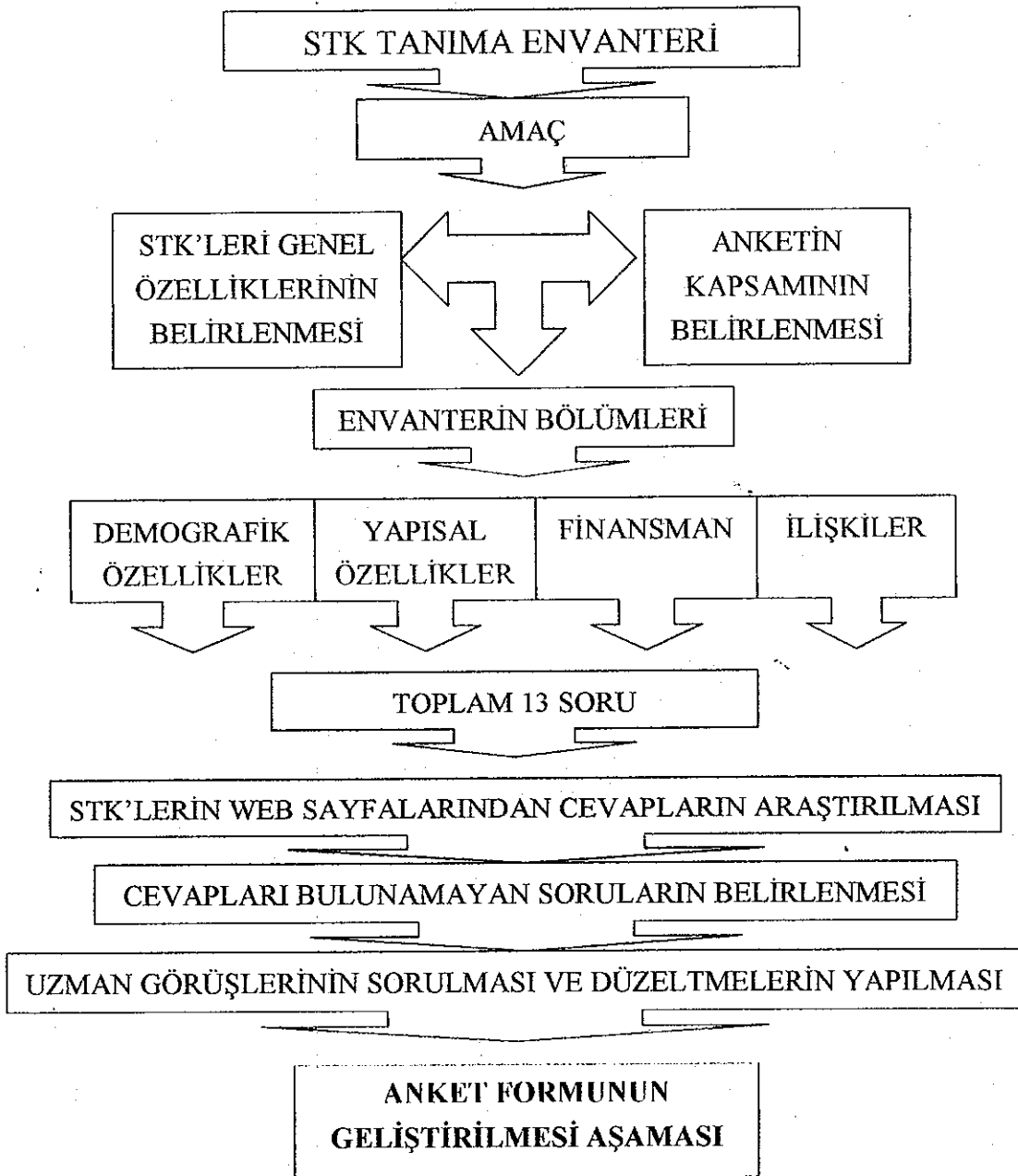
STK Türleri	STK Sayısı
Vakıf	49
Dernek	28
Cemiyet	3
Federasyon	2
Konfederasyon	2
Mesleki Kurum	2
Birlik	1
Komite	1
Oda	1
Toplam	90

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışma ile ilgili verilerin toplanması amacıyla STK Tanıma Envanteri ve Anket formu geliştirilmiştir. İlk önce, tezin amaçlarına uygun olarak, o kuruluşun genel özelliklerin tanınması amacıyla; kuruluşun demografik özellikleri (adı, amacı, kurucuları, tarihi), yapısal özellikleri (örgütlenmesi, yönetimi, uluslararası-ulusal, çalışma alanı ve konuları, çalışan ve üye sayıları), finansman (gelir kaynakları, mal varlıkları), diğer kurum ve kuruluşlar ile olan ilişkiler (kamu kurumları, özel sektör ve diğer STK'ler ile olan) olmak üzere dört ana başlık altında toplam 13 sorudan oluşan bir STK Tanıma Envanteri geliştirildi. Bu envanterdeki

sorulara cevaplar STK'lerin web sayfalarından edinilmeye çalışılmış, cevapları bulunamayan sorular belirlenmiş, bu cevapları olmayan soruları da içine alan bir anket formu geliştirilmiştir.

Şekil 2. Veri Toplama Aracı Geliştirme Süreci

Anket soruları üç bölümde gruplandırılmıştır. Birinci bölümde, kuruluşun demografik özellikleri ile ilgili dokuz soru; ikinci bölümde diğer kurum ve kuruluşlar ile olan ilişkiler ile ilgili dokuz soru; üçüncü bölümde ise eğitime yapılan katkılar ilgili olarak 23 soru bulunmaktadır. Anket formu geliştirilmesinde aşağıdaki şekilde bir sıra izlenmiştir.

- 1- Literatür taraması ve alan uzmanlarıyla yapılan görüşmelerle konunun boyutları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.
- 2- Araştırmanın amacı ve alt problemleri doğrultusunda, anketin boyutları sınırlandırılmıştır.
- 3- Ele alınan boyutlar ve özellikler ile ilgili anket soruları geliştirilmiştir.
- 4- Anketle ilgili olarak, uzman kanılarına başvurulmuş, onlardan alınan bilgiler doğrultusunda anketin eksiklikleri yeniden ele alınmış ve gerekli düzeltme ve düzenlemeler yapılmıştır.
- 5- Anket belirlenen gruba, o kuruluşların internetteki iletişim adreslerine birer hafta arayla toplam yedi defa gönderilmiştir. Üç defa da telefonla anket cevaplanması talebinde bulunulmuştur.

3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu

Anket aracılığıyla toplanan veriler, önce veri işleme dosyasına kodlanmış ve bilgisayara girilmiştir. Verilerin girilmesinden sonra istatistiksel işlemler için anket verileri SPSS İstatistik programına yüklenmiş ve burada işlenmiştir. Bu ankette amaç mevcut durumu var olduğu şekliyle ortaya koymak olduğu ve herhangi bir karşılaştırma yapılmadığı için t-testi ya da varyans analizi manidarlık

düzeyi gibi oranlar kullanılmamıştır. Verilerin çözümü araştırmanın amacına uygun olarak şu şekilde yapılmıştır:

Anketin I. bölümündeki STK'ların demografik özellikleri ve III. bölümündeki eğitime yapılan katkıları ile ilgili sorularda frekans (f) ve yüzdeleri (%) belirlenmiş ortaya çıkan durumlar ayrı ayrı tablolar ve grafiklerde gösterilerek yorumları yapılmıştır.

Anketin II. bölümlerindeki kamu kurumları ile ilişkilerini belirlemeye yönelik verilerin çözümlenmesinde yine frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (S) değerleri belirlenip, aynı şekilde çizelgeleri ile beraber yorumları yapılmıştır. Anketteki sorular "var", "yok" şeklinde derecelendirme, "pek çok", "çok", "orta", "az", "hiç" şeklindeki derecelendirme ve "Bu sene" "Daha önceki seneler", "hiç" şeklinde derecelendirme olmak üzere üç türdedir. Anketteki "pek çok" ifadesi, 4,21-5.00, arasındaki, "çok" ifadesi, 3.41-4.20 arasındaki, "orta" ifadesi 2.61-3.40 arasındaki, "az" ifadesi, 1.81-2.60 arasındaki ve "hiç" ifadesi ise 1.00-1.80 arasındaki A.O.lar için kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümdeki araştırmanın bulgularını yorumlamadan önce ikinci bölümde incelenen STK'ler ve Eğitim ilişkisi, bir ön bilgi olarak ele alınmalıdır. Daha sonra anketi cevaplayan STK'lerin demografik özelliklerine dair bulgu ve yorumlar, ilişki içinde buldukları kamu kurumlarına dair bulgu ve yorumlar ve eğitime yaptıkları katkılara dair bulgu ve yorumlar olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Ayrıca her alt problemle ilgili yorumlar betimlemelerin hemen arkasından yapılmıştır.

4.1. STK'lerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

STK'lerin demografik özellikleri olarak amaçları, hedef kitleleri, kurucuları, buldukları il ve ilçeleri, çalışan sayıları, çalışma alanı ve konuları, şubelerinin olup olmadığı, varsa kaç şubesi bulunduğu soruları ile ilgili olarak ortaya çıkan anket sorularının çözüm ve yorumları yapılmıştır.

STK'lerin Amaçlarına İlişkin Bulgular.- STK'lerin amaçlarına ilişkin bulgular, anketin 2. sorusunda düzenlenmiştir. Ankete cevap veren STK'lerin amaçlarında bir gruplama yapmak çok güçtür. Sivil toplum literatüründe de STK'ların amaçları ile ilgili bir genellemeye gitmenin zorluğu konusuna sık sık değinilmektedir. Örneğin Tosun (2003: 244)'un Çizelge 3'te yaptığı amaç ve yönelimlerine göre yaptığı sınıflama, yardım/hayırseverlik yönelimli, hizmet

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümdeki araştırmanın bulgularını yorumlamadan önce ikinci bölümde incelenen STK'ler ve Eğitim ilişkisi, bir ön bilgi olarak ele alınmalıdır. Daha sonra anketi cevaplayan STK'lerin demografik özelliklerine dair bulgu ve yorumlar, ilişki içinde buldukları kamu kurumlarına dair bulgu ve yorumlar ve eğitime yaptıkları katkılara dair bulgu ve yorumlar olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Ayrıca her alt problemle ilgili yorumlar betimlemelerin hemen arkasından yapılmıştır.

4.1. STK'lerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

STK'lerin demografik özellikleri olarak amaçları, hedef kitleleri, kurucuları, buldukları il ve ilçeleri, çalışan sayıları, çalışma alanı ve konuları, şubelerinin olup olmadığı, varsa kaç şubesi bulunduğu soruları ile ilgili olarak ortaya çıkan anket sorularının çözüm ve yorumları yapılmıştır.

STK'lerin Amaçlarına İlişkin Bulgular.- STK'lerin amaçlarına ilişkin bulgular, anketin 2. sorusunda düzenlenmiştir. Ankete cevap veren STK'lerin amaçlarında bir gruplama yapmak çok güçtür. Sivil toplum literatüründe de STK'ların amaçları ile ilgili bir genellemeye gitmenin zorluğu konusuna sık sık değinilmektedir. Örneğin Tosun (2003: 244)'un Çizelge 3'te yaptığı amaç ve yönelimlerine göre yaptığı sınıflama, yardım/hayırseverlik yönelimli, hizmet

yönelimli, katılıma yönelik, toplumu güçlendirmeye yönelik STK'ler olmak üzere dört grupta genellemiştir. Bu genellemelerde her ne kadar amaçları ile ilgili olarak belli sınırlar çizilmeye çalışılsa da STK'ler yaptıkları faaliyetlere göre çoğu zaman amaçları yukarıda yapılan dört tür sınıflamanın tamamını kapsayan faaliyetler yapan kuruluşlarda da bulunmaktadır. Bu çalışmada da Tosun'un yaptığı sınıflama temel alınarak ankete cevap veren STK'lerin amaçları sınıflandırılmıştır. Çizelge 9'a bakıldığında STK'lerin amaçları bakımından ilk sırayı eğitim, ikinci sırayı üye çıkarlarını koruma, üçüncü sırayı; kültür, sanat, çevre, sağlık, dördüncü sırayı ise; hizmet sektörü, demokrasi, toplum yararına çalışma, yardım-dayanışma konularının aldığı görülmektedir. Son sırada ise, spor, kalite-rekabet, insan hakları ve barış konuları yer almaktadır.

Çizelge 9. STK'lerin Amaçları

Amaç	STK Sayısı
Eğitim	7
Kültür	3
Sanat	3
Çevre	3
Sağlık	3
Spor	1
Kalite-Rekabet	1
Hizmet sektörü	2
Üye çıkarlarını koruma	4
Demokrasi	2
Toplum yararına çalışma	2
Yardım-dayanışma	2
İnsan Hakları-Barış	1
Toplam	34

Hedef Kitlelerine İlişkin Bulgular.- STK'lerin hedef kitlelerine ilişkin bulgular, anketin 3. sorusunda düzenlenmiştir. Anketin bu sorusunda da, hedef kitleleri STK'lerin amaçlarına paralel olarak çok çeşitlilik göstermektedir. Kimi STK'ler tek bir konuya ve hedef kitlesine odaklanıp faaliyetlerde bulunurken kimi STK'ler ise, toplumun genelini hedef kitlesi olarak belirlemişlerdir. Aşağıdaki çizelgede dikkat çekici olan, hedef kitlesini tüm toplum olarak alan STK'lerin çoğunlukta olmasıdır. Çizelge 10'a bakıldığında, özel sektörden yetişkinler, sanatçılar, sporcular, kamu kurumları, STK'ler ve hatta bebeklere kadar varan toplumu oluşturan çeşitli kesimlerin hedef kitlesi olarak alındığı ilk göze çarpan nokta olarak görülmektedir.

Çizelge 10. STK'lerin Hedef Kitlesi

Hedef Kitle	STK Sayısı
Müziğe gönül verenler	1
İlköğretim çağı çocukları	3
Özürllüler	2
Öğrenciler	2
Sanayici ve İşadamları	3
Tüm toplum	8
Yöneticiler	1
Kurum ve kuruluşlar (kamu-özel-STK)	2
Sadece o STK'nin üyeleri	3
Sanatçılar	2
Yoksul ve yardıma muhtaç kesim	2
Sporcular	2
Gençler	1
Hizmet sektörü çalışanları	1
Toplam	33

Ayrıca hedef kitesinin birden fazla belirtildiğinden dolayı, toplam satırının 33 olarak çıkması, belirtilecek bir diğer husustur.

Kurucularına İlişkin Bulgular.- STK'lerin kurucularına ilişkin bulgular, anketin 4. sorusunda düzenlenmiştir. Kurucu veya kurucular konusunda da çeşitlilik görülmüştür. Kurucular olarak, özel sektör şirketlerinin başkanları, o mesleğe ait önemli şahıslar, ünlüler, siyasetçiler, devlet, profesörler, akademisyenler, o camianın saygıdeğer kişileri gibi bir kişi tarafından ya da belli sayıdaki insanların toplanarak kurdukları belirlenmiştir. Burada ankete cevap veren kuruluşların kurucularının, eğitim ve ekonomik düzeyi yüksek olan grup veya şahıslar tarafından kurulmuş olmaları dikkat çekici bir nokta olarak düşünülmektedir. Bunun sebebi olarak, Gönel'in de belirttiği gibi (1998: 3-5), 1970 sonrasında toplumsal ve ekonomik hayattaki dönüşümler sonucunda derneklerin toplumsal tabanı içinde genç, eğitilmiş ve maddi geliri görece yüksek tabakaların ağırlığının günümüze kadar artmış olması ile böyle bir görünümün oluşmasına ön ayak olduğunu söylemek mümkündür.

Çizelge 11. STK'lerin Buldukları İller

İLLER	f	%
Ankara	8	28.6
İstanbul	18	64.3
İzmir	1	3.6
Adana	1	3.6
Toplam	28	100.0

STK'lerin Buldukları İllere İlişkin Bulgular.- STK'lerin buldukları illere ilişkin bulgular, anketin 5. sorusunda düzenlenmiştir. Ankete cevap veren 18 STK, toplam içinde yüzde 64,3 ile İstanbul bulunanlar oluşturmaktadır. İkinci sırayı ise 8 STK, genel toplam içinde yüzde 28,6 ile Ankara almaktadır. Üçüncü sırayı ise 1'er STK ve yüzde 3,6 oranı ile İzmir ve Adana paylaşmaktadır. Literatürde de, STK'ların en fazla bulunduğu şehir İstanbul'dur. Ankara, İzmir, Bursa ve Adana sıra ile 2., 3., 4., ve 5.'dir. Bu şehirler aynı zamanda Türkiye'nin ilk 5 büyük şehri olup nüfus bakımından genel toplam nüfus ile karşılaştırıldığında bu 5 şehrin toplam 25 milyona varan nüfusu ile Türkiye'nin 3'te 1'ini oluşturmaktadır. Ekonomik ve kültürel merkezleri olan bu şehirlerde STK faaliyetlerin çok olması, eğitim ve maddi yönden yüksek düzeyde olan insanların fazlalığı yüzünden doğal olduğu düşünülmektedir. Zaten STK'lerin gelişmesi, ancak belli bir sosyo-ekonomik düzeye ulaşmış grupların var olması ile meydana gelir.

Çalışan Sayısına İlişkin Bulgular.- STK'lerin çalışan sayısına ilişkin bulgular, anketin 6. sorusunda düzenlenmiştir.

Çizelge 12. Çalışan sayısı

Sayı	f	%
Hiç	2	7.1
1 ile 50 arası	17	60.7
51 ile 100 arası	2	7.1
101 ile 150 arası	6	21.4
151 ve üstü	1	3.6
Toplam	28	100.0

Ankete cevap veren STK'lerin 17'si yüzde 60,7'lik oran ile 1 ile 50 kişi arasında çalışanı olduğunu belirtmiştir. Çalışan sayısı konusunda ikinci sırada, 101 ile 150 arasında personel çalıştıran STK'ler gelmektedir. STK'lerin 6'sı yüzde 21,4 oran ile 101 ile 500 arasında eleman çalıştırmaktadır. Yine 2 tanesi ise, yüzde 7,1 oran ile 51 ile 100 kişi arasında çalışanı vardır. 1 tanesini ise 500'ün üzerinde çalışanı bulunmaktadır. Bu STK da 2006 kişilik çalışan sayısı ile Türkiye Kızılay Derneği'dir. Ankete cevap veren STK'lerin 2 si hiç çalışanın olmadığını, işlerin gönüllüler ve üyeler tarafından yapıldığını belirtmişlerdir. Bu göstergelere bakarak artık Türkiye'deki STK'lerin de artık Amerika ve gelişmiş Avrupa ülkelerinde olduğu gibi önemli bir istihdam kapısı haline gelmeye başladıkları söylenebilir.

Çalışma Alanı ve Konularına İlişkin Bulgular.- STK'lerin çalışma alanı ve konularına ilişkin bulgular, anketin 7. sorusunda düzenlenmiştir. Çalışma alanları ve konuları da amaç ve hedef kitlelerine göre çok fazla değişiklik ve çeşitlilik göstermektedir. Anketi cevaplayan STK'ler arasında sadece bir çalışma alanında faaliyet gösteren STK'ler bulunduğu gibi; birden fazla alanda ve konuda aynı anda faaliyet göstermeye çalışan STK'ler olduğu anlaşılmıştır. Çizelge 13'teki cevaplara bakıldığında çevre ve sorunları, eğitim, ekonomi, insan hakları ve demokrasi, spor, sanat, müzik, sağlık alanları gibi çok çeşitli alanlarda faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Bu çalışma konularında ilk sırayı eğitimin aldığı bariz bir şekilde göze çarpmaktadır. Çevre ve sorunları, insan hakları ve demokrasi, kültür ve sağlık konuları çalışma konuları bakımından ikinci sırada yer almaktadır. Sanat, spor, özürllüler, çalışanlar, o STK'ye mensup üyeler ile ilgili konularda

üçüncü sırada; kadın, ekonomi, yönetim, kamu-özel kuruluşlar-STK'ler ile ilgili konular da son sıradaki STK'lerin çalışma konuları arasında olduğu ankete verilen cevaplar sonucunda ortaya çıkan bulgulardır.

Çizelge 13. STK'lerin Çalışma Konuları

Çalışma Konuları	STK Sayısı
Eğitim	8
Özürllülerle ilgili her türlü konu	2
Çevre ve sorunları	3
İnsan hakları ve demokrasi	3
O STK'nın üyeleri ile ilgili konular	2
Yönetim	1
Kültür	3
Sanat	2
Spor	2
Sağlık	3
Kadın	1
Ekonomi	1
Çalışanlar-sanayi siteleri	2
Kamu-özel kuruluşlar-STK'ler	1
Toplam	34

Şubelere İlişkin Bulgular.- STK'lerin şubelerine ilişkin bulgular, anketin

8. sorusunda düzenlenmiştir. Bulgular çizelge 14'te verilmiştir.

Çizelge 14. Şubeler

Durum	f	%
Var	12	42.9
Yok	16	57.1
Toplam	28	100.0

Başka şubeleriniz var mı sorusunda ise, yok diyen 16 (yüzde 57,1) iken var diyen STK sayısı 12 (yüzde 42,9)'dur. Şubesi olan STK'lerin olmayanlara göre daha yaygın bir etkinlik alanına sahip olduğu ve hedef kitlesi kapsamlarının Türkiye genelinde olduğunu söylenebilir.

Şube Sayılarına İlişkin Bulgular.- STK'lerin şubelerine ilişkin bulgular, anketin 9. sorusunda düzenlenmiştir. Şube sayılarına ilişkin bulgular çizelge 15'te verilmiştir.

Çizelge 15. Şube sayıları

Sayı	f	%
1 ile 25 arası	8	28.6
26 ve üstü	3	10.7
Yok	17	60.7
Toplam	28	100.0

Şube sayılarına baktığımızda ise, 8 STK'nın 1 ile 25 arasında yüzde 28,6 oranında şubelerinin bulunduğunu, 3 STK'nın da 500'ün üzerinde yüzde 10,7 oranında şube sayısına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu STK'ler ise 579 şube

sayısı ile Türkiye Kızılay Derneği, 555 şube ile Tema Vakfı, 3595 şube ile Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu'dur.

4.2. Kamu Kurumları ile İlişkilerine Dair Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde, STK'lerin ilişki içinde buldukları kamu kurumları, ilişki içinde buldukları kamu kurumları ile olan ilişki türleri (iletişim desteği, bürokratik destek, parasal katkı, işgücü desteği, teknik katkı, ortak çalışma ve diğer) şeklinde toplam yedi sorunun çözümlenmesi ve yorumu yapılmıştır. Bu alt amaçta STK'lerin kamu kurumları ile ilişkilerinin nasıl olduğu sorgulanmıştır.

İlişki İçinde Buldukları Kamu Kurumlarına İlişkin Bulgular.-

Anketin bu konuyu ele alan 10. sorusundaki amaç, bu araştırmanın da amaçlarından birisi olan STK'lerin kamu kurumları ile ilişkisi olup olmadığını, özellikle MEB ve bu bakanlığa bağlı kurumlar ile üniversiteler gibi kurumlarla ilişkilerini ortaya çıkarmaktır. Anketteki bu soruda hemen hemen Türkiye'nin kamu kurumlarının tamamının isimleri ortaya çıkmıştır. Amaca uygun olarak anketi cevaplayan STK'ların ne kadarının eğitim kurumları ile ilişkisinin olduğunu ortaya çıkarmak için cevapları "MEB ile bağlı kurumlar", "Üniversiteler ve MEB" ve "Diğer kamu kurumları" şeklinde üç gruba ayırıp bunları aşağıdaki tabloda sonuçları verilmiştir. Bu tabloya baktığımızda, MEB ile bağlı diğer kurumlarla yüzde 42,9'luk oranda 12 tane STK; MEB ve Üniversiteler ile ilişkide bulunan yüzde 25,0'lik oran ile 7 tane STK; MEB ile hiçbir ilişkisi olmayan sadece diğer kamu kurumları ile ilişkisi olan yüzde 25,0 oranı ile 7 tane STK vardır. 2 STK anketin bu sorusuna bir cevap

yazmamışlar sadece gönderdikleri anket mesajında kamu kurumları ile hiçbir ilişkilerinin olmadığını belirtmişlerdir. MEB ve bağlı kurumlar ile MEB ve Üniversitelerin yüzde oranlarını topladığımızda yüzde 67,9'luk oran ile 19 STK'nin eğitim kurumları ile ilişkilerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu da ankete katılan STK'lerin eğitim konusunu yarısından fazlasının önemli bularak eğitimin gelişmesi için çalıştıkları ve faaliyet gösterdiklerini söyleyebiliriz. Ancak bu iki kamu kurumunun dışında cevap vermelerinin yanında çalışma alanı ve faaliyetleri ile ilgili olarak diğer pek çok kamu kurumu ile ilişki içinde buldukları verdikleri cevaplarda belirtmişlerdir.

Çizelge 16. Kamu Kurumları ile İlişkiler

Kurumlar	f	%
MEB ile bağlı diğer kurumlar	12	42.9
Üniversiteler ve MEB	7	25.0
Diğer kamu kurum	7	25.0
Cevapsız	2	7.1
Toplam	28	100.0

Bu alt amaç ile ilgili olarak özellikle bu son beş yıllık dönem içinde kamu kurumları ile STK'ler arasında her geçen gün artan bir ilişki atmosferinin oluştuğu söylenebilir. İlişkilerin artmasındaki temel nedenler olarak, küreselleşmenin getirdiği değişim rüzgarından Türkiye'nin de oldukça etkilenmesi, 2002 yılında yapılan Dernek Yasasında Türkiye'de kurulan dernekler ile yurt dışında kurulan derneklerin de Türkiye'deki faaliyetlerini kolaylaştırıcı hükümler getirilmiş olması, Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğinde STK'lerin aktif faaliyet göstererek Türkiye'nin

üyelik yolunda ilerlemesine olumlu katkılarda bulunması, STK'lerin gücünün farkına varılması ve STK'lerin güçlerinden faydalanılmak istenmesi gibi sebepler söylenilebilir. Ancak kamu kurumları (devlet) ile STK'ler arasında her ne kadar ilişkilerde bir artış olsada geçmişten gelen ve hala devam eden bir güvensizlik ortamı da bulunmaktadır. Anketten çıkan sonuçlarda da STK'ler kendi amaçlarını gerçekleştirmek, hedef kitlelerine ulaşmak ve çalışma alanlarında faaliyet gösterebilmek için devletin hemen hemen her kurumu ile ilişki içinde oldukları ortaya çıkmıştır.

Kamu Kurumları ile Olan İlişkilerinin Türlerine İlişkin Bulgular

Bu soru altında iletişim desteği, bürokratik destek, parasal destek, işgücü desteği, teknik destek ve ortak çalışma ve işbirlikler sorularına verilen cevapların çözümleri ve yorumları bulunmaktadır.

İletişim Desteğine İlişkin Bulgular.- Anketin 12. sorusu bu konuyu ele almaktadır. Ankete cevap veren STK'lerden 5'er tanesi yüzde 17,9 oranında iletişim desteğini orta ve çok düzeyde; 7 tanesi ise yüzde 25,0 oranında az ve 3'ü yüzde 10,7 oranı ile yüksek düzeyde; geriye kalan 8 STK ise hiç seçeneğini işaretlemişlerdir. İletişim desteği hem STK'den kamu kurumlarına hem de tersi bir destek olarak, bir başka ifadeyle karşılıklı iletişim desteği olarak anlaşılmalıdır. Aynı karşılıklılık, diğer tüm destekler içinde düşünülmüştür. Bu sonuçlara bakarak STK'lerin kamu kurum ve kuruluşları ile az düzeyde ($\bar{x}=2,57$) iletişim desteği

içinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu, STK'lerin kamu kuruluşları ile yeterli iletişim desteği içinde olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 17. İletişim Desteği

Derece	f	%	S	$\bar{x}$
Hiç	8	28.6	1.37	2.57
Az	7	25.0		
Orta	5	17.9		
Çok	5	17.9		
Pek çok	3	10.7		
Toplam	28	100.0		

Bürokratik Desteğe İlişkin Bulgular :- Bürokratik destek konusunda bulgular anketin 13. sorusundan elde edilmiştir. Bu sorudaki destek de bir önceki soruda olduğu gibi karşılıklı olarak algılanmalıdır. Ankete verilen cevaplarda 10 STK yüzde 35,7'lik oran ile kamu kurum ve kuruluşları ile hiç bürokratik destek ilişkisi içinde olmadıklarını; 9 STK yüzde 32,1'lik oran ile az, 4'ü yüzde 14,3'lük oran ile orta düzeyde; 2'si yüzde 7,1'lik oranda çok ve 3 STK de yüzde 10,7'lik oranla pek çok düzeyde bürokratik destek ilişkisi içinde olduklarını belirtmişlerdir. STK'lerin kamu kuruluşları ile bürokratik destek ilişkisi ise, az ($\bar{x}=2,25$) derecede bulunmuştur.

Çizelge 18. Bürokratik Destek

Derece	f	%	S	$\bar{x}$
Hiç	10	35.7	1.32	2.25
Az	9	32.1		
Orta	4	14.3		
Çok	2	7.1		
Pek çok	3	10.7		
Toplam	28	100.0		

Parasal Katkıya İlişkin Bulgular.- Parasal katkıya ilişkin bulgular anketin 14. sorusundan elde edilmiştir. Kamu kurumlarına parasal katkı konusunda, STK'lerden 1'i yüzde 3,6 oranında çok; 3'ü yüzde 10,7 oranında orta; 4'ü yine yüzde 14,3 oranında az düzeyde parasal destek verdiklerini; kalan 20 STK yüzde 71,4'lük oran ile hiç parasal katkı yapmadıklarını belirtmişlerdir. STK'ların kamu kuruluşlarına parasal katkısı, genel olarak hiç ($\bar{x}=1,46$) düzeyinde olduğu ifade edilmiştir.

Çizelge 19. Parasal Katkı

Derece	f	%	S	$\bar{x}$
Hiç	20	71.4	0.83	1.46
Az	4	14.3		
Orta	3	10.7		
Çok	1	3.6		
Toplam	28	100.0		

İşgücü Desteğine İlişkin Bulgular.- Bu konudaki bulgular da 15. soru ile elde edilmiştir. Kamu kurumlarına işgücü desteği veren STK'lerden 1'i yüzde 3,6

oranında pek çok; 2'si yüzde 7,1 oranında çok; 8'i yüzde 28,6 oranında orta; 4'ü yüzde 14,3 oranında az düzeyde işgücü desteği verdiklerini; geri kalan 13 STK ise, yüzde 46,4 oranında hiç işgücü desteği vermediklerini belirtmişlerdir. İşgücü desteği veren STK'ler bu desteği az ($\bar{X}=2.07$) düzeyde verdiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 20. İşgücü Desteği

Derece	f	%	S	$\bar{X}$
Hiç	13	46.4	1.18	2.07
Az	4	14.3		
Orta	8	28.6		
Çok	2	7.1		
Pek çok	1	3.6		
Toplam	28	100.0		

Teknik Katkıya İlişkin Bulgular.- Kamu kurumlarına teknik katkı verme, 16. soruda incelenen bir konudur. Teknik katkı kapsamına, hukuki bilgilendirme, stk çalışan eğitimi, problemin çözümünü üretme, yardımlaşma, dayanışma vb. hususlar girmektedir. Bu soruda STK'ler 1'i yüzde 3,6 oranında pek çok; 7'si yüzde 25,0 oranında çok; 7'si yüzde 25,0 oranında orta; 5'i yüzde 17,9 oranında az düzeyde teknik katkı verdiklerini; geri kalan 8 STK ise, yüzde 28,6 oranında hiç teknik katkı vermediklerini belirtmişlerdir. Teknik katkı veren STK'ler orta ($\bar{X}=2,57$) düzeyde teknik katkı verdikleri görülmüştür.

Çizelge 21. Teknik Destek

Derece	f	%	S	$\bar{x}$
Hiç	8	28.6	1.25	2.57
Az	5	17.9		
Orta	7	25.0		
Çok	7	25.0		
Pek çok	1	3.6		
Toplam	28	100.0		

Ortak Çalışmaya İlişkin Bulgular.- Kamu kurumları ile ortak çalışma yapan STK'lerden 4' ü yüzde 14,3 oranında pek çok; 6'sı yüzde 21,4 oranında çok; 12'si yüzde 42,9 oranında orta; 3'ü yüzde 10,7 oranında az düzeyde ortak çalışma yaptıklarını; geri kalan 3 STK ise, yüzde 10,7 oranında hiç ortak çalışma yapmadıklarını belirtmişlerdir. STK'lerin toplam olarak orta ($\bar{x}=3,17$) düzeyde ortak çalışma yaptıkları ortaya çıkmıştır.

Çizelge 22. Ortak Çalışma ve İşbirlikler

Derece	f	%	S	$\bar{x}$
Hiç	3	10.7	1.15	3.17
Az	3	10.7		
Orta	12	42.9		
Çok	6	21.4		
Pek çok	4	14.3		
Toplam	28	100.0		

STK'ler kamu kurumları ile ne türde bir ilişkide buldukları sorgulanmıştır. İlişki türü bakımından genel olarak baskı oluşturma, ortak çalışma-işbirliği ve kamu kurumlarından yardım alma şeklinde üç şekildedir. Bu alt amaç ile ilgili olarak anketten elde edilen bulgularda STK'lerin kamu kurumlarından yardım alma ve katkıda bulunma şeklinde iki tür ilişki içinde oldukları ortaya çıkmıştır. Ankette 12. ve 17. arasındaki altı soruya verilen cevaplarda STK'ler kamu kurumlarından aldıkları destek olarak; iletişim desteği (genel toplamda yüzde 71,5'lik oranda, az düzeyde ($\bar{x}=2,57$) (Çizelge 17), bürokratik destek (genel olarak aldıkları destek yüzde 64,2 oranında az ($\bar{x}=2,25$) derecede) (Çizelge 18), parasal destek (genel toplamda yüzde 28,6 oranda hiç ($\bar{x}=1,46$) düzeyinde) (Çizelge 19), işgücü desteği (toplam olarak yüzde 53,6 oranında az ($\bar{x}=2,07$) düzeyde) (Çizelge 20), teknik destek (toplam olarak yüzde 71,5 oranında orta ($\bar{x}=2,57$) düzeyde) (Çizelge 21) ve ortak çalışma ve işbirlikler (toplam olarak yüzde 89,3 oranında orta ($\bar{x}=3,17$) düzeyde) (Çizelge 22) olmak üzere altı türde gerçekleşmektedir. Katkılar konusunda ise, anketin amacı doğrultusunda sorulan eğitime yaptıkları katkılar (Anketin 2. bölümü 20 ile 41. inci sorular arası) olduğu gibi başka diğer sektörlerle de pek çok katkıda bulunduğu görülmektedir.

4.3. STK ile Eğitim Kurumları Arasındaki İlişki Hakkında Bulgu ve Yorumlar

Bu alt amaçta ise, STK'lerin eğitim kurumları ile ilişkilerinin nasıl olduğu sorgulanmıştır. Anketin 10. sorusunda, (Çizelge 16) STK'lerin MEB ile bağlı diğer kurumlarla yüzde 42,9'luk oranda 12 STK; MEB ve Üniversiteler ile ilişkide

bulunan yüzde 25,0'lik oran ile 7 tane STK; toplamda yüzde 65'lik yüksek bir oranda ilişki içinde oldukları bulunmuştur. Türkiye'de eğitim alanında çalışan 5287 dernek, 1969 vakıf, 15.583 okul derneği, az sayıda sendika, okul öncesi eğitimden başlayarak örgün eğitim, yaygın eğitim ve yaşam boyu eğitim alanında faaliyetlerini arttırarak etkinlik göstermektedir. Bu çalışmada eğitim alanında çalışan STK'lerin zaman kısıtlılığı, finansal kısıtlılıklar ve STK'lere ulaşma zorluklarından dolayı ancak belli bir kısmına ulaşılabilmiştir. STK'lerin eğitim kurumları ile ilişkilerini ve eğitime katkılarını tam olarak belirlemek için bu STK'lerin tamamına ulaşılabilen daha kapsamlı bir çalışma yapılması gerekmektedir.

4.4. STK'ların Eğitime Yaptıkları Katkılara İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Anketin bu bölümünde STK'lerin eğitimle ilgili yaptıkları katkılar sorularak; yapılan okul sayısı, tamir edilen okul sayısı, ek bina yapım sayısı, nakit yardımlar, mal bağışı yardımları, kurslara katılanların sayısı, yapılan kurs sayısı, yapılan yurt sayısı, yurt içi ve dışı eğitim bursu verme sayıları, eğitim projesi hazırlama ve proje işbirlikleri sayısı, eğitim programı hazırlama sayısı, toplum ve kültür merkezi kurma sayısı, gezici öğrenim birimleri oluşturma sayısı, örgün eğitime tamamlayıcı destek sayısı, yetişkinlere yönelik eğitim programlarının sayısı, eğitim amaçlı çocuk kulüpleri/merkezleri sayısı, eğitim-oyun parkları sayısı, eğitim amaçlı yaz kış okulları sayısı, spor salonları sayısı, kitaplık sayısı, eğitim amaçlı gezi sayısı soruları verilen cevapların "bu sene" ve "daha önceki seneler" şeklinde çözümleri ve yorumları yapılmıştır.

Yapılan Okul Sayısına İlişkin Bulgular.- Bu sene yapılan okul sayısına bakıldığında sadece 3 STK yüzde 10,7 oranında 1 ile 10 arasında okul yaptıkları şeklinde cevaplarken; 25'i yüzde 89,3 oranında hiç okul yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 23. Yapılan Okul Sayısı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	25	89,3	25	89,3
1 ile 10 arası	3	10,7	3	10,7
Toplam	28	100.00	28	100.0

Daha önceki senelerde yapılan okul sayısına bakıldığında ankete cevap veren STK'ler arasında 3 tanesi yüzde 10,7'lik oran ile 1 ile 10 okul arasında katkıda bulduklarını geriye kalan 25 STK'nın yüzde 90,5 oranında hiç okul yaptırmadığı şeklinde bir sonuç ortaya çıkmıştır. Genel olarak yaklaşık yüzde 11'lik oran ile okul yapma sayısının çok düşük olduğu söylenilebilir.

Tamir Edilen Okul Sayısına İlişkin Bulgular (21. soru).- Bu sene tamir edilen okul sayısında anketi cevaplayan STK'ler içerisinde 5'i yüzde 17,9'luk oran ile 1 ile 10 arasında okul tamiri yaptırdıkları; geri kalan yüzde 82,1'lik oranındaki 23 STK'nın bu konuda hiçbir faaliyetinin olmadığı cevaplardan ortaya çıkmıştır. Katkıda bulunan STK'lerin oranının çok düşük olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Çizelge 24. Tamir Edilen Okul Sayısı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	23	82,1	24	85,8
1 ile 10 arası	5	17,9	2	7,1
11 ve üstü	-	-	2	7,1
Toplam	28	100,00	28	100,0

Daha önceki senelerde tamir edilen okul sayısı bu seneye göre biraz daha az olup cevap veren STK'ler içinden 2 tanesi, yüzde 7,1'lik oranda 1 ile 10 arasında; 2 tanesi yüzde 7,1'lik oranda 11 ve üstü sayıda okul tamir ettikleri şeklinde cevap verirken geriye kalan 24 STK ise (yüzde 85,7'lik bir oranda), bu konuda hiç bir çalışma yapmadıkları şeklinde cevaplamışlardır. Bu sene ve daha önceki senelerde okul tamir etme şeklinde katkı yapan STK'lerin oranı yaklaşık yüzde 12-15 arasında değişmektedir. Bu katkının düşük olduğunu söylemek pek yanlış olmaz.

Ek Bina Yapımına İlişkin Bulgular (22. soru).- Ek bina yapımı sorusuna cevap veren STK'lerden sadece 2'si yüzde 7,1'lik oranda 1 ile 10 arasında ek bina yaptırdıkları, diğer 26 STK'nin (yüzde 92,9 oranında) bu konuda hiç bir faaliyette bulunmadığı anket cevapları sonucunda ortaya çıkmıştır.

Çizelge 25. Ek Bina Yapımı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	26	92,9	24	85,7
1 ile 10 arası	2	7,1	4	14,3
Toplam	28	100,00	28	100,0

Daha önceki senelerdeki ek bina yapımına cevap veren STK'lerden sadece 4'ü yüzde 14,3'lük oranda 1 ile 10 arasındaki sayıda ek bina yaptırdıkları, 24 STK'nin ise hiçbir faaliyetinin olmadığı anket sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu sene ve daha önceki senelerin oranına baktığımız zaman yüzde 7 ile yüzde 14 gibi oranlar karşımıza çıkmaktadır. Bu oranın da yukarıdaki iki soruda olduğu gibi düşük olduğu düşünülmektedir.

Nakit Yardımlara İlişkin Bulgular.- Nakit yardımlar sorusunun bu sene kısmına cevap veren STK'lerden 1'i yüzde 3,6 oranında 50 bin ile 100 bin YTL arası katkı yaptıklarını; 3'ü %10,7 oranında 100 bin YTL ve üstünde nakit yardımlarda bulduklarını belirtirken, 24 STK yüzde 85,7'lik oran ile hiç nakit yardımda bulunmadıkları belirtmişlerdir.

Daha önceki seneler kısmına cevap veren STK'lerden sadece 3'ü yüzde 10,7'lik oran ile 100 bin YTL ve üstünde nakit yardım yaptıkları belirtmiş, 25 STK ise yüzde 89,3'lük oran ile hiç nakit yardım yapmadıklarını belirtmişlerdir. Bu soruda yaklaşık yüzde 11 ile 14 oranda düşük denilebilecek bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Çizelge 26. Nakit Yardımlar

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	F	%	f	%
Hiç	24	85,7	25	89,3
50 bin ile 100 bin YTL arası	1	3,6	-	-
100 bin YTL ve üstü	3	10,7	3	10,7
Toplam	28	100,00	28	100,0

Mal Bağışı Yardımlarına İlişkin Bulgular (24. soru).- Mal bağışı yardımları sorusunun bu sene kısmına cevap veren STK'lerden sadece 1'i yüzde 3,6 oranında 100 bin YTL ve üstünde mal bağışı yardımında buldukları şeklinde cevaplarırken, 27 STK yüzde 96,4'lük oran ile hiç mal bağışı yardımında bulunmadıkları şeklinde cevaplamışlardır.

Çizelge 27. Mal Bağışı Yardımları

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	27	96,4	27	96,4
100 bin YTL ve üstü	1	3,6	1	3,6
Toplam	28	100,00	28	100,0

Mal bağışı yardımları sorusunun daha önceki seneler kısmına cevap veren STK'lerden sadece 1'i yüzde 3,6 oranında 100 bin YTL ve üstünde mal bağışı yardımında buldukları şeklinde cevaplarırken, 27 STK yüzde 96,4'lük oran ile hiç mal bağışı yardımında bulunmadıkları şeklinde cevaplamışlardır. Genel olarak mal

bağışı yardımı yapan STK'lerin oranı yüzde 3,6 düzeyindedir. Bu oran mal bağışı yardımlarının çok düşük olduğunu göstermektedir.

Kurslara Katılan Sayısına İlişkin Bulgular (25. soru).- Kurslara katılan sayısının bu seneki kısmına cevap veren STK'lerden 3'ü yüzde 10,7 oranında 5001 ve üstündeki kişinin; kurslara katıldığı şeklinde cevaplamışlardır. 5001 ve üstü şeklinde cevap veren STK'ler, 50.000 kişi ile Anne Çocuk Eğitim Vakfı, 6500 kişi ile Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi ve 10.907 kişi sayısı ile Türkiye Kızılay Derneği'dir. 1'i yüzde 3,6'lık oran ile 501 ile 5000 bin arasında kişinin; 2'si yüzde 7,1'lik oranda 1 ile 500 arasındaki kişinin kurslara katıldığı şeklinde; 22 STK ise yüzde 78,6'lık oranda hiç bir katılım olmadığı şeklinde cevaplamışlardır.

Çizelge 28. Kurslara Katılan Sayısı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	F	%	F	%
Hiç	22	78,6	22	78,6
1 ile 500 arası	2	7,1	2	7,1
501 ile 1 000 arası	1	3,6	-	-
1 001 ve üstü	3	10,7	4	14,3
Toplam	28	100,00	28	100,0

Daha önceki seneler kısmına cevap veren STK'lerden 4'ü yüzde 14,3 oranında 5001 ve üstündeki kişinin; 2'si yüzde 7,1 oranında 1 ile 500 arasındaki kişinin daha önceki senelerdeki kurslara katıldıklarını belirtmişlerdir. 1 001 ve üstü şeklinde cevap veren STK'ler, 300.000 kişi ile Anne Çocuk Eğitim Vakfı, 7200 kişi ile Türk Eğitim Derneği, 19.560 kişi sayısı ile Türkiye Kızılay Derneği ve

3.067.490 kişi ile Tema Vakfı'dır. Bu sayılar, incelenen STK'lerin bazılarının dışında kurs dzenleme aısından fazla etkin olmadıkları şeklinde değerlendirilebilir.

Dzenlenen Kurs Sayısına İlişkin Bulgular.- Dzenlenen kurs sayısı sorusunun bu seneki kısmına cevap veren STK'lerden 1'i yzde 3,6 oranında 101 ve üstünde; 5'i yzde 17,9 oranında 1 ile 50 arasında, geriye kalan 22 STK yzde 78,6 oranında hiç şeklinde anketi cevaplandırmışlardır.

Çizelge 29. Dzenlenen Kurs Sayısı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	22	78,6	22	78,6
1 ile 50 arası	5	17,9	4	14,3
51 ile 100 arası	-	-	1	3,6
101 ve üstü	1	3,6	1	3,6
Toplam	28	100,00	28	100,0

Daha önceki seneler bölümünü cevaplayan STK'lerden 1'i yzde 3,6 oranında 101 ve üstü; 1'i yzde 3,6 oranında 51 ile 100 arası; 4'ü yzde 14,3 oranında 1 ile 50 arasındaki sayıda kurs dzenledikleri, 22 STK (yzde 78,6 oranındaki) ise, hiç şeklinde cevaplama yapmışlardır.

Yapılan Yurt Sayısına İlişkin Bulgular (27. soru).- Bu sene yapılan yurt sayısını bölümünü cevaplayan STK'den sadece 1'i yzde 3,6 oranında 1 ile 10

arasındaki sayıda yurt yaptırdığı şeklinde cevaplarırken, 20 STK yüzde 96,4 oranında ise bu soruyu hiç şeklinde cevaplandırmışlardır.

Çizelge 30. Yapılan Yurt Sayısı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	27	96,4	24	85,7
1 ile 10 arası	1	3,6	4	14,3
Toplam	28	100,00	28	100,0

Daha önceki seneler kısmını cevaplayan STK'lerden 4'ü yüzde 14,3 oranında 1 ile 10 arasındaki, geri kalan 24 STK yüzde 85,7 hiç şeklinde cevaplamışlardır. Genel olarak düşük denilebilecek bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Yurtiçi Eğitim Bursu Vermeye İlişkin Bulgular (28. soru).- Yurtiçi eğitim bursu verme sorusunun bu sene kısmını cevaplayan STK'lerden 2'si yüzde 7,1 oranında 5001 ve üstünde; 1'i yüzde 3,6 oranında 501 ile 1000 arasında, 2'si yüzde 7,1 oranında 1 ile 500 arasında yurtiçi eğitim bursu verdikleri şeklinde cevaplandırırken, 23 STK yüzde 82,1 ise, hiç diye cevaplandırmıştır. 1001 ve üstü yurt içi burs veren STK'ler 7006 kişi ile Türkiye Kızılay Derneği ve 7300 kişi ile Türk Eğitim Derneği'dir.

Çizelge 31. Yurtiçi Eğitim Bursu Verme

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	23	82,1	21	75,0
1 ile 500 arası	2	7,1	2	7,1
501 ile 1 000 arası	1	3,6	1	3,6
1 001 ve üstü	2	7,1	1	3,6
Toplam	28	100,00	28	100,0

Bu sorunun daha önceki seneler kısmını cevaplayan STK'lerden 1'i yüzde 10,7 oranında 5001 ve üstünde; 1'i yüzde 3,6 oranında 1001 ve 5000 arasında; 1'i yüzde 3,6 oranında 501 ile 1000 arasında; 2'si yüzde 7,1 oranında 1 ile 500 arasındaki kişi sayısına yurtiçi eğitim bursu verdikleri şeklinde cevaplarırken, 21 STK yüzde 75,0 oranında ise, bu soruyu hiç diye cevaplandırmışlardır. 1001 ve üstü yurt içi burs veren STK'ler 22.000 kişi ile Türkiye Kızılay Derneği, 30.000 kişi ile Hacı Ömer Sabancı Vakfı ve 135.436 kişi ile Türk Eğitim Vakfı'dır.

Yurtdışı Burs Vermeye İlişkin Bulgular.- Yurtdışı eğitim bursu verme sorusunun bu sene kısmını cevaplayan STK'lerden 1'i yüzde 3,6'lık oranda 101 ile 500 arası; 1'i yüzde 3,6 oranında 1 ile 50 arasındaki kişiye yurtdışı eğitim bursu verdikleri biçimde cevaplarırken, geriye kalan 26 STK (yüzde 92,9) ise bu bölümü hiç şeklinde cevaplandırmışlardır.

Çizelge 32. Yurtdışı Burs Verme

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	26	92,9	25	89,3
1 ile 50 arası	1	3,6	1	3,6
51 ile 100 arası	-	-	1	3,6
101 ile 150 arası	1	3,6	-	-
151 ve üstü	-	-	1	3,6
Toplam	28	100,00	28	100,0

Bu sorunun daha önceki seneler kısmını cevaplayan STK'lerden 1'i yüzde 3,6 oranında 501 ve üstü; 1'i yüzde 3,6 oranında 51 ile 100 arası; 1'i yüzde 3,6 oranı 1 ile 50 arasındaki kişiye yurtdışı eğitim bursu verdikleri, geriye kalan 25 STK (yüzde 89,3 oranında) ise hiç şeklinde cevaplandırmışlardır. 151 ve üstü şeklinde cevaplayan tek STK, 1021 kişi ile Türk Eğitim Vakfı'dır.

Eğitim Projesi Hazırlama ve Proje İşbirlikleri Sayısına İlişkin Bulgular (30.soru).- Eğitim projesi hazırlama ve proje işbirlikleri sayısı sorusunun bu sene kısmını cevaplayan STK'lerden 4'ü (yüzde 14,3 oranında) 1 ile 10 arasında; 1'i yüzde 3,6 oranında 11 ve üstü sayıda eğitim projesi hazırladıklarını, diğer yüzde 82,1 oranındaki 23 STK ise hiç hazırlamadıkları şeklinde cevaplandırmışlardır. Bir STK, hazırladığı 59 eğitim projesi ile diğerlerinden fazlalığı ile dikkat çekmektedir.

Çizelge 33. Eğitim Projesi Hazırlama ve Proje İşbirlikleri Sayısı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	F	%	f	%
Hiç	23	82,1	23	82.1
1 ile 10 arası	4	14.3	5	17.9
11 ve üstü	1	3.6	-	-
Toplam	28	100.00	28	100.0

Daha önceki seneler kısmını cevaplayan STK'lerden 5'i yüzde 17,9 oranında 11 ile 50 arasındaki sayıda eğitim projesi hazırladıklarını, geriye kalan yüzde 82,1'lik orandaki 23 STK ise hiç hazırlamadıkları biçiminde cevaplandırmışlardır.

Eğitim Programı Hazırlama Sayısına İlişkin Bulgular.- Eğitim programı hazırlama sayısı sorusunun bu sene kısmını cevaplayan STK'lerden 2'si yüzde 7,1 oranında 11 ve üstünde; 4'ü yüzde 14,3 oranında 1 ile 10 arasındaki sayıda eğitim programı hazırladıklarını, diğer yüzde 78,6 oranındaki 22 STK ise hiç hazırlamadıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 34. Eğitim Programı Hazırlama Sayısı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	F	%	F	%
Hiç	22	78,6	24	85.7
1 ile 10 arası	4	14.3	4	14.3
11 ve üstü	2	7.1	-	-
Toplam	28	100.00	28	100.0

Daha önceki seneler kısmını cevaplayan STK'lerden 4'ü yüzde 14,3 oranında 1 ile 11 arasındaki sayıda eğitim programı hazırladıklarını, geriye kalan yüzde 85,7'lik orandaki 24 STK ise hiç hazırlamadıklarını işaretlemişlerdir.

Toplum ve Kültür Merkezleri Kurma Sayısına İlişkin Bulgular.-

Toplum ve kültür merkezleri kurma sayısı sorusunun bu sene kısmını hiç bir STK cevaplandırmamıştır. Daha önceki seneler kısmını cevaplayan STK'lerden 1'i yüzde 3,6 oranında 11 ve üstü; yüzde 14,3 oranındaki 4'ü, 1 ile 10 arasındaki sayıda toplum-kültür merkezi kurduklarını, diğer yüzde 82,1'lik oranı oluşturan 23 STK ise hiç kurmadıklarını belirtmişlerdir. STK'lerin yüzde 17,9'u düşük düzeyde denilebilecek oranda toplum ve kültür merkezleri kurmak şeklinde bir eğitsel katkıyı gerçekleştirmişlerdir.

Çizelge 35. Toplum ve Kültür Merkezleri Kurma Sayısı (Önceki Yıllar)

Sayı	f	%
Hiç	23	82,1
1 ile 10 arası	4	14,3
11 ve üstü	1	3,6
Toplam	28	100,0

Örgün Eğitime Tamamlayıcı Destek Faaliyetlerine İlişkin Bulgular.-

Örgün eğitime tamamlayıcı destek faaliyetleri sorusunun bu sene ve daha önceki seneler kısmını cevaplayan STK sadece 1 (yüzde 3,6 oranda) olup 1 ile 10 arasındaki sayıda bu faaliyetlerde buldukları, geriye kalan 27 (yüzde 96,4

oranında) STK'den hiç biri bu faaliyetlerde bu yıl da geçmiş yıllarda da bulunmadığı şeklinde yanıt vermişlerdir. Bu da çok yetersizdir.

Çizelge 36. Örgün Eğitime Tamamlayıcı Destek Faaliyetleri

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	F	%	f	%
Hiç	27	96.4	27	96.4
1 ile 10 arası	1	3.6	1	3.6
Toplam	28	100.00	28	100.0

Yetişkinlere Yönelik Eğitim Programları Sayısına İlişkin Bulgular

(35.soru).- Yetişkinlere yönelik eğitim programları sayısı sorusunun bu sene kısmını cevaplayan sadece 2 STK (yüzde 7,1 oranında) olup 1 ile 10 arasındaki sayıda program hazırladıkları, geriye kalan yüzde 92,9 oranındaki 26 STK ise bu konuda hiç çalışma yapmadıkları biçiminde yanıtlamışlardır.

Çizelge 37. Yetişkinlere Yönelik Eğitim Programları Sayısı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	26	92.9	26	92.9
1 ile 10 arası	2	7.1	1	3.6
11 ve üstü	-	-	1	3.6
Toplam	28	100.00	28	100.0

Daha önceki seneler kısmına cevap veren STK'lerden 1'i yüzde 3,6 oranında 11 ve üstü; 1'i yüzde 3,6 oranında 1 ile 10 arasındaki sayıda yetişkinlere yönelik eğitim programı hazırladıkları yönünde, diğer yüzde 92,9'luk kısmı kapsayan 26 STK ise bu konuda hiç çalışma yapmadığı şeklinde soruyu yanıtlamışlardır. Bu sayılar da yine çok yetersiz olarak değerlendirilebilir.

Eğitim Amaçlı Çocuk Kulüpleri/Merkezleri Sayısına İlişkin

Bulgular.- Eğitim amaçlı çocuk kulüpleri/merkezleri sayısı sorusunun bu sene kısmına anketi cevaplayan hiç bir STK yanıtlamamış ve herhangi bir şey belirtmemişlerdir. Daha önceki seneler kısmını ise sadece 1 STK (yüzde 3,6'lık oran ile) 1 ile 10 arasındaki sayıda eğitim amaçlı çocuk kulüpleri/merkezleri kurdukları, geriye kalan yüzde 96,4 oranındaki 27 STK'nin bu konuda hiç bir çalışma yapmadıkları şeklinde yanıtlamışlardır.

Çizelge 38. Eğitim Amaçlı Çocuk Kulüpleri/Merkezleri Sayısı (Önceki Yıllar)

Sayı	f	%
Hiç	27	96.4
1 ile 10 arası	1	3.6
Toplam	28	100.0

Eğitim Amaçlı Yaz-Kış Okulları Sayısına İlişkin Bulgular (38. soru).-

Eğitim amaçlı yaz-kış okulları sayısı sorusunun bu sene kısmının yanıtlayan STK'lerden 2'si yüzde 7,1 oranında 11 ile 50 arasında; 1'i, yüzde 3,6 oranında 1 ile

10 arasındaki sayıda eğitim amaçlı yaz-kış okulları kurdukları, geriye kalan yüzde 89,3 oranındaki 25 STK ise hiçbir çalışma yapmadıkları şeklinde yanıtlamışlardır.

Çizelge 39. Eğitim Amaçlı Yaz-Kış Okulları Sayısı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	25	89.3	24	85.7
1 ile 10 arası	1	3.6	2	7.1
11 ile 50 arası	2	7.1	1	3.6
51 ve üstü	-	-	1	3.6
Toplam	28	100.00	28	100.0

Daha önceki seneler kısmını cevaplayan STK'lerden 1'i yüzde 3,6 oranında 51 ile 100 arasında; 1'i yüzde 3,6 oranında 11 ile 50 arasında; 2'si yüzde 7,1 oranında 1 ile 10 arasındaki sayılarda eğitim amaçlı yaz-kış okulları açtıkları, yüzde 85,7'lik orandaki 24 STK ise hiç bir çalışma yapmadığı şeklinde yanıt vermişlerdir. Bu konuda etkinlikte bulunan STK'lerin toplamın yaklaşık sadece yüzde 10'unu oluşturduğu görülmektedir. Bu ise çok düşüktür.

Çizelge 40. Spor Salonları Sayısı (Daha Önceki Yıllar)

Sayı	f	%
Hiç	26	92.9
1 ile 10 arası	2	7.1
Toplam	28	100.0

Spor Salonları Sayısına İlişkin Bulgular (39. soru).- Spor salonları sorusunun bu sene kısmı hiç bir STK tarafından cevaplanmamıştır. Daha önceki seneler kısmını cevaplayan STK'lerden 2'si yüzde 7,1 oranında 1 ile 10 arasındaki sayıda spor salonları kurdukları, diğer 26 STK (yüzde 92,9 oranında) ise hiç kurmadıkları şeklinde yanıtlamışlardır.

Kitaplık Sayısına İlişkin Bulgular (40. soru).- Kitaplık sayısı sorusunun bu sene kısmına cevap veren STK'lerden 3'ü yüzde 10,7 oranında 1 ile 10 arasındaki sayıda kitaplık kurdukları, diğer kalan yüzde 89,3 oranındaki 25 STK ise bu konuda hiç çalışma yapmadıkları şeklinde yanıtlamışlardır.

Çizelge 41. Kitaplık Sayısı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	25	89.3	22	78.6
1 ile 10 arası	3	10.7	6	21.4
Toplam	28	100.00	28	100.0

Daha önceki seneler kısmına cevap veren STK'lerden 6'sı yüzde 21,4'lük oranda 1 ile 10 arasındaki sayıda kitaplık yaptırdıkları, 22 STK'nın yüzde 78,6 oranında ise bu konuda hiç çalışma yapmadıkları şeklinde cevaplama yapmışlardır. Genel olarak düşük düzeyde kitaplık kurma çalışması olduğu görülmektedir.

Eğitim Amaçlı Gezi Sayısına İlişkin Bulgular (41. soru).- Eğitim amaçlı gezi sayısının bu sene kısmını cevaplayan STK'lerden 3'ü yüzde 10,7 oranında 1 ile 10 arasındaki sayıda eğitim amaçlı gezi düzenledikleri, geriye kalan 25 yüzde 89,3 oranındaki STK'nin ise hiç böyle bir faaliyetinin bulunmadığı şeklinde cevaplama yapılmıştır.

Çizelge 42. Eğitim Amaçlı Gezi Sayısı

Sayı	Son yıl		Önceki Yıllar	
	f	%	f	%
Hiç	25	89.3	24	85.7
1 ile 10 arası	3	10.7	4	14.3
Toplam	28	100.00	28	100.0

Daha önceki seneler kısmını cevaplayan STK'lerden 4'ü yüzde 14,3 oranında 1 ile 10 arasındaki sayıda eğitim amaçlı gezi düzenledikleri, diğer 24 yüzde 85,7 oranında STK'nin bu konuda hiç faaliyetinin olmadığı şeklinde yanıtlanmıştır. Genel olarak eğitim amaçlı gezi düzenleme etkinliklerinin yaklaşık yüzde 10-15 arasında bir düzeyde olması, yetersiz olarak değerlendirilebilir.

STK'ler eğitim kurumları ile ne türde bir ilişkide bulunduğu konusu sorgulanmıştır. Diğer kamu kurumlarında da olduğu gibi eğitim alanında çalışan STK'ler; eğitim kurumlarına baskıda bulunma/etkileme, katkıda bulunma ve ortak işbirlikler yapma şeklinde ilişki içinde oldukları görülmektedir. Anketin üçüncü bölümüne verilen cevaplarda eğitim alanında çalışan STK'lerin daha çok

eğitim kurumları ile işbirliği ve katkıda bulunma şeklindeki ilişkinin yapıldığı söylenilebilir.

STK'lerin Eğitime Olan Katkılarıyla İlgili Alt Amaca Dair Bulgu ve Yorumlar

Bu alt amaçta da, STK'lerin eğitime olan katkıları neler olduğu sorgulanmıştır. Anketin üçüncü bölümünde 20. sorudan 41. soruya kadar olan toplam 22 soru STK'lerin eğitime yaptıkları katkıları belirlemeye yönelik hazırlanmıştır. Anketin sorularına verilen cevaplarda STK'lerin eğitime yaptıkları katkılar ise şu şekildedir:

Genel toplamda yapılan okul sayısı yüzde 21,4'lük oran ile çok düşük (Çizelge 23); tamir edilen okul sayısı yüzde 32,1,lik oran ile düşük (Çizelge 24); ek bina yapım sayısı yüzde 21,4'lük bir oran ile düşük (Çizelge 25); nakit yardımlar yüzde 25,0'lık oranda düşük (Çizelge 26); mal bağışı yardımları yüzde 7,2'lik bir oran ile çok düşük (Çizelge 27); yapılan kurs sayısı yüzde 42,8 oranında orta (Çizelge 29); kurslara katılanların sayısı yüzde 43,0 oranında orta (Çizelge 28); yapılan yurt sayısı yüzde 17,9 oranında düşük (Çizelge 30); yurt içi burs verme yüzde 42,8 oranında orta (Çizelge 31); dışı eğitim bursu verme yüzde 17 oranında düşük (Çizelge 32); eğitim projesi hazırlama ve işbirlikleri sayısı yüzde 39,3 oranında düşük (Çizelge 33); eğitim programı hazırlama sayısı yüzde 35,7 oranda düşük (Çizelge 34); toplum ve kültür merkezi kurma sayısı yüzde 17,9 oranında düşük (Çizelge 35); örgün eğitime tamamlayıcı destek faaliyetleri yüzde 7,2

oranında düşük (Çizelge 36); kitaplık sayısı yüzde 32,1 oranında düşük (Çizelge 41); eğitim amaçlı gezi sayısı yüzde 25,0 oranında düşük (Çizelge 42) denilebilecek düzeyde bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma sonucunda STK'lerin eğitime yaptıkları katkıların burs verme, kurs düzenleme, eğitim projeleri hazırlama ve eğitim işbirlikleri, eğitim programı hazırlama ve kitaplık yaptırma faaliyetlerinin diğer faaliyetlere oranla daha fazla yapıldığı ortaya çıkmıştır. STK'lerin eğitime yaptığı katkılar genel görünüş olarak pek yeterli bulunmamaktadır. STK'lerin eğitime yaptıkları katkılar konusunda daha çok yol alınması gerektiği, henüz yolun başında olduğu yapılan anket çalışması sonucunda ortaya çıkmıştır.

STK'ların faaliyetlerinin ve sayılarının hızlı bir şekilde artmış olsa ve bu artışın en fazla olduğu yerler olarak insan hakları, demokrasi ve ekonomi alanlarında olmuş ve toplumun her kesiminden destek almaya başlamışlardır. Bu da eğitimin çok önemli olduğunun bilincine artık toplumun tamamının vardığının bir göstergesi olduğunu göstermektedir. Mesela Cumhurbaşkanlığı tarafından yürütülen "Eğitim Seferberliği" Projesi, bu sene Sabancı Üniversitesi tarafında üçüncüsü düzenlenen "Eğitimde İyi Örnekler Konferansı Sempozyumu", Show TV, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Anne Çocuk Eğitim Vakfı gibi kuruluşlarla beraber pek çok ulusal TV kanalının da katılımı ve desteği ile yapılmış olan "Eğitim İçin Bende Varım Kampanyası" gibi eğitim için yapılan bağış kampanyaları, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD) ve Turkcell'in 2000 yılında başlattığı doğudaki kız çocuklarının okutulması amacıyla gerçekleştirilen

“Kardelen Projesi”, Eğitim Gönüllüleri, AÇEV ve Nestlé işbirliği ile “Beslenebilirlik Projesi”, Kanal D’de yayınlanan ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı’nın düzenlediği “Yıldızlar Sınıfı 3” organizasyonunu, yine Show TV, Milli Eğitim Bakanlığı ve Tuvana Okuma İstekli Çocuk Eğitim Vakfı’nın ortaklaşa düzenledikleri “Yaşasın Okulumuz” kampanyası gibi faaliyetleri örnek verebiliriz. Eğitim amaçlı kampanyalarda her alandaki ünlü sanatçılardan da çok büyük destek alınarak ve bizzat katılımları sağlanarak yapılan tanıtımlarla, artık Türkiye’de eğitimin ne kadar önemli ve şart olduğu kavramış bir bilinçli halk kitlesi oluştuğunu söylemek yanlış olmaz.

3.4. Yapılan Faaliyetlerin Nitelikleri İle İlgili Bulgular

Anketin, “Eğitim Projesi Hazırlama ve Proje İşbirlikleri Sayısı (30A)”, “Eğitim Programı Hazırlama Sayısı (31A)”, “Toplum ve Kültür Merkezleri Kurma Sayısı (32A)”, “Örgün Eğitime Tamamlayıcı Destek Faaliyetleri (34A)” ilgili sorularda, yapılan faaliyetin niteliği hakkında kısaca bilgi verilmesi istenmiş ve burada verilen bilgilerin açıklaması bu başlık altında yapılmıştır.

3.3.1. Eğitim Projesi Hazırlama ve Proje İşbirliklerinin Nitelikleri İle İlgili Bulgular

Anketi cevaplayan STK’ların her biri kendi çalışma alanları ve faaliyetlerine göre cevapların çeşitli ve kapsamının çok geniş olduğu görülmüştür. Bu soruya verilen cevaplar ise; Temel eğitime destek, Anne-baba Seminerleri,

Kişisel gelişim, Aile Mektupları, Çocuk ile İletişim, Yaz Anaokulları, Benimle Oynar mısın? TV Programı, Benimle Oynar mısın? TV Programı, Yüksek eğitim kurumlarında rehberlik ve danışmanlık, Endüstride işletmecilik ve endüstri mühendisliğine talep, MEB Hizmetiçi Eğitim Daire Başkanlığı ile öğretmenlere HİE semineri, MEB TTK ile müfredat konusunda işbirliği, MEB Beden Eğitimi Spor ve İzcı Dairesi Başkanlığı ile Lider İzcilere seminerler, MEB okullarında olimpik eğitim ve kültür gelişimi kılavuzu, Silahlı Kuvvetler ile eğitimcileri için Erozyonla Mücadele Seminerleri, İçişleri Bakanlığı İle Kaymakam Adaylarının bilgilendirilmesi, Diyanet İşleri Başkanlığı ile din görevlilerine seminerler, Doğa ve Erozyon Eğitim Kampı, üniversite öğrencilerini mücadele konularında bilgilendirme, Üniversitelerin öğretim üyelerinden eğitimlerde yararlanma, Üniversitelerle lisans ve lisans üstü konularda işbirliği, Toplam kalite yönetimi, özdeğerlendirme vb, kariyer yönetim becerileri, 8 yıllık eğitime destek, Ücretsiz spor okulları, Altındağ eğitim merkezi projesi, üreme sağlığı ve eğitimi, Fair play eğitimi, Çevre eğitimi, Halkın afetlere karşı bilinç düzeyinin artırılmasını sağlamak, AB hibe programları için hazırlanan mesleki eğitim projeleri, Engelli bireylerin istihdamına yönelik iş gücü yetiştirme projesi vb gibidir.

3.3.2. Eğitim Programı Hazırlama Faaliyetlerinin Nitelikleri İle İlgili Bulgular

Eğitim Programı Hazırlama sorusuna cevap veren STK'ler eğitim projesi hazırlama ve proje işbirlikleri kadar çok fazla cevap verilmemiştir. Verilen cevaplar ise şu şekildedir: Müzik eğitimi, Okul öncesi çağdaki çocukların zihinsel, sosyal, duygusal ; Anne-babaların aile içi iletişimlerini ve rollerini güçlendirme, Annelere

yönelik aile planlaması, üreme sağlığı gibi konular, spor kültürü gelişimi kılavuz kitabı, TV de dualite programı: psikolojik eğitimi, Program geliştirme, İlköğretim ve liseler için ezbersiz eğitim, Bilim çantası, Üniversite öğrencileri için Kişisel gelişim programı, MEB okulları 4 ve 5. sınıflarda olimpik eğitim, Toplum bilincini arttırma ve hizmetiçi eğitim programları, Masörlük, Bilgisayar ve kariyer yönetim becerileri eğitimi gibi faaliyetler olarak belirtilmiştir.

3.3.3. Toplum ve Kültür Merkezleri Kurma Faaliyetlerinin Nitelikleri İle İlgili Bulgular (32A)

Toplum ve Kültür Merkezleri Kurma Faaliyetleri sorusundaki cevap sayısı diğer sorulara oranla daha da azaldığı görülmüştür. Soruya verilen cevaplar; Psiko-sosyal destek, fiziksel, ruhsal ve sosyal rahatsızlıkların tedavisi, genç kızlara çeşitli beceriler kazandırmak, İlköğretim çocuklarına ve yetişkinlere okuma-yazma eğitimi, resim, dikiş-nakış konularında eğitim, Kütüphane amaçlı kurulan tesisler şeklindeki faaliyetlerden ibarettir.

3.3.4. Örgün Eğitime Tamamlayıcı Destek Faaliyetlerinin Nitelikleri İle İlgili Bulgular (34A)

Örgün Eğitime Tamamlayıcı Destek Faaliyetleri sorusunun açıklama kısmına çoğu STK tarafından bir cevap yazılmamıştır. Verilen cevaplar da çocukların ilk yardım ve afetler konusunda bilinçlendirme, Eskişehir Eğitimde Kalite Ödülü, kitaplar şeklindeki faaliyetler olarak belirtilmiştir.

BÖLÜM V

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın özeti, sonuçları ve bunlara dayalı olarak önerileri yer almıştır.

5.1. ÖZET

Bu araştırmada STK'ler ile kamu kurumlarının şu andaki ilişkilerinden yola çıkılarak, STK'lerin hangi kamu kurumlarıyla ne tür bir ilişki içerisinde oldukları, eğitim kurumları ile ilişki içinde bulunup bulunmadıkları ortaya konularak, eğitime yaptıkları katkıların ne durumda olduğu irdelenmiştir. Araştırmada, STK'ler ile eğitim kurumlarının ilişkilerini ortaya koyan temel etkenlerden biri olan kamu yönetimi, özel-kamu ilişkisi, sivil toplumun ve STK'lerin tarihi gelişimi, STK'lerin devlet/birey/sivil toplum/kamu bağlamındaki ilişkileri, STK sayıları ve eğitime dolaylı olarak ve doğrudan etki eden STK'ler gibi konular kuramsal olarak incelenmiştir. STK'lerin demografik özellikleri, kamu kurumları ile ilişkileri ve eğitime yaptıkları katkılar olmak üzere üç temel boyutta ele alınmıştır. Bu boyutlardaki ilişkileri sorgulayan anketler hazırlanmıştır. Hazırlanan anket, STK'ler ve eğitim kurumları ilişkisini belirlemeyle ilgili üç bölümden oluşmuştur.

Anket, 49 STK'ye gönderilmiş ve 29 STK'den dönen anketler değerlendirilmiştir. Anketten çıkan sonuçlarda da STK'ler kendi amaçlarını gerçekleştirmek, hedef kitlelerine ulaşmak ve çalışma alanlarında faaliyet

gösterebilmek için devletin hemen hemen her kurumu ile ilişki içinde oldukları ve kamu kurumlarından yardım alma ve katkıda bulunma şeklinde iki tür ilişki içinde oldukları ortaya çıkmıştır.

STK'lerin eğitim kurumları ile yüzde 65'lik yüksek bir oranda ilişki içinde oldukları bulunmuştur. Türkiye'de eğitim alanında çalışan 5287 dernek, 1969 vakıf, 15.583 okul derneği, az sayıda sendika, okul öncesi eğitimden başlayarak örgün eğitim, yaygın eğitim ve yaşam boyu eğitim alanında faaliyetlerini arttırarak etkinlik göstermektedir. STK'ler eğitim kurumları ile ne türde bir ilişkileri konusunda ise, diğer kamu kurumlarında da olduğu gibi eğitim alanında çalışan STK'ler; eğitim kurumlarına baskıda bulunma/etkileme, katkıda bulunma ve ortak işbirlikler yapma şeklinde ilişki içinde buldukları görülmektedir. Anketin üçüncü bölümüne verilen cevaplarda eğitim alanında çalışan STK'lerin daha çok eğitim kurumları ile işbirliği ve katkıda bulunma şeklindeki ilişkinin yapıldığı söylenilebilir.

Bu çalışma sonucunda STK'lerin eğitime yaptıkları katkılar konusunda da genel olarak burs verme, kurs düzenleme, eğitim projeler hazırlama ve eğitim işbirlikleri, eğitim programı hazırlama ve kitaplık yaptırma faaliyetlerinin diğer faaliyetlere oranla daha fazla yapıldığı ortaya çıkmıştır. Ancak STK'lerin eğitime yaptığı katkılar genel görünüş olarak pek yeterli olmadığı görülmektedir. STK'lerin eğitime yaptıkları katkılar konusunda daha çok yol alınması gerektiği, henüz yolun başında olduğu yapılan anket çalışması sonucunda ortaya çıkmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak yapılan tartışmalar ile geliştirilen öneriler yer almaktadır. STK'ler ile Kamu kurum ve kuruluşları arasındaki ilişkinin genel yetersizliği ve geliştirmeye olan gereksinimi, araştırmadan çıkan temel sonuçlardan biri olarak söylenebilir.

5.2. SONUÇ

STK'ler ile eğitim kurumları ilişkisini belirlemeyle ilgili cevaplar üç temel boyutta ele alınmıştır. Birinci bölümde sorgulanan STK'lerin demografik özelliklerinde amaçları, İkinci bölümde, kamu kurumları (özellikle MEB ve üniversiteler) ile olan ilişkiler ve eğitime olan katkılar düzeyindeki sonuçlar ortaya konmuştur. Araştırmada elde edilen sonuçları bu bölüm ve başlıklara göre sırasıyla maddeleştirerek aşağıda verilmiştir

1. STK'lerin amaçları bakımından ilk sırayı eğitim, ikinci sırayı üye çıkarlarını koruma, üçüncü sırayı; kültür, sanat, çevre, sağlık, dördüncü sırayı ise; hizmet sektörü, demokrasi, toplum yararına çalışma, yardım-dayanışma konularının aldığı görülmektedir. Son sırada ise, spor, kalite-rekabet, insan hakları ve barış konuları yer almaktadır.

2. Hedef kitleleri ve çalışma alanlarındaki çeşitlilik, STK'lerle ilgili bir başka sonuçtur. STK'lerin hedef kitleleri çeşitlenmiş olmakla birlikte, önemli, bir kısmı da toplumun tümünü hedef kitlesi olarak görmektedir.

3. STK'lerin kurucularının da çeşitlilik özelliğini gösterdikleri görülmektedir. Ancak bir diğer dikkat çeken nokta da, eğitim düzeyi yüksek kurucu veya kurucuların varlığıdır.

4. STK faaliyetleri, ekonomik ve kültürel merkezler niteliğinde olan beş büyük şehirde yoğunlaşmaktadır.

5. STK'ler büyük ölçüde 1-50 kişi arasında çalışan istihdam etmektedir.

Kamu Kurumları ile İlişkiler Hakkındaki Sonuçlar:

1. STK'lerin % 68'inin MEB ve üniversitelerle ilişkileri bulunmaktadır.
2. STK'lerin kamu kuruluşları ile yeterli iletişim ve bürokratik desteği, bulunmamaktadır. Bu destek "az" düzeyindedir.
3. STK'lerin kamu kuruluşlarına yönelik parasal katkısı, işgücü desteği ve teknik destek çok düşüktür. Bu destek "az" düzeyindedir.
4. STK'ler kamu kuruluşları ile ortak çalışma ve işbirliği konusunu "orta" düzeyinde değerlendirmişlerdir.

STK'lerin Eğitime Yaptıkları Katkılar Hakkındaki Sonuçlar:

1. STK'ler okul yaptırma, okul onarımı, ek bina yapımı, yurt yapımı, spor salonu yapımı, kitaplık oluşturma, mal bağıışı ve nakit yardımlar gibi konularda eğitime katkıları oldukça düşüktür.
2. STK'lerin kurs açma etkinlikleri de düşük olmakla birlikte, açılan kurslardan yararlanan birey sayısının azımsanamayacak ölçüde olduğu ortaya çıkan bir sonuçtur. Özellikle TEMA bu konuda önemli sayıda kurs etkinliği düzenlediğini bildirmiştir.
3. Yukarıdakine benzer bir sorun da yurt içi burs verme konusunda görülmektedir. Bazı STK'lerin çok sayıda öğrenciye burs verdikleri görülmektedir. Yurt dışı burs veren STK sayısı ise sadece birdir.
4. Eğitim projesi ve programı hazırlama etkinliği yapan STK sayısı da oldukça azdır.
5. Örgün eğitime destek ve yetişkin eğitime dönük destek verme konusunda da desteğin yeterli olmadığı söylenebilir.
6. Eğitim amaçlı çocuk kulübü ya da merkezleri açma ve yaz-kış okulları düzenleme etkinlikleri de yetersizdir.
7. Eğitim amaçlı gezi düzenleme gibi etkinlikler de az sayıda STK tarafından yapılmakta, ancak bu olanaklardan yararlanan birey sayısı da azımsanamayacak miktardadır.

5.3. ÖNERİLER

STK'ler, literatürde yapısal ve işlevsel anlamda batı standartlarında örgütlenemedikleri, yasal yaptırım güçlerinin olmadığı, sadece üyelere yönelik hizmet ürettikleri, bazı kuruluşların kişisel çıkarlara alet edildiği, evrensel ve milli çıkarları bahane ederek insan hak ve özgürlüklerini hiçe saydıkları, bir kısmının ideolojik ve paravan sömürü kuruluşu olduğu, hükümetlerin yönlendirilmesiyle oluşan ya da iş çevreleri, siyasal partilerce veya fon verenler gibi başka örgütler tarafından düzenlenen bağımlı kuruluşlar oldukları şeklinde yoğun olarak eleştirilmektedirler. Bunlardan başka STK'lere karşı olan güven sorunu, STK'lerin şeffaflığı konusu, STK'lerin bireye dolayısıyla halka duyduğu güven ve katılımcılıkları gibi konular çok sık tartışılmaktadır. Bu çalışmada da yukarıda yapılan eleştirilerin haklı olduğu yerlerin çok fazla olduğuna bizzat tanık olunmuştur. STK'lerin genel yapısal ve uygulamaya dönük eksiklikleri, araştırmadan doğrudan elde edilen sonuç olmamakla birlikte, araştırma sürecinden dolaylı olarak çıkarılan bir durumdur.

Bu çalışmada yapılan anket çalışması sürecinde araştırmacı tarafından gereksiz olduğu düşünülen ve gereğinden fazla prosedürel engellerin ortaya çıkması, STK'leri eleştirilen kamu kurumları niteliğine dönüştürmektedir. Bu dönüşüm devletin hantal yapısını gidererek sorunlara yönelik daha dinamik ve katılımcı yaklaşımlar getirmesi beklenen STK'lerin bu amaçlara ulaşmasını geciktirici bir görünüm oluşturmaktadır. Araştırmada ilk olarak bu sorunun

çözümüne yönelik öneride bulunulmuştur. Bu ve daha sonraki bulgulara dayalı olarak geliştirilen öneriler maddeler halinde aşağıda verilmiştir:

1. STK'ların halkın güvenini kazanmaları için ilk önce kendilerinin bireye güven duymaları gerektiğinin farkında olmaları gerekiyor. Bu nedenle katılımcılara ve üyeler daha açık ve paylaşımcı bir yapıya dönüştürülmelidir.

2. STK'lere yapılacak bir başka öneri de STK'ların web sayfaları konusundadır. Şeffaflık sorununun en belirgin olarak gözlemlendiği yerlerden birisi de STK'ların web sayfalarıdır. Mesela bir birey olarak herhangi bir STK'nın web sayfasına girdiğinizde üye sayısı, çalışan sayısı, faaliyetlere katılımın ne kadar olduğu vb. gibi ilk başta bakılacak olan konuların bulunamaması, STK'ların hep şikayet ettikleri katılımın azlığı konusunun da pek bir değişme olmamasına sebep olduğu düşünülmektedir. Web sayfası konusunun daha anlaşılabilir, istenilen bilgilere daha çabuk ulaşılan, halkın her kesimindeki birey tarafından rahatlıkla anlaşılabilir bir web sayfasının hazırlanması gerektiği düşünülmektedir.

3. STK'lar ile ilgili sorunlarda yetersiz tanıtım ve alışkanlık eksikliği olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bunun için öncelikle, bu alışkanlığın kırılmasını sağlayacak yasal kolaylık ve teşvikler ile yönlendirmelere egereksinim vardır. Bunlar artırılmalıdır.

4. Bireylerin STK'lerden uzak durmalarına son verecek en önemli önlemlerden biri, örgütlenme ile ilgili kolaylaştırıcı düzenlemelerin yapılmasına gereklilik vardır.

5. Genel devlet anlayışının vatandaşı daha sevgi ve içtenlik ile kapsayacak şeffaflık bir anlayışa doğru gelişmesi de, STK'ların etkililiğinin artırılmasında çok

önemlidir. Bunun yollarından biri de eğitimidir. Özellikle kitle iletişim araçları ile yapılacak eğitimler etkili olacaktır.

6. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın Türkiye'de çağdaş eğitim seviyesine ulaşmaya katkıda bulunacak STK'leri desteklemeli, gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve eğitim alanında çalışacak STK'lerin artmasına ön ayak olmalı ve ülkenin her yerine eşit kalitede eğitimin uygulanabilmesi için STK'lerden etkin şekilde faydalanması gerekmektedir.

7. STK'lerin eğitime katkı türünden yapılması gereken ve fakat araştırma sonuçlarına göre yetersiz olduğu görülen etkinliklerin artırılması için tüm STK'ler daha etkin çalışmalıdır.

8. STK'lerin sorunlarının altında bu kurumların yönetimi yatmaktadır. Bu nedenle bunlara dönük yönetici yetiştirme çalışmalarına da gereklilik vardır. Bu da üniversitelerin işlidir. STK yönetimi devlet kurumlarının yönetiminden de ticari kuruluşların yönetiminden de farklıdır. Bu farklılıklar, yönetici eğitiminde göz önüne alınmalıdır.

9. Araştırmanın son önerisi de araştırmacılara dönük olarak düzenlenmiştir. Bu konuda daha fazla araştırma yapılmasına gereklilik vardır. Bu araştırmaların STK'lerin daha geniş örneklerle incelenmesine de gereklilik vardır. Bu nedenle farklı örneklerle bu tür araştırmalar tekrar edilmelidir.

KAYNAKÇA

AÇEV

“AÇEV Hakkında”

<http://www.acev.org>, (23.6.2005)

AK, Bihder Güngör

2005

“Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecinin
Sivil Toplum Kuruluşlarına Etkileri ve Katkıları”,
**II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi
Bidiriler Kitabı**

Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ss.
185

AKÇAY, R. Cengiz

2003

**Küreselleşme, Eğitimsel Yoksunluk ve Yetişkin
Eğitimi**, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 159

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/159/akcay.htm>

AKTAN, Coşkun Can

“Sivil Toplum, Devlet ve Faustian Sözleşmesi”

<http://www.canaktan.org/ycni-trendler/devlet-felsefe/faust.htm>, (29.8.2005)

AKTEL, Mehmet

2003

Küreselleşme ve Türk Kamu Yönetimi

Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

AKYÜZ, Yahya

1980

**Öğretmen Örgütlenmesi – Türkiye, Fransa,
İsviçre ve Uluslararası Düzeyde**

Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Yayımları, No: 86

ALEV

“ALEV Hakkında”

<http://www.alarko.com.tr/alevhakkinda.asp>,

(25.8.2005)

ANKARA TİCARET ODASI

2004

“AB Kapısında Sivil Toplum”

<http://www.ato.org.tr/turkce/bulten/bulten.php3?sira>

=273-21k (30.9.2005)

ARSLAN, Osman

2001

**Kuramsal ve Tarihsel Aşamalarıyla Sivil Toplum
ve Türkiye Gerçeği**

İstanbul: Bayrak Yayıncılık

Atam İzindeyiz

“Devlet nedir ?

<http://www.atamizindeyiz.com/03/ata03.htm>,

(23.9.2005)

ATAR, Yavuz

1997

“Demokratik Sistemde Sivil Toplum Fonksiyonu ve
Sivil Toplum-Devlet Dudimi”, **Yeni Türkiye**,
Kasım-Aralık 97, Yıl 3, Sayı 18, s. 98-101

AYDIN, Mustafa,

1998

Eğitim Yönetimi

ANKARA: Hatiboğlu Yayınevi

AYDIN, İnayet Pehlivan

2002

Alternatif Okullar

Ankara: PegemA Yayıncılık

BALKIR, Gönül, Sibel NİTELİK

2005

“Demokrasi Kültürünün Taşıyıcısı Olarak
STK'larda Güvence Arayışları”, ”, **II. Ulusal Sivil
Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı**

Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ss. 457-9

BALTA, Fider

Demokrasinin Mana ve Ehemmiyeti

ttp://www.liberal-
dt.org.tr/index.php?message=yarisma_ucuncu

BAŞARAN, İ. Ethem

2000

Eğitim Yönetimi Nitelikli Okul

Ankara: Feryal Matbabası

BAYRAKTAR, Kadir, Mehmet Altınöz, Hasan Tutar

2003

Kamu-Özel Kesim Yapısı ve İlişkileri

Ankara: Nobel Yayınevi

BİGGS Stephen and Arthur NEAME

1995

“Negotiating Room For Manoeuvre: Reflections
Concerning NGO Autonomy And Accountability
Within The New Policy Agenda”, **NGO-
Performance And Accountability-Beyond the
Magic Bullet**, M.Edwards and D. Hulme (Ed.), ss.
34

London: Earthscan

BOBBİO, Norberto,

1993

Sivil Toplum ve Devlet

İstanbul: Ayrıntı Yayınları

BOZTEKİN, Nihal

2004

AB Uyum Süreci ve STK'lar

İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları

CİCİOĞLU, Filiz

2005

“Türk Modernleşmesinde Sivil Toplumun Gelişim
Süreci”, **II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları
Kongresi Bildiriler Kitabı**

Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ss.139-149

CORSİNO, Daniel

2001

“Uluslararası İşbirliğinde STÖ’lerin Payı, Sivil Toplum Örgütleri, Uluslararası İşbirliğinde Sivil Toplum Örgütleri”, Sivil Toplum Örgütleri Neoliberalizmin Araçları mı Halka Dayalı Alternatiflerin mi? Çev. Işık Ergüden
İstanbul: Demokrasi Kitaplığı

ÇAĞLAR, Adil

2001

“21. Yüzyılda Okulun Değişen Rolü ve Yeni Eğilimlere İlişkin İyimser Bazı Öngörüler”, **21. Yüzyılda Eğitim Ve Türk Eğitim Sistemi**
İstanbul: Serdar Eğitim Araştırma Yayıncılık

ÇAĞLAR, İrfan ve Arkadaşları

2005

Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) Yerel Yönetimlerin Etkinliği İçerisindeki Yeri ve Öneminin Belirlenmesi: Çorum Örneği, **II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bidiriler Kitabı**
Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ss.347-49

ÇEV

“Tarihçe, Amacımız ve Neden ÇEV”

<http://www.cev.org.tr/index.php>, (25.9.2005)

ÇUKURÇAYIR, M. Akif ve Esra B. SİPAHİ

“Yönetişim Yaklaşımı ve Kamu Yönetiminde

Kalite”, Sayıştay Dergisi, Sayı: 50-51

<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der50m3.pdf>

ÇYDD

“Biz Kimiz?”

<http://www.cydd.org.tr/?sayfa=biz>, (27.9.2005)

DAKIS&FASID

“Japonya’daki NGO Faaliyetleri”

<http://dakis.fasid.or.jp/report/information/healthngo.html>, (3.7.2005)

DEMİR, F. Dilara ve Volkan YILMAZ

2005

“Sosyal Refah Devleti ve Svil Toplum Kuruluşları”,
**II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi
Bidiriler Kitabı**

Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ss.265-272

Dernekler Dairesi Başkanlığı

“Türkiye’deki Dernek İstatistikleri”

www.dernekler.gov.tr, (20.10.2005)

DUMAN, Fatih

2003

“Sivil Toplum”, **Siyaset**, Türköne, Mümtaz Er(Ed.)
İstanbul: Lotus Yayınevi

DURŞUN, Davut

2002

Siyaset Bilimi

İstanbul: Beta Basım Yayım A.Ş.

EBENSTEIN, William

2001

Siyasi Felsefenin Büyük Düşünürleri, Çev. İsmet
Özel

İstanbul: Şule Yayınlar

EĞİTİM SEN TEBLİĞİ

2003

Kapitalizmin “Yenilenmesi” ve Eğitim Politikaları,
Kamu Emekçileri Sendikaları Federasyonu
(KESK), **Değişim Sürecinde Kamu Hizmetleri ve
Sendikal Politikalar Sempozyumu**

Ankara:<http://www.egitimsen.org.tr/egitim/egitimpolitikalari.html>

EREŞ, Figen

2005

“Eğitimin Sosyal Faydaları: Türkiye-AB Karşılaştırması”, **Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi AB Sürecinde Eğitim**, yıl:33, Sayı 167, ss. 320-5,337
Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.

ERÖZDEN, Ozan

2001

“STK’lar ve Hukuki Çerçeve de Yenilik Talepleri Üzerine Notlar”, **Merhaba Sivil Toplum**
YY: Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayın Dizisi

EUROPEAN COMMISSION

2005

“Modernisation of the Education and Training Systems Towards the 2010 common goals: TURKEY”, **Implementing The ‘Education and Training 2010’ Work Programme 2005 Progress Report**
http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/natreport/tu_en.pdf

FOWLER, Alan

1996

“Strengthening Civil Society In Transition Economies From Concept To Strategy”, NGOs, Civil Society And The State, Andrew Clayton (Ed.), s. 25
Oxford: Intrac Publication

GIDDENS, Anthony

2001

Third Way, The Renewal of Social Democracy
London: Polity Press

GOETZ Anna Maie and David O'BRIEN

1995

“Governing For The Common Wealth? The World Bank's Approach To Poverty And Governance”, IDS Bulletin, No.26, Vol.2, s. 22

GÖNEL, Aydın

1998

Araştırma Raporu Önde Gelen STK’lar
İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları

Gönüllü Eğitimciler Derneği

“Hakkımızda”

<http://www.gonulluegitimciler.org/hakkimizda.asp>,

(15.10.2005)

GÜDER, Nafiz

2004

Sivil Toplumcunun El Kitabı

Ankara: <http://www.stgm.org/docs/sivilklavuz.pdf>

GÜMÜŞ, Korhan

2002

“Gönüllülük, kar ve sivil olma”, **Radikal İki**

7 Nisan 2002 s.6

GÜNEŞ, İsmail ve Yelda Bugay TEKGÜL

2005

“Sivil Toplum Kuruluşları ve Yerel Yönetimler”, **II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bidiriler Kitabı**

Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ss. 334-36

GÜNEŞ Muharrem ve Hasan GÜNEŞ

2003

Türkiye’de Eğitim Politikaları ve Sivil Toplum

Ankara: Anı Yayıncılık

GÜNEŞ Muharrem ve Cemal GÜNEŞ

2004

Sivil Toplum ve Yönetişim Tartışmaları Sürecinde Kent ve Kadın

Ankara: Detay Yayıncılık,

HIGUCHI, Kazuhiro

2001

“2. Oturum Sunusu”, **Avrupa Birliği Devlet ve STK’lar Sempozyumu**

İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları

İhlas Vakfı

“Vizyon ve Kuruluş Amacı”

<http://www.ihlasvakfi.com>, (16.10.2005)

İKGV

“Amaç ve Çalışmalarımız”

<http://www.ikgv.org>, (11.5.2005)

JANIC

“NGO Nedir?”

<http://www.janic.org/ngo.htm>, (1.2.2005)

KAPUCU, Hakan ve Arkadaşları

2005

“Sivil Toplum Kuruluşlarının Vergisel Kararlara Etkisi”, **II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı**, ss. 249-253

Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

KATSUMATA, Hisayoshi ve Masumi SASHİ

2004

**NGO-NPO To Shakai Kaihatsu(『NGO・NPO
と社会開発』)**(NGO-NPO ve Toplum Geliştirme)
Tokyo: Doubunkan Shuppan Kabushiki Kaisha(同文
館出版株式会社-Doubunkan Yayıncılık LTD.ŞTİ)

KEANE, John

1993

**Sivil Toplum ve Devlet-Avrupa’da Yeni
Yaklaşımlar**, Çev. Erkan Akın

İstanbul: Ayrıntı Yayınları

KIZILTAŞ, Emine

2001

IMF Tarafından Belirlenen Mali Saydamlık
Standartları Bu Standartların Türkiye’de
Uygulanabilirliği ve Bu Konuda Yapılması Gereken
Düzenlemelere İlişkin Öneriler

[http://www.bumko.gov.tr/arastirmarapor/EKiziltas.p
df](http://www.bumko.gov.tr/arastirmarapor/EKiziltas.pdf)

KOLAY, Yakup

2004

“Okul-Aile-Çevre İşbirliğinin Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı: 164
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/164/kolay.htm>

KONUK, Elif

2003

“Kamu Âlem Bir Değildir Bize”
<http://www.evrensel.net/03/05/27/kose.html>

KUTLU, Önder ve Sefa USTA

2005

“AB Yolundaki Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Devlete Güven Tesisindeki Rolü”,
II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bidiriler Kitabı, ss. 196-206
Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

METE, Okan, Fatih ALODALI, Erdal ASLAN

2004

“Bilgi Toplumuna Geçişte Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi ve Demokratikleşmeye Olan Etkileri” **Yerel Yönetimler Kongresi Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma**
Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

METİNER, Mehmet

1997

“Türkiye’de Devlet ve Sivil Toplum”, **Yeni Türkiye**
Kasım-Aralık 97, Yıl 3, Sayı 18, ss. 303-308

MEV

“Biz Kimiz ve Hizmetlerimiz”
<http://www.mev.org.tr>, (13.3.2005)

NAKATANI, Noboru

2004

“Gakkou to Kankeikikan tonu Koudourenkei(『学校
と関係機関との行動連携』 - Okul ve Okul ile ilgili
kuruluşların İşbirliği Faaliyetleri), **Gekkan Seito
Shidou**(月刊生徒指導)(Aylık Öğrenci Rehberliği),
Dai 34 Kandai, 10 Gou, pp. 10-19(Cilt 34, Sayı 10,
ss. 10-9)

NELSON Paul J.,

1995

The World Bank And NGOs: The Limits Of
Apolitical Development, s. 70
London: Macmillian Press

ONARAN, Zahide Ayyıldız,

2005

“AB Sürecinde Eğitim ve Eğitimin Ekonomiye
Etkisi(Türkiye-Avrupa Analizi)”, **Milli Eğitim Üç
Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi AB
Sürecinde Eğitim**, yıl:33, Sayı 167, ss.270-8
Ankara: Milli Eğitim Yayınevi .

ÖZSOY, Osman

2003

Etkin Öğrenci Etkin Öğretmen Etkin Eğitim
İstanbul: Hayat Yayıncılık

PIRA, Aylin

Bir Halkla İlişkiler Hedef Kitleleri; Halkın Tamamı
veya Büyük Bir Kısmı Olarak Kamu; Kavramsal
Çerçeve

www.manas.kg/pdf/sbdpdf12/Makaleler/19.pdf -

RİFKİN, Jeremy and Robert L. HEILBRONER

1995

The End Of Work: The Decline Of The Global
Force And The Dawn Of The Post-Market Era, s.
251
New York: G.P. Putnam' s Sons

ROBINSON, Mark

1994

"Governance, Democracy And Conditionality: NGOs And The New Policy Agenda", Governance, Democracy And Conditionality: What Role for NGOs?, Andrew Clayton (Ed.), s.38
Oxford: INTRAC

ROELOFS Joan,

1995

"The Third Sector As A Protective Layer For Capitalism", Monthly Review: An Independent Socialist Magazine, Vol. 47, Issue 4, Sep. s. 17

SABAH Gazetesi

"DYP'ye fakslı çağrı",

<http://arsiv.sabah.com.tr/1997/08/03/p05.html>

SABAH Gazetesi İşte İnsan Eki

2005

Sivil Toplum örgütlerinde Kariyer İmkânı
23 Ocak, ss. 6-7

SABAH Gazetesi

"Eğitime bir milyar dolar harcansa sorun kalmaz",
Ekonomi Sayfası

<http://arsiv.sabah.com.tr/2005/05/14/eko104.html>

SAMI, Zakir

2003

"Eğitimin Bir İşlevinin Kalkınma Olduğu Unutuluyor Mu?", **Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı: 159

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/159/sami.htm>

SAVRAN, Gülnur Acar

2003

Sivil Toplum ve Ötesi Rousseau-Hegel-Marx
İstanbul: Belge Yayınları

SAYDAM, Ali

"Ya Dağ Fare Doğurursa"

<http://arsiv.sabah.com.tr/2004/08/19/otosabah/yaz1225-1330-120-20040818-130.html>

SCHÖNBOHM, Wulf

2002

**Devlet ve Sivil Toplum Bağlamında Halk
Katılımcılığı ve Sivil Toplum Kuruluşları**

Ankara: Konrad Adenauer Vakfı

T.C BAŞBAKANLIK

2003

**Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılandırma 2,
Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı**

Ankara: Başbakanlık

TAHRANLI, Turgut

2001

**“Türkiye’de Sivil Toplum ve Devlet”, Türkiye’de
Sivil Toplum ve Milliyetçilik**

İstanbul: İletişim Yayınları, s. 418-424

TANITIMLAR

2005

“Dernek ve Vakıflarda Kamu Yararı”

<http://www.siviltoplum.com.tr/>

TARİH Vakfı

1998

Sivil Toplum Kuruluşları Üç Sempozyum

İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları

TARİH Vakfı

2001

Avrupa Birliği Devlet ve STK’lar

İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları

TED

“TED Hakkında”

http://www.ted.org.tr/index.php?module=Tanitim&f_ile=index, (15.5.2005)

TEGV

“Biz Kimiz?”

<http://www.tegv.org/v2/default.asp>, (10.5.2005)

TEZCAN, Mahmut

1992

Eğitim Sosyolojisi

Ankara: Zirve Ofset

TEZCAN, Mahmut

2003

“Cumhuriyetimizin 80.Yılında Ülkemizde "Eğitim Sosyolojisi" Alanının Durumu ve Sivil Toplum Örgütleri”, **Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı: 160
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/tezcan.htm>

TOSUN, Gülgün Erdoğan

2003

Sivil Toplum”, **Çağdaş Kamu Yönetimi**
Ankara: Nobel Yayınları

TOSUN, Gülgün Erdoğan

2001

Demokratikleşme Perspektifinden Devlet-Sivil Toplum İlişkisi
İstanbul: Alfa Yayınları

TUNÇAY, Mete

1998

“Sivil Toplum Kuruluşları ile İlgili Kavramlar”,
Tanzimattan Günümüze İstanbul'da STK'lar
İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları

Türkiye Zeka Vakfı

“Amaç ve Hizmet Konuları”

<http://www.tzv.org.tr>, (29.4.2005)

TÜRKÖNE, Mümtaz'er

2003

“Devletli Sivil Toplum”, **Sivil Düşünce&Araştırma Dergisi**, Yıl: 1, Sayı:2,
Nisan-Mayıs-Haziran, ss. 55

TÜSEV

2003

“AB 2003 İlerleme Raporunun Dernek ve Vakıflarımıza İlişkin Maddeleri”
http://www.tusev.org.docs/TUSEV-Rapor_EU_2003_STK.pdf

VAKSA

“Tanıtım”

<http://www.vaksa.org.tr/tanitim/tanitim.htm>,
(25.4.2005)

VKV

“Vehbi Koç Vakfı”

<http://www.vkv.org.tr/vakif.html>, (22.4.2005)

WEDEL, Heidi

1997

“Türkiye Cumhuriyet’inde Sivil Toplum Nüveleri Demokratikleşmenin Taşıyıcısı mı, Yeni Bir seçkinler Örgütlenmesi mi?”, **Ortadoğu’da Sivil Toplumun Sorunları**, s. 137-162

WOOD, Ellen Meiksins

1990

“Sivil Toplumun Yararları ve Zararları”

http://www.stgm.org.tr/docs/1123448740siviltoplum_yarar.pdf

World Bank

1997

World Development Report: The State In A Changing World, ss.41
Washington D.C

YAPRAK, Şenol, Bünyamin BACAĞ

2005

“Kadınların Çalışma Yaşamına Katılımının Arttırılmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü”,
**II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi
Bildiriler Kitabı**

Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ss. 420-1

Yaşar Eğitim Vakfı

“Hizmetler”

<http://www.yasar.com.tr/vakif>, (15.4.2005)

YAYLA, Atilla

2002

Siyaset Teorisine Giriş

Ankara: Liberte Yayınları

YERASİMOS, Stefanos

2001

“Sivil Toplum, Avrupa ve Türkiye”, S. Yerasimos ve diğçerleri (Ed.), **Türkiye’de Sivil Toplum ve Milliyetçilik**, ss. 14

İstanbul: İletişim Yayınları

YILDIRIM, Erdal

2000

“Ekonominin ve Demokrasinin Umudu”, **Görüş (TÜSİAD Yayın Organı)**, Mayıs- Haziran, Sayı:

43, s. 20-5

İstanbul: Tüsiad Yayınları

YILDIRIM, İbrahim

2004

Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim

İstanbul: Seçkin Yayınları

YILDIZ, Özkan

2004

“Sivil Toplum Demokrasi ve Çoğulculuk”, **Sivil Düşünce&Araştırma Dergisi**, Yıl: 2, Sayı:5, Ocak-Şubat-Mart, ss. 87-90

YILDIRIM, Turan

2002

Türkiye’nin İdari Teşkilatı

Ankara: Alkım Yayınları

SİVİL TOPLUM KURULUŞU (STK) ANKETİ		
A. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER		
1-	Kuruluş adı	
2-	Genel amacı	
3-	Hedef kitlesi	
4-	Kurucusu(ları)	
5-	İrtibat detayları (Adres ve WeSayfası)	
6-	Kuruluş çalışan sayısı	
7-	Çalışma alanı ve konuları	
8-	Başka şubeleriniz var mı?	Var ( ) Yok ( )
9-	Varsa kaç tanedir?	

B. DİĞER KURUM VE KURULUŞLAR İLE OLAN İLİŞKİLER						
10-	İlişki içerisinde bulunduğunuz kamu kurumlarının isimleri?					
11-	İlişki içinde bulunduğunuz kamu kurumu ile olan ilişkinin türü aşağıdakilerden hangileridir?					
	İLİŞKİ TÜRÜ	İLİŞKİ DÜZEYİ				
		Pek Çok	Çok	Orta	Az	Hiç
12-	İletişim desteği	( )	( )	( )	( )	( )
13-	Bürokratik destek	( )	( )	( )	( )	( )
14-	Parasal katkı	( )	( )	( )	( )	( )
15-	İşgücü desteği	( )	( )	( )	( )	( )
16-	Teknik katkı (hukuki bilgilendirme, stk çalışan eğitimi, problemin çözümünü üretme, yardımlaşma, dayanışma vb.)	( )	( )	( )	( )	( )
17-	Ortak çalışma (İşbirlikler)	( )	( )	( )	( )	( )
18-	Diğer (Varsa belirtiniz lütfen)					

C. EĞİTİME YAPILAN KATKILAR			
19-	Aşağıdaki eğitim ile ilgili katkıların hangisini ne kadar yapıyorsunuz?		
Katkı Türü	Katkı Miktarı(Kaç Tane-Kaç Kişi-Kaç TL/YTL)		
	Bu Yıl	Daha Önceki Yıllar	Hiç
20-	Yapılan okul sayısı		( )
21-	Tamir edilen okul sayısı		( )
22-	Ek bina yapımı(derslik-laboratuar yapımı gibi) sayısı		( )
23-	Nakit yardımlar(TL/YTL)		( )
24-	Mal bağışı yardımları----> bağışın türü?(TL/YTL)		( )
25-	Kurslara katılanların sayısı		( )
26-	Düzenlenen kurs sayısı		( )
27-	Yapılan yurt sayısı		( )
28-	Yurt içi eğitim bursu verme(kişi sayısı)		( )
29-	Yurt dışı eğitim bursu verme(kişi sayısı)		( )
30-	Eğitim projesi hazırlama ve proje işbirlikleri sayısı		( )
30A-	Lütfen bu projelerin niteliği hakkında kısaca bilgi veriniz .		
31-	Eğitim programı hazırlama sayısı		( )
31A-	Lütfen hangi konularda olduğu ve niteliği hakkında kısaca bilgi veriniz		
32-	Toplum ve kültür merkezleri kurma sayısı		( )
32A-	Lütfen bu merkezlerin niteliği hakkında kısaca bilgi veriniz		
33-	Gezici öğrenim birimleri oluşturma sayısı		( )
34-	Örgün eğitime tamamlayıcı destek faaliyetleri sayısı		( )
34A-	Lütfen bu faaliyetlerin niteliği hakkında kısa bilgi veriniz		
35-	Yetişkinlere yönelik eğitim programların sayısı		( )
36-	Eğitim amaçlı çocuk kulüpleri/ merkezleri sayısı		( )
37-	Eğitim-oyun parkları sayısı		( )
38-	Eğitim amaçlı yaz-kış okulları sayısı		( )
39-	Spor salonları sayısı		( )
40-	Kitaplık sayısı		( )
41-	Eğitim amaçlı gezi sayısı		( )
42-	Diğer(varsa belirtiniz lütfen)		

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : B.30.2.ÇAÜ.0.E1.00.00/290- 3073

23.12.2005

Konu : Uygulama Çalışması

İLGİLİ MAKAMA

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Murat ÇAKIR'ın hazırlamakta olduğu "Sivil Toplum Kuruluşları İle Eğitim Kurumu İlişkisi" adlı tez çalışmasını Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşlarında uygulaması için gerekli iznin verilmesini arz/rica ederim.

Yrd.Doç.Dr.Mehmet ŞAHİN
Enstitü Müdürü